

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK POLITICOLOGIJA

**POLITIKA PREMA MLADIMA:
BOSNA I HERCEGOVINA U EVROPSKOM KONTEKSTU**
- magistarski rad -

Kandidatkinja:

Mešetović Enisa

Broj indexa: 313/II-PLG

Mentor:

Prof. dr. Sadiković Elmir

Sarajevo, august 2021. godine

2021.

Mešetović Enisa

Politika prema mladima: Bosna i Hercegovina u Evropskom kontekstu

**FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA**
UNIVERZITET U SARAJEVU
MCMXLIX

ODSJEK POLITOLOGIJA

**POLITIKA PREMA MLADIMA:
BOSNA I HERCEGOVINA U EVROPSKOM KONTEKSTU**
- magistarski rad -

Kandidatkinja:

Mešetović Enisa

Broj indexa: 313/II-PLG

Mentor:

Prof. dr. Sadiković Elmir

∞ Sarajevo, august 2021. godine ∞

SADRŽAJ

SKRAĆENICE	5
UVOD	6
I TEORIJSKO – METODOLOŠKI OKVIR RADA	7
<i>1.1. Problem istraživanja</i>	8
<i>1.2. Predmet istraživanja</i>	8
<i>1.3. Ciljevi istraživanja</i>	8
<i>1.3.1. Naučni cilj</i>	8
<i>1.3.2. Društveni cilj</i>	8-9
<i>1.4. Kategorijalno pojmovni sistem</i>	9-10
<i>1.5. Sistem hipoteza</i>	10
<i>1.5.1. Generalna hipoteza</i>	10-11
<i>1.5.2. Posebne-pojedinačne hipoteze</i>	10-11
<i>1.6. Metode istraživanja</i>	11-12
<i>1.7. Vremensko i prostorno određenje istraživanja</i>	12
II TEORIJSKI OKVIR JAVNIH POLITIKA (ZA MLADE)	13
<i>2.1. Šta su javne politike?</i>	13-14
<i>2.2. Lowijeva tipologija javnih politika</i>	15-17
<i>2.3. Instrumenti provedbe javnih politika</i>	17
<i>2.4. Proces stvaranja javnih politika (policy ciklus)</i>	18-19
<i>2.5. Akteri javnih politika</i>	19
III POLITIKA ZA MLADE UNUTAR EVROPSKOG OKVIR.....	20
<i>3.1. Evropska unija i njene institucije</i>	20-21
<i>3.2. Politika prema mladima Evropske unije</i>	22
<i>3.2.1. Kratka historija nastanaka politike prema mladima Evropske unije</i>	22-23
<i>3.2.2. Pravni okvir politike prema mladima Evropske unije</i>	23-24
<i>3.3. Akteri politike prema mladima Evropske unije</i>	24
<i>3.3.1. Glavna uprava za obrazovanje, mlade, sport i kulturu</i>	24-26
<i>3.3.2. Vijeće Evrope</i>	26-27
<i>3.3.3. Evropski parlament</i>	27-28
<i>3.3.4. Evropski forum mlađih</i>	28-29
<i>3.4. Strateški okvir za mlade Evropske unije</i>	29
<i>3.4.1. Strategija Vijeća Evrope za sektor mlađih do 2030.</i>	29-30
<i>3.4.2. Evropska strategija za mlade</i>	30-33
<i>3.4.3. Evropska povelja o učešću mlađih u lokalnom i regionalnom životu</i>	33-34

3.5. PROGRAMI ZA MLADE EVROPSKE UNIJE	34
3.5.1. <i>Erasmus+ program</i>	34-35
3.5.2. <i>Horizont</i>	35
3.5.3. <i>Kreativna Evropa</i>	36
3.5.4. <i>Programi Evropske unije u Bosni i Hercegovini</i>	36-39
IV POLITIKA PREMA MLADIMA U BOSNI I HERCEGOVINI	39
4.1. <i>Uvod u administrativno-teritorijalno uređenje BiH</i>	39-40
4.2. <i>Kratak osvrt na položaj mladih u BiH</i>	41-42
4.3. Analiza politika prema mladima na svim nivoima vlasti	42
4.3.1. <i>Bosna i Hercegovina</i>	42-44
4.3.2. <i>Federacija BiH</i>	45
4.3.2.1. <i>Zakonski okvir politike prema mladima FBiH</i>	45-46
4.3.2.2. <i>Nadležni organi za pitanja mladih</i>	46-49
4.3.2.3. <i>Mehanizmi politike prema mladima FBiH</i>	49-53
4.3.3. <i>Republika Srpska</i>	54
4.3.3.1. <i>Zakonski okvir politike prema mladima u RS</i>	54
4.3.3.2. <i>Nadležni organi za pitanja mladih u RS</i>	55
4.3.3.3. <i>Mehanizmi politike prema mladima RS</i>	55-60
4.3.4. <i>Brčko distrikt Bosne i Hercegovine</i>	61
4.3.4.1. <i>Zakonski okvir politike prema mladima BD BiH</i>	61-62
4.3.4.2. <i>Nadležni organi za pitanja mladih u BD BiH</i>	62
4.3.4.3. <i>Mehanizmi politike prema mladima BD BiH</i>	62-65
V ANALIZA POLITIKE PREMA MLADIMA NA NIOVU JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE – STUDIJA SLUČAJA OPĆINA ILIJAŠ	65
5.1. <i>Općina Iljaš i mladi</i>	66-68
5.2. <i>Mehanizmi politike prema mladima Općine Iljaš</i>	68-75
Zaključci preporuke	76-78
Bibliografija	79-83

KLJUČNE RIJEČI I POPIS SKRAĆENICA

Ključne riječi: politika prema mladima, mladi, zakon o mladima, javne politika

EU – Evropska unija

EK – Evropska komisija

EP – Evropski parlament

VE – Vijeće Evrope

BiH – Bosna i Hercegovina

FBiH – Federacija Bosne i Hercegovine

RS – Republika Srpska

BD BiH – Brčko distrikt Bosne i Hercegovine

ZOM FBiH – Zakon o mladima Federacije BiH

ZoOOM RS – Zakon o omladinskom organizovanju Republike Srpske

ZOM BD – Zakon o mladima Brčko distrikta BiH

OCD – Organizacije civilnog društva

UVOD

Da na mladima svijet ostaje i da su oni budućnost naše države, fraze su koje svakodnevno čujemo, uglavnom putem medija ili tokom predizbornih kampanja. Međutim, postavlja se pitanje, šta naša zajednica i država u cjelini čine kako bi mladi u Bosni i Hercegovini postali ravnopravni, aktivni i društveno angažovani članovi društva? U vremenu velikih ekonomskih kriza sa kojima se susreću mnoge države u regionu i svijetu, potrebe i problemi mlađih postaju sve veći i izražajniji. U cilju rješavanja mnogobrojih problema mlađih, na nivou EU donose se različite politike prema mladima u vidu Strategije Evropske unije, preporuka te drugih normativnih akata koji regulišu pitanja od značaja za mlade. Kako na evropskom nivou, tako i u našoj državni osnivaju se različite komisije za mlade, radne grupe, agencije i mehanizmi za rad sa mlađima. Životi mlađih u Bosni i Hercegovini ne odstupaju mnogo od mlađih u ostalim demokratskim društvima te su njihova razmišljanja, stavovi, stil života te problemi i izazovi sa kojima se susreću prilično slični životima mlađih u drugim demokratijama. Ipak, mlađi u BiH nemaju istu početnu poziciju kao mlađi u razvijenim demokratijama, budući da je razvoj BiH usporen zbog niza nepovoljnih uticaja iz prošlosti, kao što su rat, proces tranzicije, loša ekonomska situacija te složena politička situacija. Sve više, o mlađima se govori kao o marginaliziranoj grupi društva, odnosno „mladima kao problemu“ te je vidljivo da su u marginaliziranom položaju. Za potrebe političkih kampanja, o mlađima se govori kao o društvenom resursu, odnosno onima „na kojima će svijet ostati“ te da je potrebno ulagati u sve sfere rada sa mlađima. Ipak, statistike su neumoljive i negativne informacije o odlasku mlađih, nezaposlenosti, pasivnosti i nedovoljnoj uključenosti mlađih u procese odlučivanja, dio su naše svakodnevnice. Kroz ovaj rad, pokušat ćemo istražiti da li Bosna i Hercegovina ima politike prema mlađima, koliko su one efikasne i u kojoj mjeri se provode ili neprovode mehanizmi politike prema mlađima. Pored toga, potrebno je i sagledati da li se i u kojoj mjeri provode politike i programi EU za mlade u BiH.

I TEORIJSKO-METODOLOŠKI OKVIR RADA

1.1. Problem istraživanja

Da na mladima svijet ostaje i da su oni budućnost naše države, fraze su koje svakodnevno čujemo, uglavnom putem medija ili tokom predizbornih kampanja. Međutim, postavlja se pitanje, šta naša zajednica i država u cjelini čine kako bi mladi u Bosni i Hercegovini postali ravnopravni, aktivni i društveno angažovani članovi društva. Kada se govori o mladima u širem kontekstu, potrebno je naglasti da se mladi u zemljama Evropske unije, kao i drugim visoko razvijenim zemljama smatraju resursom te punopravnim članovima društva. Zakoni i strategije koje se tiču mladih, u ovakvim zemljama kreirane su tako da su mladima omogućeni svi uslovi da realizuju svoj potencijal i ideje, te da postavljaju pitanja i samim tim razviju kritički način ramišljanja. S druge strane, mladi u jugoistočnoj Evropi još uvijek se smatraju kao marginalizovana grupa, a ne kao resurs za izgradnju bolje budućnosti. U preambuli Evropske povelje o učešću mladih na lokalnom i regionalnom nivou jasno je istaknuta važnost učešća mladih u procesu izgradnje kvalitetnije društva: "Aktivno učešće mladih u akcijama i donošenju odluka na lokalnom i regionalnom nivou od suštinske je važnosti, želimo li graditi demokratsko i napredno društvo. Njihovo aktivno građanstvo podrazumijeva posjedovanje prava, prostora i prilike, u kom pogledu je neophodno pružati im punu podršku, jačajući njihov utjecaj na odluke, kao i njihovo angažiranje u aktivnostima koje doprinose izgradnji boljeg društva" (Evropska povelja o učešću mladih na lokalnom i regionalnom nivou, 1992.). Nažalost, Bosna i Hercegovina nema jedinstven dokument i zakon koji se bavi pitanjima mladih na državnom nivou, a samim tim ni jedinstven pristup rješavanja problema i potreba mladih. Zakoni, koji se u BiH bave pitanjima mladih su Zakon o mladima FBiH, Zakon o omladinskom organizovanju RS i Zakon o mladima BD FBiH. Navedeni zakoni, na vrlo sličan način, promovišu aktivno učešće mladih u javnom životu, te uređuju pitanja koja su od velikog značaja za život i djelovanje mladih ljudi u oba bosanskohercegovačka entiteta te Brčko distriktu. Primjena navedenih zakona od strane institucija vlasti od ključnog je značaja za poboljšanje položaja mladih u BiH ali i od odgovornosti samih mladih ljudi prema svojim pravima i obavezama.

1.2. Predmet istraživanja

Predmet ovog istraživanja, shodno temi rada, predstavlja analizu javnih politika za mlade u Bosni i Hercegovini kao i ulogu institucionalnih aktera u provedbi istih. Ova analiza će nam poslužiti da predložimo određene sistemske mjere koje bi bilo neophodno preduzeti s ciljem poboljšanja položaja mladih u Bosni i Hercegovini. U Bosni i Hercegovini politika za mlade utiče na 777.000 mladih, koji čine udio stanovništva naše države uzrasta od 15 do 30 godina. Cilj završnog rada “Politika prema mladima: Bosna i Hercegovina u evropskom kontekstu” jeste ponuditi pregled potike za mlade, i to kroz četiri dijela. U prvom dijelu daje se teorijski okvir javnih politika. Drugi dio rada odnosit će se na politiku za mlade unutar evropskog okvira. Smještajući bosanskohercegovački primjer u evropski kontekst analizirat će se uticaj evropske politike za mlade na nastanak i razvoj normativno-pravnih akata za mlade u našoj državi. Treći dio rada obradit će politiku za mlade na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini. Uzimajući u obzir da su normativni akti i akteri, te međuodnos između njih, ključni za razumijevanje javnih politika, u radu će se detaljno analizirati zakonska i podzakonska rješenja vezana za politiku za mlade, kao i istražiti utjecaj i ekspertizu aktera. U četvrtom dijelu rada, pristupit će se istraživanju o tome koliko se provodi Zakon o mladima Federacije BiH na primjeru jedinice lokalne samouprave. U konačnici, završni rad bi trebao odgovoriti na pitanje koliko je politika za mlade u Bosni i Hercegovini uskladena i konheretna te da li stvara povoljno okruženje za razvoj i integraciju mladih u društvo.

1.3. Ciljevi istraživanja

1.3.1. Naučni cilj

Naučni cilj istraživanja ogleda se u samom izboru teme i problema istraživanja, budući da je evidentan nedostatak sveobuhvatnih radova i publikacija o politikama prema mladima u Bosni i Hecegovini te uzročno-posljedničnih veza u procesu izrade javnih politika. Rad obuhvata pregled prikupljenih, opisanih i klasificiranih javnih politika prema mladima, kao i institucionalih aktera koji su odgovorni za provedbu istih. Naučnim saznanjima i prognozama nastalim iz ovog rada mogu se podstaknuti promjene u vidu unapređenja postojećih politika prema mladima te kao dalja motivacija za istraživanja u ovoj oblasti.

1.3.2. Društveni cilj

Društveni cilj istraživanja ogleda se u važnosti prepoznavanja uloge mladih i omladinskih politika kao jednih od najznačajnijih aktera u izgradnji kvalitetnog društva i države. Budući da

rad obuhvata i komparaciju politika prema mladima u Evropskoj uniji, društvena upotrebljivost istraživanja utoliko je veća i poslužit će kao jedinstven pregled nedostatka postojanja politike prema mladima na nivou Bosne i Hercegovine. Rad će obezbjediti naučna saznanja na osnovu kojih će zainteresovani akteri rada sa mladima i za mlade moći poduzeti mjere i aktivnosti u oblasti omladinska politike.

1.4. Kategorijalno pojmovni sistem

Javne politike - U užem smislu, javne politike se odnose na aktivnosti političkih aktera usmjereni ostvarenju konkretnih ciljeva s dugoročnom namjerom rješavanja ekonomskih, socijalnih, demografskih ili ostalih problema u nekoj zajednici. Plan djelovanja javnih politika može biti izražen kroz zakone, strategije ili vladine programe, ali i kroz stranačke programe, govore premijera ili medijske nastupe ključnih političkih aktera. U širem smislu, javne politike trebaju obuhvaćati i nedostatak javnog sadržaja vezanog uz određen društveni problem. Aktivnosti koje je vlada propustila odraditi u određenom području djelovanja ili društveni problemi koji nisu došli na politički dnevni red jednako su bitni kao i aktivnosti koje se provode (Petek i Petković, 2014.).

Politike prema mladima (ili omladinska politika)¹ – predstavlja ukupne institucionalne mehanizme brige vlasti prema mladima (Zakon o mladima FBiH, 36/10.). Politika za mlade predstavlja osnovni put rješavanja kolektivnih problema mladih u zemlji, sveobuhvatno podizanje kvalitete njihova života te osnaživanja njihova društvenog položaja. Politika za mlade usmjerenja je jasnom definiranju problema mladih i nalaženju rješenja za razvoj položaja mladih. Uloga politika za mlade je društvena integracija mladih u preuzimanju društvenih uloga, ali obavezno uz stvaranje slobode preferencija, izbora kreativnih pristupa te osnaživanja aktivne uloge mladih. (Bužinkić, Buković 2003:10-14).

¹ Prema definiciji Vijeća Evrope: “Youth policy is a strategy implemented by public authorities to provide young people with opportunities and experiences that support their successful integration into society and enable them to be active and responsible members of society and agents of change (Council of Europe CM/Rec(2015)3)“.

Mladi (ili omladina)² su osobe u životnoj dobi od navršenih 15 do navršenih 30 godina starosti (Zakon o mladima FBiH, 36/10)³. Mladi su društvena skupina čija je integracija u društvo uvijek obilježena specifičnim problemima na koje i oni i društvo u različitim, socio-historijskim razdobljima različito reaguju. U isto vrijeme, mladi su onaj segment populacije, koja predstavlja nužan resurs za opstanak i razvoj svakog društva (Ilšin, Radin, 2007:9).

Strategija prema mladima jeste dokument institucija vlasti sa programskim pristupom djelovanja prema mladima što uključuje definirane probleme i potrebe mladih, strateške pravce djelovanja te ciljeve strategije i mjera za realizaciju ciljeva strategije (Zakon o mladima FBiH, 36/10.) Strategija prema mladima samo je jedan od institucionalih mehanizama te je dio cjelokupne politike prema mladima određenog nivoa vlasti.

Zakon - U formalnom smislu, to je svaki opći pravni akt koji donese zakonodavno tijelo prema propisanom zakonodavnom postupku te nosi naziv zakona bez obzira na sadržaj; u materijalnom smislu, svaki pravni akt koji sadrži opći propis koji je zapovjedan, bez obzira na to koje ga je državno tijelo donijelo. U hijerarhiji pravnih propisa zakon je ispod ustava, a iznad upravnih (podzakonskih) akata. Postupak donošenja zakona (zakonodavni postupak) uređen je ustavom i poslovnikom predstavničkoga tijela (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje 2021.).

1.5. Sistem hipoteza

1.5.1. Generalna hipoteza

Nepostojanje jedinstvene politike prema mladima na nivou Bosne i Hercegovine, koja je usklađena sa evropskim standardima, onemogućuje stvaranje pozitivnog okruženja za mlade.

1.5.2. Posebne-pojedinačne hipoteze

Provođenje zakonodavnih okvira pravaca djelovanja prema mladima temelj su za djelotvorno i aktivno implementiranje postojećih politika prema mladima u Bosni i Hercegovini.

² Ujedinjene nacije, u statističke svrhe, definišu osobe između 15 i 24 godine starosti kao mlade, bez predrasuda o drugim definicijama od strane država članica. Evropska unija definije osobe uzrasta od 15 do 29 godina starosti kao mlade.

³ Ista definicija mladih navedena je u Zakonu o mladima BD BiH (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, 18/1), dok su mladi u Zakonu o omladinskom organizovanju RS (Službeni glasnik RS, 98/04, 119/08, 1/12) definisani kao lica uzrasta od 16 do navršenih 30 godina.

Postojanjem kvalitetne i jedinstvene politike prema mladima pospješuje se napredak mladih i integracija Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju.

1.6. Metode istraživanja

Istraživanje ima jednu od najvažnijih uloga u pripremi i izradi naučnog rada. Obzirom na metodološki pristup razlikujemo kvantitativna, kvalitativna ili kombinovana istraživanja. Tokom istraživanja za potrebe ovoga rada, korišten je kombinovani metodološki pristup. Kvantitativna istraživanja nastoje odgovoriti na pitanje koliko? Predmet ovih istraživanja su predmeti i pojave koje je moguće kvantificirati – dodijeliti im brojčanu vrijednost. (Vukosav i Zarevski, 2011). Kvalitativna istraživanja odgovaraju na pitanje zašto? kada? kakvo je nešto? gdje? U kvalitativnim istraživanjima primjenjuju se metode koje omogućuju opisivanje pojava. (Vukosav i Zarevski, 2011). Istraživanja u kojima se koristi kombinirani pristup podrazumijevaju ispreplitanje kvantitativnih i kvalitativnih metoda. Obzirom na vrstu podataka koji se proučavaju, rad se uglavnom zasniva na teorijskom istraživanju, a u odnosu na vrstu podataka radi se o sekundarnom istraživanju. Teorijsko istraživanje je ono istraživanje u kojima se pojave spoznaju proučavanjem mišljenja, iskustava i zaključaka drugih. (Tkalac Verčić i dr., 2010). Prema istim autorima, sekundarna istraživanja zapravo istraživanja već postojećih, prethodno prikupljenih podataka.

Shodno tome, u svrhu izrade kvalitetnog i što obuhvatnijeg rada tokom istraživanja korištene su sljedeće naučne metode:

1. Metoda deskripcije - je opis pojava koje se istražuju. Svako istraživanje bi trebalo započeti s deskripcijom svih temeljnih pojmova ili pojava. U znanstvenom radu velika pozornost posvećuje se detaljnom opisivanju činjenica, pojava ili podataka kako bi se povećala objektivnost i točnost u svim drugim fazama istraživanja. (Žugaj i dr., 2006).
2. Metoda komparacija – metoda kojom se među među pojavama, događajima ili predmetima pokušava uočiti sličnost, istaknuti zajednička obilježja ili različitosti. Metoda se provodi na način da se prvo utvrde zajednička obilježja ispitivane pojave, a potom ona obilježja po kojima se te pojave razlikuju. Komparacijom se tako ističe ono što je tim pojavama zajedničko ili ono po čemu se razlikuju (Žugaj i dr., 2006).
3. Statističke metode – primjenjuju se u svim znanstvenim disciplinama i područjima znanosti i ogledaju se u opisivanju, ali i u uzročno posljedičnom objašnjavanju istraživanih pojava. Važnost statističke metode proizlazi i iz činjenice da se „jedino pomoću statističke metode

mogu na relativno egzaktan način saznati opća određenost, pravilnosti i zakonitosti masovnih pojava“ (Zelenika, 2000:342).

4. Metoda analize sadržaja - se koristi za prikupljanje podataka iz knjiga, časopisa, novina, interneta i slično (Vujević, 2016:55). Ovom metodom u istraživanju analizirani su postojeći zakoni i propisi u oblasti politika prema mladima.

6. Studija slučaja – je metoda pomoću koje se proučava pojedinačni slučaj iz određenog naučnog ili stručnog područja.

Izvori naučnih informacija koji su korišteni u procesu istraživanja rada bili su primarni, sekundarni, tercijarni i bibliografske reference.

- Primarni izvori (izvorni cjeloviti radovi) – knjige, časopisi, katalozi, doktorske disertacije, priručnici, udžbenici, zakoni, pravilnici i drugo;
- Sekundarni izvori (referentne publikacije) – katalozi biblioteka, referatni bilteni, bibliografije, rječnici, enciklopedije, registri;
- Tercijarni izvoru - informacije koje su uvrštene u Current Contents, Science Citation Index, Social Science Citation Index i
- Bibliografske reference (skup podataka o nekom radu) – svaki se dokument treba predstaviti kratkom bilješkom koja je osnovna jedinica znanstvene informacije (Žugaj, Dumičić i Dušak 2006).

1.7. Vremensko i prostorno određenje istraživanja

Istraživanje za potrebe izrade master rada “Politika prema mladima: Bosna i Hercegovina u Evropskom kontekstu“ obuhvata period januar – juli 2021. godine i obuhvata intezivni rad na analiziranju, prikupljanju i obradi podataka iz adekvatnih i provjerjenih izvora. Istraživačka tema obuhvata prostor Bosne i Hercegovine te Evropske unije.

II TEORIJSKI OKVIR JAVNIH POLITIKA (ZA MLADE)

2.1. Šta su javne politike?

Složenost političkog konteksta unutar Bosne i Hercegovine, njenih aktera i načina donošenja odluka direktno utiče na proces kreiranja javnih politika (za mlade) u našoj državi. U svemu tome, značajnu ulogu ima i shvaćanje pojma „javne politike“, kao relativno novije grane političkih nauka (politologije). Javne politike (policy) bave se predmetom posebnih politika, odnosno politikama se daje poseban sadržaj u određenim oblastima, pa shodno tome imamo socijalne, obrazovne, kulturne i druge politike. Dakle, kada se sa općeg nivoa razgovora o politici, pređe na karakteristike određenih politika, tada govorimo o javnim politikama.

U b/h/s jezicima veoma je teško pronaći adekvatne prevode engleskih izraza policy, politics i polity, te se u našem svakodnevnom jeziku koristi pojam „politika“. Shodno tome, potrebno je napraviti razliku između triju navedenih pojmove. Dakle, javne politike donose se u političkom procesu odlučivanja o javnim pitanjima, koji se sastoji od tri međusobno povezane i neodvojive dimenzije politike:

1. Politics – političko odlučivanje zasnovano na moći i interesima političkih aktera, koje proizilazi iz izbornih rezultata, ali koje karakterizira određen stepen poborništva i iracionalnosti u donošenju odluka upravo zbog imperativa ponovnog osvajanja vlasti, te u nekim trenucima, podilaženja biračkom tijelu;
2. Policy⁴ – sadržaj političkog odlučivanja koji je usmjeren na racionalno rješavanje problema, i to izborom jednog između nekoliko alternativnih rješenja za jedan te isti problem;
3. Polity – institucionalni ustroj unutar kojeg se donose političke odluke svake političke zajednice, a uključuje i formalne procedure za političko odlučivanje (Priručnik za razvoj javnih politika za državne službenike u BiH, 2010:09).

U Bosni i Hercegovini, politika se najčešće definiše i razumijeva kroz prvu dimenziju, odnosno politics – borbu za moć i vlast od strane političkih stranaka i pojedinaca. Ovakvo, negativno razumijevanje politike utiče na shvaćanje sadržaja javnih politika, čiji ishodi su najvažnije za građane jer svakodevno utiču na njihove živote. Najpoznatiju i najčešće korištenu definiciju javnih politika dao je američki politolog Thomas Dye (1972), koji je javne politike definisao kao sve ono što vlada odluči da će učiniti ili da neće učiniti. Javne politike možemo definisati i

⁴ Policy, jedan od temljnih pojmove javnih politika može definisati na više od 30 načina. Pojmovnik javnih politika (Petek, Petković, 2014:93) objašnjava policy kao „izraz (koji se odnosi) na onaj aspekt politike kojem je u središtu rješavati probleme, a ne borba moći, izbor alternativnih puteva kojim se ti problemi mogu rješavati, a ne stvaranje političkog poborništva te, u konačnici, racionalan, a ne iracionalan pogled na politički život“.

kao namjerno djelovanje institucija vlasti, koje mijenja društvo i ekonomiju i utječe na njih (Miošić, Berković i Horvat, 2014:8). Naravno, postoje i definicije koju javnu politiku ne povezuju sa vladom i njenim djelovanjem.

Petak je definisao dvije dimenzije javnih politika, vertikalnu i horizontalnu. Vertikalna dimenzija podrazumeva prenošenje legitimnih odluka prema dole, i kod nje političari kao legitimni kreatori donose odluke kojima će ostvariti svoje ciljeve te ih prenose na niže podređene dužnosnike, a radi njihovog provođenja, odnosno operacionalizacije (instrumentalizacije). Kod druge, horizontalne dimenzije javne politike, dolazi do postepenog strukturiranja delovanja, pri čemu javne politike obuhvataju širi krug učesnika koji potiču iz različitih organizacija i sistema, izvan hijerarhijske strukture vlasti (Petak, 2008:16). Danas, OCD i drugi nevladini akteri sve više predlažu i provode određene javne politike te učestvuju u njihovom kreiranju. Jedna od definicija koja najbolje opisuje važnost politike prema mladima je ona koja definiše javne politike kao praktične, sektorske politike putem kojih se rješavaju brojni problemi građana i društva te život u zajednici oblikuju kao mnogo prijatnije i udobije (Đorđević, 2010:92).

Zanimljivo je razumijevanje tri osnovna prikaza javnih politika prema Colebatchu, koji je izvršio podjelu na shvaćanje javnih politika kao izbora na temelju vlasti, kao strukturirane interakcije, te kao socijalne konstrukcije (Colebatch 2006b:11-13). Kako objašnjava Colebatch, javne politike kao izbor na temelju vlasti odnose se na pravila (zakone, programe, projekte, strategije i slično), koja se donose i provode hijerarhijom državnoga aparata. Zapravo je riječ o formalnim prioritetima neke države ili zajednice, u obliku dugoročnih i kratkoročnih ciljeva i policy instrumenata. Drugo, javne politike su i ishodi strukturirane interakcije cijelog niza državnih i nedržavnih aktera koji sudjeluju u procesima kolektivnog odlučivanja. Akteri, kao nosioci moći, imaju različite interese, identitete i ideje o tome što jesu, te o tome što bi trebali biti prioriteti i ciljevi neke zajednice i kako ih ostvariti. Stoga su javne politike i rezultati prakse interakcije aktera, odnosno posljedice obrasca njihova međudjelovanja. I treće, javne se politike, kao socijalna konstrukcija, odnose na izgradnju razumijevanja nekih društvenih izazova kao kolektivnih problema. Određene situacije i stanja kroz intersubjektivna značenja postaju ona za koje se smatra da u njih država, odnosno, zajednica treba intervenirati ne bi li ih riješila.

2.2. Lowijeva tipologija javnih politika

Jednu je najpoznatijih klasifikacija javnih politika, prije 50-ak godina izradio je poznati američki profesor i politolog Theodore Joy Lowi⁵. Riječ je o podjeli javnih politika na četiri vrste, ovisno o ulozi države:

1. Konstitutivne – javne politike koje kreiraju obrasce djelovanja države i društva;
2. Distributivne – javne politike koje se bave podjelom državnih sredstava;
3. Regulativne – javne politike koje se bave regulacijom tržišta i
4. Redistributivne javne politike – javne politike koje se fokusiraju na alokaciju resursa među državnim skupinama (Lowi, 2009).

Tablica 1.
Udžbenički prikaz Lowijeve tipologije javnih politika

KORISTI (ciljevi)	TROŠKOVI (instrumenti)	
	Usko koncentrirani (regulativa i informacije)	Široko raspodijeljeni (javni novac i usluge)
Usko koncentrirane (privatna dobra / interesi)	REGULATIVNE POLITIKE	DISTRIBUTIVNE POLITIKE
Široko raspodijeljene (javna dobra / interesi)	KONSTITUTIVNE POLITIKE	REDISTRIBUTIVNE POLITIKE

Prilagođeno prema: Bickers i Williams, 2001.: 167; Kellow, 1988.: 718; Kjellberg, 1977.: 562-563; Petak, 2002.: 54; Wilson, 1995., prema Birkland, 2001.: 143.

Četiri vrste javnih politika međusobno se razlikuju prema: (1) sadržaju funkcije države na koju se odnose ili onome što država čini; prema (2) dominantnome obliku borbe za moć ili

⁵ Theodore Jay Lowi (1931-2017.) američki je autor i poznati profesor političkih nauka na Univerzitetu Cornell (Ithaca, država New York) u Sjedinjenim Američkim Državama, gdje je bio zaposlen od 1970-ih godina. Osnovna područja istraživačkoga interesa T. J. Lowija bila su američki politički sitsem i javne politike, a na Cornelli je predavao kolegij Američke institucije. Magistrirao je i doktorirao je na Univerzitetu Yale. Bio je predsjednik Međunarodnog udruženja za političke nauke (IPSA) od 1997. do 2000. godine. Napisao je izrazito veliki broj knjiga i članaka, a najpoznatiji je po knjigama o promjenama američkoga političkog sistema (The End of Liberalism: The Second Republic of United States, prvo izdanje 1969, a posljednje 1989. i The End of Republican Era iz 1996). Umro je 2017. godine u 85. godini života.

temeljnog obrascu politike; prema (3) nedržavnim akterima koji u prvoj redi sudjeluju u stvaranju neke politike; prema (4) temeljnoj kvaliteti odnosa među akterima; zatim prema vrsti (5) ciljeva, odnosno određenja u čije svrhe država nešto čini; i (6) instrumenata koji se koriste, odnosno kako država nešto čini; no i prema nekim (7), (8), (9) dodatnim svojstvima poput razine konfliktnosti, stabilnosti ili vidljivosti u javnosti te, posljednje, prema (10) pridjevskim politikama koje su se kroz povijest razvile u sklopu pojedinog podrežima (Petek, 2014: 368).

Pogledati Tablicu 2. (Petek, 2014:369)

Tablica 2. Obilježja temeljnih vrsta javnih politika					
Obilježje	KONSTITUTIVNE		DISTRIBUTIVNE	REGULATIVNE	REDISTRIBUTIVNE
1. Sadržaj funkcije države	izgradnja države i zajednice		alokacija državnih materijalnih resursa	upravljanje tržistem	realokacija resursa između društvenih skupina
2. Obrazac borbe za moć	etatizam mreže		klijentelizam	pluralizam	elitizam / korporativizam
3. Osnovni nedržavni akteri	nema	udruge građani	male, vrlo dobro organizirane interesne skupine	ekonomski akteri	krovne organizacije i savezi udruženja, sindikati, političke stranke
4. Politički odnosi	moralni i identitetski sukobi		odnosi međusobnog podupiranja; politički uvjetovane fiskalne dotacije izbornim okruzima; kupovanje političke potpore	cjenjanje i (tajno) pregovaranje	ideološki sukobi
5. Ciljevi	javni interesi (socijalna inkluzija)		probici i promocija važnih posebnih interesa	pogodovanje partikularnim ekonomskim interesima (za unapredjene celine ekonomije)	javni interesi (ekonomska i socijalna sigurnost svih građana)
6. Instrumenti	regulativa, informiranje i uvjeđavanje		javne financije	regulativa	javne financije, javne usluge
7. Stabilnost/ promjena	proceduralne, reformske		privremene i povremene	nestabilne strukture	stabilne i institucionalizirane
8. Vidljivost	javne deliberacije		niska razina vidljivosti	skrivenje od javnosti	javne debate
9. Konfliktnost	ne-ekonomske teme i sukobi		bez konfliktaka	česti i izravni	stranačko svrstavanje
10 Klasični primjeri politika	klasične (izborna politika, nacionalna sigurnost) i nove multisektorske politike		lokalne politike poljoprivredne subvencije	ekonomske politike	socijalne politike

Ono što je izuzetno važno i vrijedno za politike za mlade, koje pripadaju socijalnim politikama, jeste da Lowi "socijalne politike shvaća kao posebnu vrstu javnih politika, kao jedinstven skup srodnih javnih politika te čini jedini pristup u teoriji javnih politika kojim se stvaranje socijalnih politika može uporediti sa svim drugim politikama" (Petek, 2014:362).

Spcifičnost i složenost politike prema mladima ogleda se i u pokušajima njenog svrstavanja unutar Lowijeve tipologije. U osnovi, ona je redistributivna politika, ali vrlo često ima i obilježja konstitutivne i regulativne politike. Kada se uzme u ozbir činjenica da mjere politike prema mladima obuhvaćaju veliki dio stanovištva BiH (mladi čini oko 20% bosanskohercegovačkog društva) te da joj svrha raspodjela dobara i vrijednosti mlađim generacijama, onda ovo polazlište ima svoje osnove. Kao što je navedeno, politika za mlade je veoma složena jer sadrži specifična područja djelovanja kao što su zdravstvena i socijalna zaštita mlađih, obrazovna politika, slobodno vrijeme mlađih i slično. Unutar ovih skupina,

nastoji se regulisati položaj još manjih skupina mladih i to u određenim područjima. Shodno navedenom, politika za mlade u ovom smislu ima određene karakteristike regulativne politike, a država određuje mjere i metode rješavanja problema i potreba mladih.

2.3. Instrumenti provedbe javnih politika

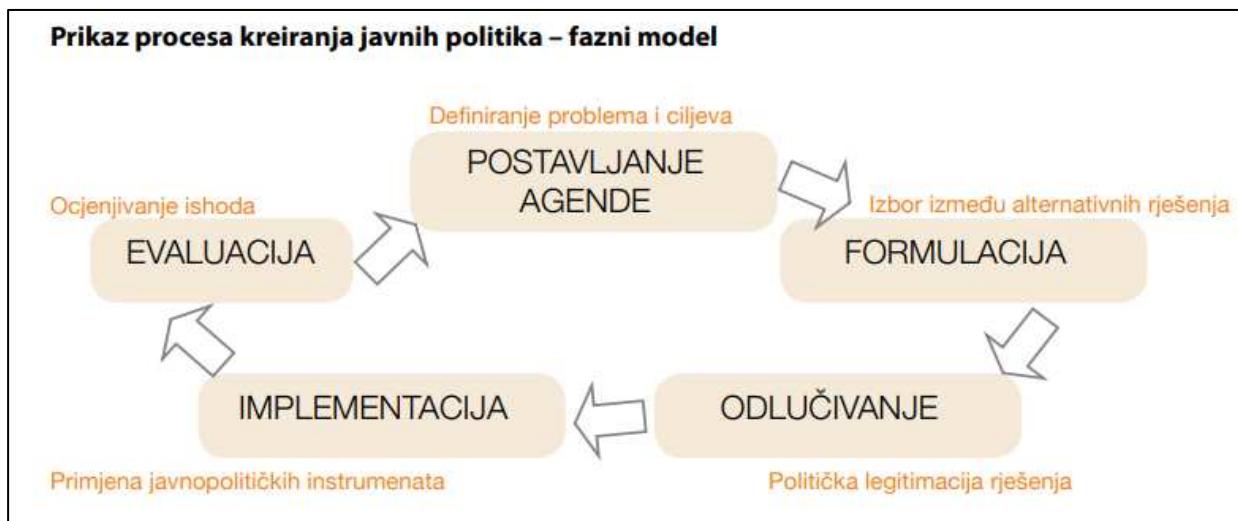
Instrumenti javnih politika predstavljaju različita djelovanja koje vlast koristi za provedbu javnih politika i ostvarivanje javnih i političkih ciljeva. Instrumenti se mogu grupisati u četiri osnovne skupine i međusobno se razliku prema primarnom resursu koji im je u osnovi i kojim pojedini instrument ostvaruje svoju efektivnost. Te četiri skupine su: javne finansije, pravne ovlasti, organizacija i informacije (Holwett, 2019:73-89). Unutar svake od četiri grupe postoje sadržajni i procesni instrumenti. Dobar primjer sadržajnog elementa jesu zakoni o mladima, kojim se direktno propisuje i uređuje oblast politike prema mladima. Procesni instrumenti, direktno utiču na proces kreiranja ili provedbe određene javne politike, a onda i na ciljeve. Primjer procesnog instrumenta jeste osnivanje radne grupe ili tijela za provedbu zakona o mladima.

Sve vrste javnih politika, pa tako i politika prema mladima u svojoj osnovi imaju neki zakonski okvir. Najčešći intrumenti za provedbu javnih politika su pravni propisi, prije svega zakoni, ali i pravilnici, uredbe, odluke, strategije i slično. Finansijski instrumenti podrazumijevaju novčane transfere, odnosno kada se država u cilju ostvarivanja nekih politika, koristi javnim novcem (kao što je finansiranje programa za mlade, stipendiranje, subvencije za kupovinu stanova za mlade i slično). U cilju provedbe određenih javnih politika, država može finansirati programe OCD-a, ali i druge državne organizacije kao što su javne ustanove, agencije, javne uprave i slično. Posljednja grupa instrumenata utemeljena je na informacijama, koje se uglavnom odnose na javne kampanje, istraživanja, izvještavanje i drugo. Kao najbolji primjer instrumenata na osnovu informacija navodi se popis stanovništva, a koje može provesti samo država. Kada se oblikuje neka javna politika najčešće se koristi kombinovani pristup upotrebe instrumenata, a kako bi se što uspješnije ostvario postavljeni cilj. Naprimjer, aktivno učešće mladih u zajednici postižemo propisima (posebno zakonima o mladima i strategijama prema mladima), finansijskim instrumentima (finansiranje projekata za mlade, stipendiranje i sl.) te informacijama i edukacijama (kampanjama usmjerenim na javnost, uključivanjem mladih u kreiranje informativnih sadržaja i dr.). Ipak, u praksi, većina vlasti koristi samo jednu skupinu instrumenata. Kada se govori o politici prema mladima, u BiH se one uglavnom svode na pravno reguliranje u vidu zakona i strategija, dok se njihovo provođenje i finansiranje stavlja u drugi plan.

2.4. Proces stvaranja javnih politika (policy ciklus)

Proces stvaranja javnih politika (policy ciklus) predstavlja pet faza rješavanja problema. Prije svega, potrebno je uočiti problem, definisati i predložiti određena rješenja, zatim odabrati najbolje rješenje i na kraju ocjeniti ostvareni rezultati.

Tablica 3. Prikaz procesa kreiranja javnih politika (Miošić, Berković i Horvat, 2014:17)

U idealnotipskim situacijama, rješavanje problema u društvu trebalo bi se bazirati na osnovu faznog modela kreiranja javnih politika. U stvarnosti, vrlo često se preskaču određeni koraci te su faze političkog odlučivanja uglavnom nepredvidive. U početnoj fazi procesa kreiranja javne politike definira se problem, odnosno stanje koje je potrebno promjeniti. U isto vrijeme, određuje se i poželjno stanje u budućnosti, to jeste ciljevi neke politike. Da bi se određeni problem prepoznao te kao takav te našao na agendi za rješavanje, potrebno ga je prikazati kroz objektivne indikatore ali i predstaviti kao kolektivni problem. Budući da svaka zajednica i politički sistem na svom redu imaju mnogo problema, u ovoj fazi broj aktera može biti izuzetno velik. Osim predstavnika države, političkih stranaka i drugih javnih tijela, javne probleme vrlo često iniciraju i OCD te mediji. Najčešći oblici ukazivanja na postojanje problema su javne medijske kampanje i danas sve češće, kampanje na društvenim mrežama.

Druga faza procesa stvaranja javnih politika jeste biranje najboljih opcija za rješavanje određenog problema. Shodno tome, definišu se potencijalne opcije za rješavanje problema, razmatraju se njihovi efekti te previđaju moguće posljednice. Nakon toga, vrši se upoređivanje i selekcija najefektivnijih, koje se zatim detaljno razrađuju. Konačan ishod jeste formuliranje politike sa preciznom preporukom šta odlučiti.

Treća faza predstavlja korak kada se preporuka formalno potvrđuje i dobija političku legitimaciju. To je momenat kada se formalno izglasava određeno rješenje problema. U odnosu na druge faze broj učesnika je minimalan jer u donošenju odluke mogu učestvovati samo određeni formalni akteri, kao što su članovi vlade, zastupnici u parlamentima i slično.

Četvrta faza jeste faza implementacije, to jest, provođenje formalno potvrđenog rješenja problema. U ovoj fazi, definisana javna politika se provodi u djelo i nastaju njene posljedice za društvo. U procesu implementacije veoma je važna javna uprava, koja uglavnom provede javne politike, kao i OCD-a, koje pružaju socijalne usluge za građane.

I posljednja, peta faza procesa jeste evaluacija, odnosno vrednovanje ishoda. To zapravo znači da se vrši procjena neke javne politike i njenih ciljeva te se odlučuje da li se sa nekom politikom treba nastaviti ili je potrebno mijenjati.

2.5. Akteri javnih politika

Akteri javnih politika su pojedinci, skupine (formalne ili neformalne) ili organizacije koje na temelju svojih formalnih nadležnosti, ali i interesa i vrijednosti, sudjeluju u procesu stvaranja javnih politika, odnosno teže uticati na oblikovanje i implementaciju rješenja javnih problema. Jedno od najvažnijih svojstava aktera jest njihov status (ne)državnosti. Javnopolitički akteri dijele se u dvije osnovne skupine – na državne ili formalne i na nedržavne ili neformalne aktere (Miošić, Berković i Horvat, 2014:17).

Tablica 4. Prikaz aktera javnih politika

FORMALNI AKTERI	Akteri „smješteni“ u državi	Zakonodavstvo	Izabrani dužnosnici a. Zakonodavstvo b. Izvršna vlast	
		Izvršna vlast a. Predsjednik b. Vlada c. Uprava		
NEFORMALNI AKTERI	Između države i društva	Sudovi	Imenovani službenici	
		Između države i društva	Pojedinci/građani/birači Političke stranke	
	Akteri „smješteni“ u društvu	Masovni mediji		
		Istraživačke organizacije		
		Ekonomski akteri		
		Akteri civilnog društva		

III POLITIKA ZA MLADE UNUTAR EVROPSKOG OKVIRA

3.1. Evropska unija i njene institucije

Evropska unija osnovana je 1993. godine Ugovorom iz Maastrichta⁶, koji je proširio opseg djelovanja Evropske ekonomске zajednice⁷ u područje vanjske i sigurnosne politike te omogućio osnivanje Evropske centralne banke i uvođenje eura kao zajedničke valute. Lisabonski ugovor⁸ spojio je Zajednicu i Evropsku uniju u jednu političku organizaciju, Uniju

⁶ UGOVOR O EUROPSKOJ UNIJI / UGOVOR IZ MAASTRICHTA (TREATY ON THE EUROPEAN UNION/MAASTRICHT TREATY – TRAITÉ SUR L’UNION EUROPÉENNE/TRAITÉ DE MAASTRICHT) Ugovorom iz Maastrichta, potpisanim 1992. i ratificiranim 1993. godine, države članice uspostavile su Europsku uniju te time ujedno označile novu etapu u integriranju naroda Europe u sve čvršće uniju, u kojoj se odluke donose što je bliže moguće građanima. Tim su Ugovorom postavljeni ciljevi ekonomске i monetarne unije, jedinstvene valute, zajedničke vanjske i sigurnosne politike, zajedničke obrambene politike, a zatim i obrane, uvođenja građanstva Unije, uske saradnje u pravosuđu i unutarnjim poslovima (Brigljević, Brnčić, Gotovac i Orčušak 2010:75)

⁷ RIMSKI UGOVORI (THE TREATIES OF ROME / LES TRAITÉS DE ROME) Rimskim ugovorima, potpisanim 1957. godine u Rimu, osnovane su Evropska ekonomска zajednica (EEZ) i Evropska zajednica za atomsku energiju (Euratom). EEZ-om je ustanovljena carinska unija među državama potpisnicama (Belgija, Francuska, Italija, Luksemburg, Nizozemska i Njemačka) te su postavljeni temelji i temeljni ciljevi stvaranja zajedničkoga tržišta koje bi osiguralo slobodno kretanje ljudi, roba, usluga i kapitala. Euratom je postavio ciljeve razvoja istraživanja nuklearne energije i njezine upotrebe u civilne svrhe. Stupanjem na snagu Ugovora o Evropskoj uniji Evropska ekonomска zajednica preimenovana je u Europsku zajednicu, a Ugovor o EEZ-u postao je Ugovor o EZ-u (Brigljević, Brnčić, Gotovac i Orčušak 2010:75).

⁸ UGOVOR IZ LISABONA (TREATY OF LISBON / TRAITÉ DE LISBONNE) Ugovor iz Lisabona potписан je 13. decembra 2007., a stupio je na snagu 1. decembra 2009. godine. Ugovor iz Lisabona sadrži izmjene i dodatke Ugovoru o Evropskoj uniji i Ugovoru o Evropskoj zajednici, ali ne zamjenjuje ta dva ugovora. Novine u pravnom okviru i metodama rada koje donosi Ugovor iz Lisabona omogućuju proširenoj Evropskoj uniji bolje funkcioniranje, jačanje demokratije, jačanje provođenja zaštite ljudskih prava te jačanje uloge EU-a u svijetu. Ugovor definira jedinstvenu pravnu osobnost EU-a i ukidanje pojma Zajednica te pravo države članice da napusti Uniju. Uvodi se podjela nadležnosti na tri kategorije: područja pod isključivom nadležnosti Unije (carinska unija, pravila tržišnog natjecanja, monetarna politika u državama koje su uvelile euro); područja u kojima Unija dijeli nadležnost s državama članicama (pojedini aspekti socijalne politike, poljoprivreda, zaštita okoliša, saobraćaj, područje slobode, sigurnosti i pravde); i područja u kojima Unija može poduzeti aktivnosti podrške i koordinacije ili dodatne aktivnosti kojima podupire aktivnosti država članica (zaštita i poboljšanje zdravlja, industrija, kultura, obrazovanje, turizam) (Brigljević, Brnčić, Gotovac i Orčušak 2010:73).

koja pokriva sva područja saradnje i daje pravni legitimitet EU zahvaljući kojem može pregovarati sa državama i drugim pravnim osobama u svim područjima jurisdikcije (EU Info centar u BiH, 2020:29) i danas se sastoji od 28 država članica.

Zemlje članice EU nezavisne su i suverene nacije koje su ujedinile svoj suverenitet i neke od nadležnosti za donošenje odluka prenijele na zajedničke institucije Evropske unije. Institucije vode rasprave, pregovaraju i uređuju pojedina pitanja od zajedničkog interesa na evropskom nivou. EU je, stoga, jedinstveno tijelo koje na svjetskoj sceni ima veću moć i uticaj nego što bi svaka od njezinih država članica mogla imati samostalno.

Ključne institucije Evropske unije su:

- ✓ Evropska komisija, sa komesarima iz svake države članice, zastupa interes EU kao cjeline;
- ✓ Vijeće Evropske unije, sastavljeno od ministara nacionalnih vlada EU koji tu mogu braniti i promovirati interes svojih država;
- ✓ Evropsko vijeće, koje čine predsjednici vlada ili država članica EU. Ono definira opće političke smjernice i prioritete EU, ali ne obavlja zakonodavne funkcije;
- ✓ Evropski parlament, bira ga direktno više od 445 miliona građana EU, koje zastupa.

Nove zakone može predlagati Evropska komisija, a te zakone moraju usvojiti Evropski parlament i Vijeće Evropske unije. Nakon usvajanja, na državama članicama i na Evropskoj komisiji je da ih provedu. Ostale institucije EU su Sud pravde, koji podržava vladavinu evropskoga prava, i Revizorski sud, koji provjerava finansiranje aktivnosti Unije. Ovlaštenja i odgovornosti ovih institucija propisani su ugovorima, koji su osnova za sve što EU radi. Oni propisuju pravila i postupke koje institucije EU moraju pratiti. S ugovorima su se saglasili predsjednici država i/ili vlada svih članica Unije, a ratificirali su ih njihovi parlamenti (EU Info centar u BiH, 2020:08).

Od Šumanove deklaracije iz 1950. godina, nastanka EU i pa sve do danas, Unija je postala porodica zemalja, koja za cilj ima izgradnju kvalitetnih uslova života za sve njene građane, postizanje napretka te očuvanje mira. Obzirom da su omladinske politike u nadležnosti zemalja članica, EU institucije ulažu velike napore kako bi ostvarile saradnju sa državama te zajedničkim snagama uticale na poboljšanje položaja mlađih. Kao takva, EU pokušava integrirati mlade u kreiranje politika koje se tiču upravu njih te stvoriti osjećaj da građani

Evrope. Shodno navedenom, u narednom dijelu rada obraditi ćemo najznačajnije javne politike EU, a koje se tiču mlađih i njihovih prava te mogućnosti.

3.2. Politika prema mladima Evropske unije

3.2.1. Kratka historija nastanka politike prema mladima Evropske unije

Činjenicu da je politika prema mladima nedovoljno istraženo polje javnih politika potvrđuje i podatak o nedostatku adekvatne literature i podataka o razvoju i samom nastanku politike prema mlađima EU. Većina autora navodi da se politika prema mlađima aktivnomo počinje istraživati tek sredinom 1990-ih godina. U svom radu, Vlasta Ilšin (2003:41) tvrdi da su „temelji zajedničke evropske politike prema mlađima postavljeni 1970. godine osnivanjem Evropskog centra za mlade te Evropskog foruma mlađih 1979. godine“. U analizi o politikama prema mlađima, Denstad (2019:22) piše da su, osim studentskih štrajkova iz 1968. godine, na politiku prema mlađima EU uticali i pad Berlinskog zida 1989. godine, kao i teroristički napad u Sjedinjenim Američkim Državama 11. septembra 2001. godine. Smatra se, da su svi navedeni događaji ukazali na važnost participacije mlađih i regulacije njihovih prava unutar EU.

Ipak, ozbiljniji koraci na putu ka politici prema mlađima napravljeni su tek 1993. godine i to ratifikacijom Ugovora iz Maastrichta. U članu 126. ovog Ugovora stoji da će članice Unije doprinijeti ličnom razvoju mlađih te pripremati mlađe za odraslost i tržište rada. U periodu 1993-2001. godine nije bilo značajnih napredaka u politici prema mlađima EU, za koje se smatra da nisu bile efektivno regulisane na evropskoj razini. Do značajnih promjena dolazi 2001. godine, kada na snagu stupa Bijela knjige za mlađe (White Paper for Youth). Bijela knjiga prva je evropska strategija za mlađe, koja je za cilj imala inteziviranje saradnje država članica u četri polja: učešće, informisanje, volonterizam te veće učešće mlađih u razvoju drugih politika (obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvo i slično). Bijela knjiga omogućila je i važan mehanizam učešća mlađih u kreiranju politike, odnosno Otvorenou metodu koordinacije (OMC – Open Method of Coordination), što znači da Evropska komisija postavlja standarde i preporuke te nadzire države članice u provođenju standarda i preporuka. Mehanizam nadzora su godišnji izvještaji koji ministarstva zadužena za mlađe moraju podnijeti EK (Bužinkić, Buković 2003:50).

U junu 2002. godine, a na osnovu Bijele knjige, nastao je Okvir evropske saradnje (OES) u području mlađih, koji u prvi plan stavlja uvažavanje i vrednovanje mlađih. U tom smislu, OES se fokusirao na tri glavna područja: aktivno građanstvo, uključivanje mlađih u kreiranje politika

i profesionalna uključenost mladih. Jedan od važnih dokumenata u oblasti politike za mlade bio je Evropski pakt za mlade, koji je usvojen 2005. godine i za cilj je imao unaprijeđenje učešća mladih u zapošljavanju, obrazovanju i društvenom uključivanju.

Evropski pakt predstavlja je temelje za nastanak desetogodišnje EU strategije za mlade: Ulaganje i osnaživanje, koju je Evropska komisija usvojila 27. aprila 2010. godine. Krajem novembra 2018. godine, na sjednici Vijeća za obrazovanje, mlade, kulturu i sport EU usvojena je nova Strategija za mlade za period 2019-2027., a kojom se uspostavlja okvir realizacije različitih politika na nivou EU. Cilj strategije je poboljšanje uvjeta života mladih te stvaranje većih mogućnosti za mlade širom EU, ali i susjednih zemalja.

3.2.2. Pravni okvir politike prema mladima Evropske unije

Područje politika za mlade nije regulisano evropskom pravnom stečevinom, već je to područje nacionalne politike. Ipak, Evropska unija prepoznaje važnost politika za mlade, te zajedno s članicama radi na poboljšanju i napretku politika za mlade (Bužinkić, Buković 2003:50-51). Pravnu osnovu za djelovanje Evropske unije u području politike prema mladima pružaju članci 165. i 166. Ugovora o funkciranju Europske unije (UFEU). Za sve mjere koje se donose u području primjene članaka 165. i 166. primjenjuje se redovni zakonodavni postupak. Kad je riječ o politici za mlade, posebno je isključeno svako usklađivanje zakonodavstva država članica. Vijeće ima mogućnost usvajanja preporuka na temelju prijedloga Komisije. Povelja Europske unije o temeljnim pravima, koja ima istu pravnu snagu kao i Ugovori (članak 6. Ugovora o Evropskoj uniji), sadrži jedan članak koji se odnosi na prava djeteta (članak 24.) te jedan članak kojim se zabranjuje rad djece i predviđa zaštita mladih pri radu (članak 32.). Prema članku 165. UFEU-a, djelovanje Unije ima za svrhu poticati razmjene mladih ljudi i onih koji s njima rade te općenito podupirati sudjelovanje mladih u demokratskom životu u Evropi. Članak 166. Uniji pruža mogućnost da provodi politiku stručnog osposobljavanja kojom se potpomaže i nadopunjuje djelovanje država članica. U skladu s tim člankom Unija mora olakšati pristup stručnom osposobljavanju i poticati mobilnost predavača i polaznika, a posebno mladih (www.europarl.europa.eu, maj 2021.).

U nastojanju da se odrede ključni akteri u oblasti politike prema mladima, važno je objasniti dva ključna pojma koja su bitna za procese nastajanja politika prema mlade unutar EU. Prvi pojam veže se za već objašnjenu činjenicu da područje politike prema mladima nije regulisano evropskom pravnom stečevinom te se u tom slučaju koristi metoda otvorene komunikacije i mehanizam podnošenja godišnjih izveštaja od strane nadležnih ministarstava država. Drugi,

veoma bitan pojam jeste struktuisani dijalog. Ova metoda uvedena je u praksu 2006. godine i predstavlja mehanizam za razgovor između mlađih i ključnih osoba u procesima nastanaka, donošenja i provođenja politike prema mladima na lokalnom, državnom, regionalnom i evropskom nivou. Ključni cilj struktuisanog dijaloga jeste da se prevaziđu demografske prepreke između mlađih i njenih institucija. Kao takav, dijalog ne uključuje samo mlađe koji su dio nekog udruženja ili grupe, nego i mlađe koji nisu aktivni u organizacijama, sa posebnim fokusom na marginalizirane grupe mlađih. Prema definiciji Strategije Evropske unije za mlađe za period 2019. – 2027., Dijalog EU-a s mlađima definiran je kao „dijalog s mlađima i organizacijama mlađih koji, prema potrebi, obuhvaća oblikovatelje politika i donositelje odluka te stručnjake, istraživače i druge relevantne dionike civilnog društva“. Njegova je uloga da kontinuiranim i zajedničkim promišljanjem raznih aktera pridonese razvoju prioriteta u području politika za mlađe kako bi one odgovarale stvarnim potrebama mlađih ljudi. Kako bi se postigao kontinuitet i strukturiranost procesa, Dijalog prate ciklusi u trajanju od 18 mjeseci, pri čemu se određuje jedan tematski prioritet po ciklusu, prema potrebi usko povezan s prioritetima Strategije EU-a za mlađe i Evropskim ciljevima za mlađe. Ciklus je poželjno, u skladu sa dosadašnjim praksama, podijeliti u jasno definirane faze tokom kojih donosioci odluka i organizacije mlađih postavljaju pitanja o tematskom prioritetu, prikupljaju odgovore mlađih, oblikuju prijedloge te ponovno prikupljaju komentare mlađih na prijedloge prije nego što predstave konačne preporuke koje potom postaju podloga za razvoj politika za mlađe. Na ovaj način mlađi mogu direktno uticati na donošenje odluka, a institucije mogu svoje odluke temeljiti na stvarnim potrebama mlađih. Svaki ciklus trebao bi se oslanjati na iskustva stečena u prethodnom ciklusu. Stalno praćenje i vrednovanje ključno je za praćenje rezultata kvalitete i općenitog učinka čitavog procesa (Sočo, Jakovina 2020: 05). Metoda otvorene komunikacije i struktuisani dijalog imaju veoma značajnu ulogu u razumijevanju veličine i načina uticaja koji se može ostvariti preko EU institucija u oblasti politike prema mlađima.

3.3. Akteri politike prema mlađima Evropske unije

3.3.1. Glavna uprava za obrazovanje, mlađe, sport i kulturu (DG EAC)

Glavna uprava za obrazovanje, mlađe, sport i kulturu (Directorate General of Education, Youth, Sport and Culture – DG EAC) jedan je od najznačajnijih aktera u području politike prema mlađima unutar strukture EU. Fokusi rada Glavne uprave sadržani su u Programu rada Evropske komisije, na osnovu čega se kreira Godišnji plan upravljanja DG EAC-a. Struktura Uprave veoma je složena i podjeljena je u sektore od kojih se svaki bavi pitanjima iz svoje oblasti,

odnosno obrazovanja, sporta, kulture i mladih. Osnovni zadatak Glavne uprave jeste da doprinese stvaranju Evrope „zasnovane na znanju“ s ciljem postizanja konkurentnije ekonomije i uključivog društva s naglaskom na zelenu tranziciju i digitalnu transformaciju. Iz tog razloga DG EAC podstiče na suradnju sa zemljama članicama podržanu važnim programima, te razvija političke mjere:

- da podržava pravičnost, nadmoćnost i pokretljivost obrazovnih sistema,
- da promoviše kulturu kao katalizator evropskih vrijednosti,
- da podstiče na konkurentnija istraživanja i inovacije,
- da omogućava mladima da postanu aktivni članovi demokratskog društva,
- da razvije evropske dimenzije u sportu,
- da ojača međunarodnu suradnju

Kako bi ostvarila svoje ciljeve GD EAC razvila je pet najboljih programa EU: Erasmus +, Evropske snage solidarnosti, Kreativna Evropa, kao i aktivnosti Marie Skłodowska-Curie i Evropski institut za inovacije i tehnologiju koji su dio programa Obzor. Glavna uprava odgovorna je također za dvije korporativne usluge i to šemu stručne prakse Blue Book i Biblioteku. Glavna uprava u svim područjima nastoji da podržava i podstiče razvoj kompetencija, pokretljivost učenja pojedinca, obostrano učenje kroz povećanu prekograničnu suradnju i uključenost zainteresiranih strana, kao i reforme politike u zemljama članicama i partnerskim zemljama diljem svijeta.

U oblastima obrazovanja, sporta, kulture i pitanja mladih Glavna uprava djeluje strogo prema Načelu supsidijarnosti utvrđenog Ugovorom o EU. Iako u tim oblastima ima ograničene nadležnosti Evropska Unija podržavajući zemlje članice u njihovim nastojanjima ka modernizaciji, podsticanjem na političku suradnju, uzajamno učenje zemalja članica EU i regionala, te finansiranjem brojnih projekata suradnje i programa mobilnosti donosi neospornu dodanu vrijednost. Glavna uprava koristi četiri različita načina provedbe kako bi implementirali brojene i različite aktivnosti: Izravno upravljanje (uglavnom za one dijelove programa gdje se projekti dodjeljuju širom Evrope na temelju izvrsnosti) kroz dvije Izvršne agencije EU: Izvršnu agenciju za obrazovanje, audiovizualnu politiku i kulturu (EACEA) i Izvršnu agenciju za istraživanje (REA). Neizravno upravljanje kroz Nacionalne agencije (NAs) koje imenuju i nadziru nacionalna tijela (NAUs) zemalja sudionica u programu Erasmus + i Europskom korpusu solidarnosti. Ovaj način provedbe uglavnom se koristi za aktivnosti masovne mobilnosti, partnerstva i određene projekte suradnje. Neizravno upravljanje putem drugih tijela: Europskog instituta za inovacije i tehnologiju i Europskog investicijskog fonda (EIF) za Instrument jamstva za studentske zajmove u okviru programa Erasmus ili Jamstveni fond za

kulturne i kreativne sektore direktnog upravljanja od strane Glavne uprave uglavnom za administrativne troškove povezane s političkom potporom, politički osjetljive i nove akcije, pilot projekti i pripremne akcije.

3.3.2. Vijeće Evrope

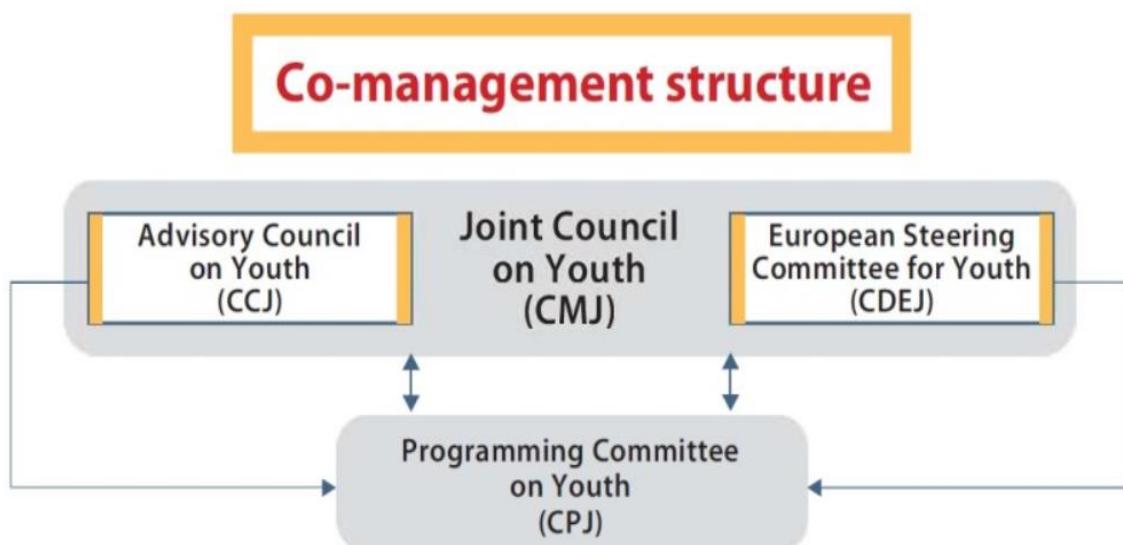
Politika prema mladima Vijeća Evrope zasnovana je na metodi tzv. su-upravljanja (co-managment), koja se zasniva na principu uključivanja predstavnika organizacija mladih, koji imaju priliku aktivno učestvovati u procesima odlučivanja sa izabranim političkim predstavnicima u VE. Zajednički, oni određuju prioritete u oblasti politika prema mladima te donose odluke o finansiranju programa koji su važni za integraciju mladih u društvo. Pored navedenog, VE provodi i naučna istraživanja o problemima i potrebama mladih. Odjela za mlade, koji je dio Direkcije za demokratiko učešće Vijeća Evrope zaduženo je za politike prema mladima i shodno tome, određuje smjernice, programe i pravne instrumenete za razvoj konherentnih i učinkovitih politika prema mladima na lokalnom, nacionalnom i evropskom nivou. Kroz svoj rad, Odjel pruža podršku međunarodnim aktivnostima mladih u cilju promocije građanstva mladih, mobilnosti mladih i vrijednosti ljudskih prava, demokratije i kulturnog pluralizma. Ono što je specifično za ovo tijelo je to da, za razliku od ostalih sličnih administrativno-izvršnih tijela, u odjelu politike za mlade, sami mladi, kroz ranije spomenutu metodu co-managementa, na ravnopravnoj osnovi odlučuju o načinima na koje će se upravljati sredstvima dodjeljenim za mlade. Dakle, u Odjelu za mlade čine:

1. Savjet za mlade (Advisory Council for Youth) i
2. Europski odbor za mlade (The European Steering Committee for Youth - CDEJ).

Savjet za mlade sastavljen je od 30 predstavnika međunarodnih organizacija mladih. Od tih predstavnika njih 20 su izabrani na prijedlog Europskog foruma mladih, a ostalih 10 imenuje izravno Uprava. Ono što je posebno bitno jest da ti mladi ne samo da savjetuju donositelje odluka, oni jesu donositelji odluka na ravnopravnoj osnovi. Svih 30 spomenutih predstavnika ulazi u novo tijelo koje se zove Zajedničko vijeće (Joint Council - JC), u kojem osim njih sjede i predstavnici resornih ministarstava za mlade 50 država potpisnica Europske kulturne povelje, inače okupljenih u tijelo koje se zove Europski odbor za mlade (The European Steering Committee for Youth - CDEJ). Po osam predstavnika AC-a i CDEJ-a tvore novo tijelo poznato kao Programski odbor (Programming Committee), zaduženo za upravljanje, nadzor i evaluciju rada Europskih centara mladih (European Youth Centers, po jedan u Strasbourg i Budimpešti) te Europske fondacije za mlade (European Youth Foundation - EYF). Spomenuti Evropski centri za mlade u Strasbourg (osnovan 1972.) te onaj u Budimpešti (osnovan 1995.) služe kao

mjesta na kojim mladi imaju mogućnost održavati susrete i veće aktivnosti poput međunarodnih konferencija, zahvaljujući logističkim mogućnostima koje centri pružaju. EYF je fondacija koja finansijski podržava različite aktivnosti organiziranih mladih u Evropi. Sa godišnjim budžetom od oko 2.5 miliona eura, uglavnom se finansiraju aktivnosti kao što su međunarodni susreti mladih, kampanje, izložbe, publikacije, izrada audio-vizualnih materijala, web stranica, raličitih pilot projekata te općenito, razvoj i administrativno funkcioniranje međunarodnih organizacija mladih i međunarodnih mreža (www.coe.int, maj 2021.).

Struktura su-upravljanja u oblasti politike prema mladima Vijeća Evrope
([Co-management \(coe.int\)](http://Co-management (coe.int)))

3.3.4. Evropski parlament

Evropski parlament ne bavi se sistemski politikom prema mladima na evropskom nivou, ali se, prema potrebni, na plenarnim sjednicama ili kroz radne odbore (odbor za obrazovanje i kulturu, odbor za socijalnu politiku i slično) bavi određenim problemima i pitanjima od značaja za mlade u Evropi. Kako se navodi na službenoj stranici EU...“Evropski parlament odigrao je aktivnu ulogu u definiranju politike za mlade, na primjer u svojim rezolucijama o procjeni strategije EU-a za mlade 2013. – 2015. (SL C 215, 19.6.2018., str. 212.), o Garanciji za mlade (SL C 440, 30.12.2015., str. 67.), o promicanju poduzetništva mladih obrazovanjem i osposobljavanjem (SL C 316, 22.9.2017., str. 76.), o zapošljavanju mladih (SL C 224, 21.6.2016., str. 19.) te o politici usmjerenoj na razvoj vještina u borbi protiv nezaposlenosti mladih (SL C 11, 12.1.2018., str. 44.)“. Značajno je spomenuti da su u decembru 2020. godine, Vijeće i Parlament postigli privremeni sporazum o programu o Evropskim snagama solidarnosti za period 2021. – 2027. Sredstva kojim se finansira taj program iznose više od jedne milijarde

era, što će omogućiti učešće oko 350 000 mladih ljudi. Zastupnici u EP-u željeli su da Evropske snage solidarnosti budu dostupnije mladima s manje mogućnosti, na primjer osobama s invaliditetom i osobama iz izoliranih ili marginaliziranih zajednica, te mladima s poteškoćama u učenju ili zdravstvenim tegobama. Također su podržali jasnu razliku između volonterskih aktivnosti i zapošljavanja tako da nijedna organizacija koja sudjeluje u programu ne angažira mlade kao neplaćene volontere ako su dostupna kvalitetna radna mjesta. Parlament je inzistirao na tome da organizacije koje sudjeluju moraju dokazati predložene aktivnosti. Parlament je uticao i na to da program bude ocjenjivan u svjetlu njegovog doprinosa klimatskim ciljevima Evropske unije. U svojoj Rezoluciji od 14. septembra 2017. (SL C 337, 20.9.2018., str. 131.) Parlament je preporučio da se usklade prioriteti programa Erasmus, strategije EU-a za mlade i drugih programa koje finansira EU. Jedna od preporuka Parlamenta je da se više od 10% budžetskih sredstava programa Erasmus+ dodijeli za aktivnosti u području politika za mlade. Na plenarnoj sjednici u oktobru 2018. usvojio je Zakonodavni prijedlog Komisije o izmjeni Direktive o audiovizualnim medijskim uslugama (SL C 11, 13.1.2020., str. 64.). U skladu s tim novim odredbama radiotelevizijske kuće moraju smanjiti izloženost djece i mladih reklamama za nezdravu hranu ili piće; sadržaj kojim se potiče nasilje, mržnja i terorizam zabranjuje se; a za neopravdano nasilje i pornografiju vrijede najstroža pravila. Kako bi potaknuli mlade na pokretanje vlastitih europskih projekata, Parlament i Fondacija međunarodne nagrade „Karlo Veliki“ iz Aachena 2008. godine uveli su Europsku nagradu za mlade „Karlo Veliki“ koja se svake godine dodjeljuje projektima koji unapređuju razumijevanje na europskoj i međunarodnoj razini (www.europarl.europa.eu, maj 2021.).

3.3.5. Evropski forum mladih (Youth Forum Jeunesse – YFJ)

Youth Forum Jeunesses, odnosno Evropski forum mladih nastao je 1996. godine spajanjem tri organizacije koje su predstavljale mlade na nivou EU (Council of European Youth Committees, Youth Forum of the European Communities i European Coordination Bureau of International Youth Organizations) i ima dva ključna cilja: jačanje i osposobljavanje mladih da se aktivno uključe u oblikovanje Europe i društva u kojem žive te poboljšanje životnih uvjeta mladih kao europskih građana. „Evropski forum mladih počiva na dva osnovna stupa: nacionalnim vijećima mladih kao predstavnicima organiziranog sektora mladih pojedinih država i međunarodnih organizacija mladih kao predstavnika interesa mladih koji transcendiraju nacionalne granice“ (Bužinkić, Buković 2009:59). Danas, YFJ ima preko 100 organizacija u svom članstvu, koji zastupaju interes stotinu organizacija i mlin milion mladih širom Evrope. Evropski forum za mlade organizira i mnoge radne skupine za obrazovanje, mobilnost, volontерство i sl. (Bužinkić, Buković 2009:53-62).

3.4. Strateški okvir za mlade Evropske unije

3.4.1. Strategija Vijeća Evrope za sektor mlađih do 2030.

Strategija Vijeća Evrope za sektor mlađih do 2030. godine usvojena je 22. januara 2020. godine od strane ministara VE. Dokument predstavlja viziju, misiju, prioritete te očekivanje ishode Vijeća Evrope u oblasti politike prema mlađima. Strategijom se ističu ključne vrijednosti VE, odnosno ljudska prava, vladavina prava i demokratija. U tom smislu, mlađi i politika prema mlađima trebali bi koristiti već razvijene mehanizme zaštite ljudskih prava i demokratije, kao i vladavine prava, ali i da budu promotori navedenih vrijednosti. Kao neki od gorućih problema mlađih navode se i globalni problemi koji zahvaćaju cijeli svijet, a tiču se zdravstva, novih tehnologija, klimatske krize, umjetne inteligencije i slično. Istaknuti su i problemi urušavanja ljudskih prava i demokratije, socijalna isključenost, nedostatak povjerenja u institucije te socijalna isključenost. Strategijom se ističu i problemi ranjivih kategorija mlađih, kao što je nemogućnost pristupa obrazovanju i trajno siromaštvo. Kao rješenje svih navedenih problema i izazova sa kojima se susreću mlađi smatraju se efikasne javne politike prema mlađima.

Kao zadaci ključnih aktera provođenja politike prema mlađima istaknuti su veće učešće mlađih (tako da mlađi svršishodno učestvuju u procesu odlučivanja na svim nivoima, na osnovu širokog društvenog i političkog konsenzusa, kao oblik podrške participatornoj vlasti i odgovornosti), jačanje pristupa mlađih pravima (tako da mlađi, kao i svi oblici omladinskog građanskog društva mogu računati na poticajno okruženje, kako bi u potpunosti ostvarili sva svoja ljudska prava i slobode, uključujući konkretne politike, mehanizme i resurse i produbljivanje znanja mlađih (tako da demokratski angažman mlađih osoba ima podršku zajednica praktičara koje stvaraju znanje i stručnost) (www.coe.int, maj 2021.).

Kao tematski prioriteti politike prema mlađima VE navode se: revitalizacija pluralističke demokratije, pristup mlađih pravima, zajednički život u mirnim i inkluzivnim društвima i omladinski rad. Kao mjere za postizanje navedenih prioriteta ističu se: povećanje kapaciteta civilnog društva; povećanje kapaciteta omladinskih organizacija; participativnost u provođenju politika; uklanjanje prepreka za participaciju mlađih; poboljšanje institucionalnih odgovora na različite društvene promjene; suzbijanje diskriminacije, nasilja i isključenosti; razvijanje svijesti o evropskom jedinstvu, globalnoj solidarnosti, miru, različitosti, međukulturalnom i međugeneracijskom dijalogu; izgradnja kulture mira te poboljšavanje kvalitete rada s mlađima” (www.coe.int, maj 2021.). Ostvarivanje navedenih prioriteta trebalo bi se ostvariti kroz

pružanje podrške i pomoći razvoju politika prema mladima kroz mnogobrojne oblike podrške, finansijskim podrškama razvoju civilnog sektora za mlade, unapređenjem standarda javnih politika prema mladima, njihovim uključivanjem u VE i međuresornom saradnjom.

3.4.2. Evropska strategija za mlade

Strategija Evropske unije za mlade za period 2019. – 2027. usvojena je na Vijeću za obrazovanje, mlade, kulturu i sport Evropske unije u decembru 2018. godine i predstavlja jedan od najvažnijih strateških dokumenata Unije u oblasti politike prema mladima. Njen cilj jeste rješavanje postojećih i budućih izazova sa kojima se mlađi susreću. Kao sastavni dio Strategije uspostavljen je Dijalog EU s mlađima, koji je nasljednik procesa Struktuisanog dijaloga. Iako je sam naziv promjenjen, sam proces vođenja procesa nije pretrpio značajne izmjene. U novoj Strategiji prema mlađima definisani su i Ciljevi za mlade, a koji su rezultat prošlog ciklusa struktuisanog dijaloga. Radi se o 11 ciljeva, koji su nastali na osnovu stavova i mišljenja više od 50 hiljada mlađi širom EU te predstavljaju viziju Unije prema mjerama mlađih.

Strategijom EU za mlađe pruža se okvir ciljeva, načela, prioriteta, ključnih područja i mjera za saradnju u području politike za mlađe, namijenjen svim relevantnim akterima, uz poštovanje njihovih nadležnosti i načela supsidijarnosti. Među relevantnim akterima nalaze se države članice EU-a, relevantne institucije Evropske unije i druge međunarodne organizacije, kao što su Vijeće Europe, lokalna i regionalna tijela vlasti, vijeća mlađih, organizacije mlađih, organizacije koje rade s mlađima, osobe koje rade s mlađima, istraživači u području mlađih i akteri civilnog društva te strukture u okviru programâ Erasmus+ i Evropske snage solidarnosti i programa kojima se oni nastavljaju.

Saradnjom EU u području mlađih najbolje će se iskoristiti potencijali politike za mlađe. Njome se potiče sudjelovanje mlađih u demokratskom životu u skladu s člankom 165. Ugovora o funkcioniranju EU. Osim toga, njome se podupire socijalni i civilni angažman te se nastoji osigurati da svi mlađi imaju potrebna sredstva za sudjelovanje u društvu. Strategijom se za naredne godinama nastoje: - mlađima omogućiti da kroje vlastitu sudbinu, podržavaju svoj osobni razvoj i put do samostalnosti, postanu otporni te steknu životne vještine kako bi se nosili sa svijetom koji se mijenja; - poticati mlađe i pružiti im resurse koji su im potrebni kako bi postali aktivni građani, nositelji solidarnosti i pozitivnih promjena koji se vode vrijednostima EU i evropskim identitetom; - poboljšati političke odluke u pogledu njihova utjecaja na mlađe u svim sektorima, posebno u pogledu zapošljavanja, obrazovanja, zdravlja i socijalne

uključenosti; - pridonijeti iskorjenjivanju siromaštva mladih i svih oblika diskriminacije te promicati socijalnu uključenost mladih (www.europa.eu, maj 2021.)

Strategija za mlade posebnu pažnju posvećuje mjerama, koje će se upotrijebiti za postizanje ciljeva na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, europskoj i globalnoj razini:

- a) Oblikovanje politike za mlade na temelju dokaza i izgradnja znanja: Politika EU-a za mlade trebala bi se temeljiti na dokazima i počivati na stvarnim potrebama i situacijama mladih. To iziskuje stalno istraživanje, razvoj znanja i kontakte s mladima i organizacijama mladih. Prikupljanje raščlanjenih podataka o mladima posebno je važno za poticanje razumijevanja potreba različitih skupina mladih, posebno onih s manje mogućnosti. Oblikovanje politika na temelju dokaza trebalo bi se provoditi uz potporu alata Youth Wiki i istraživačkih mreža za mlade te s pomoću suradnje s međunarodnim organizacijama kao što su Vijeće Europe, OECD i druga tijela, uključujući organizacije mladih.
- b) Uzajamno učenje i širenje informacija: Uzajamno učenje između država članica, Europske komisije i relevantnih dionika trebalo bi biti alat za unapređenje politike za mlade u pogledu i ključnih i međusektorskih područja. Stručne skupine nastaviti će razvijati smjernice politike, praktične alate i dijeliti dobre prakse. Strategijom će se ponuditi novi alati za uzajamno učenje poput stručnih revizija i saradničkog savjetovanja, foruma na visokoj razini, analiza i studija, općenito slijedeći prioritete strategije EU za mlade, kao i u okviru trogodišnjih planova rada. Slijedit će se sustavniji pristup kvalitetnim informacijama u području mladih, dopiranju do mladih i širenju informacija na temelju postojećih mreža.
- c) Participativno upravljanje: Kako bi se mladi prepoznali kao stručnjaci za vlastiti život, ključno je osigurati da se mladi i njihove predstavničke organizacije uključe u različite faze provedbe strategije EU za mlade. Učešćem se povećava vidljivost mladih i njihovih bojazni, no u njihovim očima povećava se i vidljivost donositelja odluka u području politike za mlade. Sudjelovanje je usmjereno i na sve veću legitimnost i priznavanje politika za mlade. Kako bi se uspostavila osnova za redovan građanski dijalog, akterima se daje veća uloga u koordinaciji provedbe strategije te mogućnosti za razmjenu informacija o aktivnostima i rezultatima, platformom za strategiju EU za mlade nastojat će se olakšati participativno upravljanje i koordinacija provedbe strategije.

- d) Mobiliziranje programa i finansijskih sredstava EU-a: Strategijom će se promicati efektivna upotreba programa i finansijskih sredstava EU, kao što su program Erasmus+, Europske snage solidarnosti, europski strukturni i investicijski fondovi, Obzor 2020., među ostalim i Aktivnosti Marie Skłodowska-Curie, program Kreativna Evropa i njihovi nasljednici. Države članice pozivaju se istražiti sinergije između izvora financiranja na razini EU te izvora na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.
- e) Praćenje finansiranja od strane EU: Transparentnost o djelovanju EU za mlade trebala bi uključivati praćenje potrošnje EU za mlade, među ostalim prema potrebi služeći se postojećim mehanizmima.
- f) Informisanje mlađih o strategiji EU za mlade: Imajući na umu različite aktere uključene u oblikovanje politika za mlade, važno je na sveobuhvatan način prenijeti svrhu i sadržaj strategije EU za mlade, služeći se jezikom prilagođenim mladima. Strategijom EU za mlade u kombinaciji s evropskim ciljevima za mlade osobama koje su intenzivno uključene u oblikovanje politike za mlade, kao i akterima izvan tog područja, mogu se pružiti smjernice čime se stvara nova i pozitivna slika o politici EU za mlade i radu mlađih u Evropi.
- g) Plan budućih nacionalnih aktivnosti: Cilj plana budućih nacionalnih aktivnosti (FNAP) omogućiti je državama članicama da na dobrovoljnoj osnovi s drugima dijele svoje prioritete u skladu sa strategijom EU za mlade. Njihov je cilj povećati transparentnost u provedbi politika za mlade na regionalnoj i nacionalnoj razini te na razini EU. Time bi se trebalo pridonijeti utvrđivanju odgovarajućih partnera za aktivnosti uzajamnog učenja, u skladu s pojedinačnim potrebama država članica. Kako bi se izbjeglo dodatno administrativno opterećenje, FNAP-ovi bi se trebali temeljiti na postojećim nacionalnim okvirima politike za mlade / nacionalnim strategijama za mlade.
- h) Dijalog EU-a o mlađima: Na temelju postignuća strukturiranog dijaloga s mlađima i organizacijama mlađih uspostaviti će se novi dijalog EU o mlađima, s potrebnim alatima, u cilju uključivanja više donositelja odluka i mlađih, osobito onih koje nitko ne sasluša i/ili onih s manje mogućnosti, u postupke donošenja odluka i provedbu strategije EU za mlade, potičući njihov angažman i političko sudjelovanje u EU i društvu općenito. Osim toga, trebalo bi olakšati redovitiju razmjenu između nacionalnih radnih skupina za dijalog EU-a s mlađima i Evropske komisije.
- i) Koordinator EU-a za mlađe: Vijeće pozdravlja namjeru uspostavljanja koordinatora EU-a za mlađe unutar Evropske komisije s ciljem jačanja međusektorske suradnje te razvoja znanja i razmjene informacija o problemima mlađih u okviru službi Evropske

komisije. Koordinator EU za mlade trebao bi blisko surađivati s različitim akterima kako bi se osigurala dosljedna komunikacija usmjerena na mlade.

- j) Informacije i potpora za mlade: s odgovarajućim pružanjem kvalitetnih usluga i platformi za informiranje mlađih na svim razinama, uključujući Evropski portal za mlade, te uz potporu organizacija u cijeloj Europi, može se promicati ravnopravan pristup mlađih kvalitetnim informacijama o njihovim pravima, mogućnostima, uslugama za mlade i programima EU za mlade;
- k) Planovi rada EU za mlade: Strategijom EU za mlade pratit će se trogodišnja radna razdoblja koja obuhvaćaju po dva trija predsjedništava. Prioriteti i mjere u odgovarajućim radnim razdobljima bit će izneseni u planovima rada EU za mlade. (www.europa.eu, maj 2021.)

3.4.3. Evropska povelja o učešću mlađih o učešću u lokalnom i regionalnom životu

„Aktivno učešće mlađih u odlukama i djelovanju na lokalnom i regionalnom nivou od suštinskog je značaja ako želimo da izgradimo demokratičnija, otvorenija i bogatija društva. Učešće u demokratskom životu bilo koje zajednice ne svodi se samo na glasanja ili kandidovanje na izborima, mada su i to važni elementi. Suština učešća i aktivnog građanstva jeste u pravu, sredstvima, prostoru, prilici i, kada je potrebno, podršci za učestvovanje i uticanje na odluke i angažovanje u akcijama i aktivnostima kako bi se doprinijelo izgradnju boljeg društva (Premabula Evropske povolje o učešću mlađih u lokalnom i regionalnom životu).

Iz preambule Evropske povelje o učešću mlađih u lokalnom i regionalnom životu jasno je vidljiv značaj aktivnog učešća mlađih na lokalnom nivou. O ovoj temi i važnosti postojanja i provođenja politike prema mladima na lokalnom nivou pisat ćemo u četvrtom dijelu ovog rada, te je zbog toga bitno iznijeti osnovne informacije o Povelji i njenim glavnim odrednicama.

Stalna konferencija lokalnih i regionalnih vlasti EU godine održala je dvije konferencije o politikama prema mladima i to u Lozani (juni 1988. godine) i Langolenu (septembar 1991. godine). Kao rezultat dijaloga između mlađih te izabranih lokalnih i regionalnih predstavnika, u martu 1992. godine usvojena je Rezolucija broj: 237 te član 22, odnosno odluka o usvajanju Povelje. Tokom obilježavanja desete godišnjice od usvajanja Povelje, Kongres lokalnih i regionalnih vlasti u saradnji sa Direkcijom za mlađe i sport VE, organizovao je konferenciju „Mlađi-subjekti u vlastitim gradovima i regionima“, koja je održana u Krakovu 7. i 8. marta 2002. godine. Učesnici su željeli ocjeniti napredak u oblasti participacije mlađih tokom desetogodišnjeg perioda, ali i da definišu nove načine unapređenje učešća mlađih. Na navedenoj

Konferenciji usvojena je Krakovska deklaracija, u kojoj je istaknuta ravnopravna uloga mladih u općinama i regionima sa drugim starosnim kategorijama te da imaju pravo na sve oblike participacije. Učesnici Konferencije ukazali su i na potrebu izmjena i dopuna Evropske povelje o učešću mladih u lokalnom i regionalnom životu. Shodno potrebama, održani su radni sastanki krajem 2002. i početkom 2003. godine te su ishodi ovih sastanaka pretočeni u izmjene i dopune sadašnje verzije Povelje. Revidirana Povelja sastavljena je od 3 dijela (oblasti):

1. Sektorska politika (pregled politika prema mladima u oblasti sporta i kulture, društvenih aktivnosti, povećanja zaposlenosti, stambena politika i prevoz, obrazovna i zdravstvena politika, mobilost i razmjene mladih, politika ravnopravnosti polova, posebna politika za ruralna područja, politika održivog razvoja, borbe protiv nasilja i kriminaliteta te politika pristupa pravima i zakonima. U ovom dijelu, predlaže se niz konkretnih mjera za pružanje podrške mladima u njihovim zajednicama u realizaciji ovih sektorskih politika).
2. Instrumenti za učešće mladih (pregled instrumenata pomoću kojim će se ostvariti stvarna participacija mladih, koji se odnose na edukacije o učešću mladih, informisanje, podrška projektima i inicijativama mladih te podsticanje mladih da se bave volonterskim radom).
3. Institucionalno učešće mladih u lokalnim i regionalnim poslovima (pregled struktura koje će omogućiti aktivno učešće mladih u procesima odlučivanja na lokalnom i regionalnom nivou: omladinska vijeća, parlamenti i forumi te podrška strukturama učešća mladih.

3.5. Programi za mlade Evropske unije

U cilju podrške i jačanja saradnje među zemljama članicama EU i potencijalnih te zemalja kandidata EU razvila je niz programa, koji se koriste u cilju provođenja politika prema mladima. Danas, u EU postoje mnogobrojni programi za mlade, a kao napristupačnije i najkorisnije iz perspektive Bosne i Hercegovine izdvajaju se:

3.5.1. ERASMUS + program

Erasmus+ je program koji ima cilj da kroz cjeloživotno učenje podržava obrazovni, profesionalni i lični život mladih u području obrazovanja, osposobljavanja, mladih i sporta u Europi i šire, što pridonosi održivom rastu, kvaliteti radnih mjesta, socijalnoj koheziji, poticanju inovacija te jačanju europskog identiteta i aktivnoga građanstva. Program predstavlja bitan

instrument za izgradnju evropskog prostora obrazovanja i za cilj ima podupirati provedbu evropske strateške saradnje u području obrazovanja i osposobljavanja, uz temeljne sektorske programe, unapređenje saradnje u području politike za mlade u skladu sa strategijom Evropske unije za mlade za razdoblje 2019. – 2027. te razvoj evropske dimenzije u području sporta. Program ima sljedeće posebne ciljeve: podržavati mobilnost u svrhu učenja za pojedince i skupine te saradnju, kvalitetu, uključivost i pravednost, izvrsnost, kreativnost i inovativnost na razini organizacija i politika u području obrazovanja i osposobljavanja; promicati mobilnost u svrhu neformalnog i formalnog učenja, aktivno sudjelovanje mlađih te saradnju, kvalitetu, uključivost, kreativnost i inovativnost na razini organizacija i politika u području mlađih; promicati mobilnost u svrhu učenja za sportsko osoblje te saradnju, kvalitetu, uključivost, kreativnost i inovativnost na razini sportskih organizacija i politika u području sporta (Erasmus+ Vodič kroz program, april 2021.). Budžet Erasmus+ programa za period 2021.-2027. godinu iznosi oko 26,2 milijarde eura, što je dvostruko više u odnosu na period 2014.-2020. godina.

Za provedbu programa Erasmus+ odgovorna je Evropska komisija, koja upravlja budžetom te određuje ciljeve, kriterije i prioritete programa. Njen zadatak je i da prati aktivnosti i evaluaciju programa na EU nivou te snosi odgovornost za nadzor i koordinaciju struktura zaduženih za provedbu programa na nacionalnoj razini. Izvršna agencija za obrazovanje i kulturu (EA CEA) odgovorna je za provedbu niza aktivnosti programa Erasmus+ na europskoj razini. Proces izvršenja budžeta EK povjerava nacionalnim agencijama, koje promovišu i provode program na nacionalnom nivou u cilju prilagođavanja programa nacionalnim sistemima svake države pojedinačno.

3.5.2. HORIZONT

Horizont Europe najveći je program EU u oblasti istraživanja i inovacija čiji budžet iznosi 95,5 milijardi eura za period 2021.-2027. godina. Glavni pogrom rada za period 2021.-2022. godina donijela je EK kroz koji će se izdvojiti sredstva u iznosu od 14,7 milijardi eura za ulaganja u oblasti zelene i digitalne tranzicije, održivog oporavka uzrokovanih pandemijom koronavirusa te za projekte koji će ojačati otpornost EU od budućih kriza. Shodno tome, program će omogućiti evropskim istraživačima različite stipendije, učešće na razmjenama i istraživačkim projektima. Program je otvoren za sve učesnike iz EU i svijeta.

3.5.3. Kreativna Evropa

Kreativna Evropa program je EK za podršku i finansiranje projekata iz oblasti kulture i audiovizuelnog sektora. Prethodni program istekao je 2020. godine, te je 19. maja 2021. godine na plenarnoj sjednici EP usvojen program rada za period 2021.-2027. godina. Tako je EK 26. maja 2021. godine objavila službeni početak novog programa za podršku kulturnim i kreativnim sektorima. Ukupni budžet novog programa iznosi 2.44 milijarde eura i povećao se za 60% u odnosu na prethodna izdvajanja. Kreativna Evropa ima dva glavna cilja, koji se odnose na razvijanje i promociju evropske kultunre baštine i raznolikosti te povećanje ekonomskog potencijala kulturnih i kreativnih sektora. U novom Programu, posebna pažnja posvećena je oporavku kulturnih sektora, a koji su pretrpjeli štete uslijed pandemije koronavirusa. Program Kreativna Evropa provodi EK i EACEA.

Kreativna Evropa podijeljena je u tri potprograma:

- ✓ KULTURA - obuhvaća sve kulturne i kreativne sektore (osim audiovizualnog i filmskog sektora);
- ✓ MEDIA - obuhvaća audiovizualni i filmski sektor;
- ✓ MEĐUSEKTORSKI podprogram - olakšava suradnju među kreativnim sektorima te obuhvaća sektor informativnih medija.

3.5.4. Programi Evropske unije u Bosni i Hercegovini

Zemljama zapadnog Balkana mogućnost učešća u programima EU otvorena je zaključcima Evropskog vijeća u Solunu iz juna 2003. godine, sa ciljem podrške naporima na putu ka evropskim integracijama, uz razmjenu dobrih praksi, iskustava i znanja. Učešće zemalja zapadnog Balkana u programima EU regulisano je Okvirnim sporazumima o opštim načelima učešća pojedine zemlje u programima EU. Stupanjem na snagu Okvirnog sporazuma o općim načelima sudjelovanja Bosne i Hercegovine u programima Zajednice, od januara 2007. godine, Bosni Hercegovini je otvorena mogućnost pristupanja pojedinačnim programima. Budući da programi EU prate politike i prioritete Evropske unije državama kandidatima i potencijalnim kandidatima za članstvo u EU preporučuje se selektivno i postepeno pristupanje ovim programima u skladu sa vlastitim potrebama, kapacitetima, strateškim interesima i očekivanim koristima. Potrebno je voditi računa i o raspoloživim institucionalnim kapacitetima i budžetskim sredstvima koje je potrebno izdvojiti za učešće u određenom programu. Postupak pristupanja programu pokreće se za svaki program posebno, a nosilac aktivnosti u vezi sa

pristupanjem je nadležna institucija na državnom nivou. (Direkcija za Evropske integracije Vijeća ministara, juni 2021.).

Za učešće u programima EU, nepohodno je zaključivanje međunarodnog sporazuma sa EU te plaćanje finansijskih doprinosa za učešće u određenom programu (tzv. ulaznu kartu) za svaku godinu učešća u programu. Troškovi ulazne karte mogu se dijelom finansirati iz sredstava Instrumenta pretprištupne pomoći IPA. Učešće u programima EU ostvaruje se objavljinjem poziva za predaju projektnih prijedloga i dodjelom finansijske podrške odabranim projektima. Projekti podržani u sklopu programa EU obično zahtijevaju učešće partnera iz više država članica programa, kao i sufinansiranje projekata od podnositaca projektnih prijedloga.

U ciklusu programa 2014.-2020., a koji se tiču oblasti mladih BiH je ostvarila učešće u tri programa EU:

1. HORIZONT 2020 (istraživanje/nauka i inovacije)

Nadležna institucija - Ministarstvo civilnih poslova BiH

2. KREATIVNA EVROPA (kultura i audiovizualni sektor)

(Nadležna institucija - Ministarstvo civilnih poslova BiH)

3. ERASMUS + (obrazovanje, obuka, mladi i sport) - Djelimično učešće BIH u ovom programu⁹ (Nadležna institucija - Ministarstvo civilnih poslova BiH).

Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine je imenovalo kontakt tačke za mreže Eurydice i Evropski kvalifikacijski okvir (EQF).

⁹ Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na svojoj 100. sjednici, održanoj 10. 06. 2014. godine, razmotrilo i usvojilo Informaciju o Sporazumu između Evropske unije i Bosne i Hercegovine o učešću Bosne i Hercegovine u Erasmus+ programu Unije za obrazovanje, obuku, mlade i sport, na osnovu čega je 19. 06. 2014. godine u Briselu predmetni Sporazum o pristupanju Bosne i Hercegovine navedenom Programu zvanično i potpisana. Plaćanjem ulazne karte u iznosu od 115.000 Eura na godišnjem nivou za djelimično učešće u Programu, Bosni i Hercegovini je omogućeno da putem različitih projekata na svim nivoima obrazovanja, povuče dio sredstava od ukupnog fonda osiguranog na nivou Evropske unije.

Bosna i Hercegovina u programu Erasmus+ učestvuje u vidu djelimičnog učešća, te su u tom smislu sljedeće akcije dostupne Bosni i Hercegovini: Ključna aktivnost 1 – Mobilnost pojedinaca u svrhu učenja: Zajednički magisterski programi; Međunarodna kreditna mobilnost; Mobilnost za mlade i Velike mreže evropskih volonterskih servisa; Ključna aktivnost 2 – Saradnja za inovacije i razmjenu dobrih praksi: Izgradnja kapaciteta u visokom obrazovanju; Savezi znanja; Savezi sektorskih vještina i Strateška partnerstva; Ključna aktivnost 3 – Podrška reformi politika: Strukturirani dijalog.

- ✓ **Eurydice** je informativna mreža o obrazovanju, odnosno institucionalna mreža za prikupljanje, praćenje, obradu i razmjenu pouzdanih i trenutno uporedivih informacija o obrazovnim sistemima i politikama širom Evrope.
- ✓ **Evropski kvalifikacijski okvir (EQF)** je jedna od obrazovnih mreža Evropske unije, koja danas djeluje u okviru Erasmus+ programa, s ciljem da služi kao poveznica između sektora obrazovanja i rada i zapošljavanja i temelj za realizaciju koncepta cjeloživotnog obrazovanja tj. učenja.
- ✓ **eTwinning** – Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje Bosne i Hercegovine, u okviru programa Erasmus+, djeluje kao Državna služba za podršku (DSP) za eTwinning projekt i koristi sredstva granta Evropske komisije za realizaciju projektnih aktivnosti. eTwinning internet portal namijenjen je međunarodnoj saradnji i usavršavanju nastavnog i nenastavnog osoblja od predškolskog odgoja i obrazovanja do srednje škole.
- ✓ **EPALE** (Electronic platform for adult learning in Europe) – Elektronska platforma za obrazovanje odraslih u Evropi je višejezična zajednica otvorenog tipa finansirana od strane Evropske komisije, što je najnoviji razvoj u svrhu poboljšanja kvalitete obrazovnih mogućnosti za odrasle u Evropi. Uloga Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje u realizaciji ovog projekta jeste pružanje podrške korisnicima na državnom nivou, odnosno, obavljanje funkcije Državne službe za podršku (DSP) radi povezivanja aktera obrazovanja odraslih, prikupljanja i razmjene podataka, saradnje sa Centralnim servisom podrške pri Evropskoj Komisiji – CSS, te promocija EPALE u Bosni i Hercegovini.
- ✓ **EAAL (European Agenda for Adult Learning)** – Projekt Implementacija Evropske agende za obrazovanje odraslih dio je Programa Erasmus+ kojim se provodi i promovira Rezolucija Vijeća Evropske unije o obnovljenoj evropskoj strategiji za obrazovanje odraslih i sticanje ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje kao osnove za daljnji lični i profesionalni razvoj pojedinca. Posebnu pažnju projekt posvećuje umrežavanju učesnika obrazovanja odraslih na lokalnom i državnom nivou, a u svrhu poboljšanja kvalitete obrazovanja odraslih.
- ✓ **Erasmus+ ured u Bosni i Hercegovini** pruža podršku državnim vlastima, visokoobrazovnim institucijama i drugim relevantnim interesno-utjecajnim grupama u implementaciji Erasmus+ aktivnosti u visokom obrazovanju. Misija ureda je povećati vidljivost, relevantnost, efektivnost i uticaj Erasmus+ programa, te dati doprinos promociji i diseminaciji u Bosni i Hercegovini (www.mcp.gov.ba, juni 2021.)

Od 2016. godine u Bosni i Hercegovini aktivan je i **Regionalni ured za saradnju mladih (Regional Youth Cooperation Office of the Western Balkans - RYCO)**, koji je osnovan s ciljem intenziviranja regionalne saradnje u omladinskom sektoru i jačanja evropske perspektive mlađih. Naime, 4. jula 2016. godine u Parizu je potpisana Sporazum o osnivanju Regionalne kancelarije za saradnju mlađih. Sporazum se nadovezuje na ciljeve navedene u okviru Berlinskog procesa i zasniva se na Zajedničkoj deklaraciji o osnivanju Regionalne kancelarije za saradnju mlađih na Zapadnom Balkanu potpisanoj 27. avgusta 2015. godine na Konferenciji o zapadnom Balkanu u Beču. Regionalna kancelarija za saradnju mlađih je zamišljena kao institucionalni mehanizam za saradnju mlađih zapadnog Balkana, s mandatom i kapacitetom da podrži i stvori uslove za aktivnosti koje promovišu pomirenje, mobilnost, raznolikost, demokratske vrednosti, učešće, aktivno građanstvo i interkulturalno uzimajući u obzir duh procesa evropskih integracija regionala (www.koms.rs, maj 2021.). Upravni odbor je najviše tijelo RYCO-a koji donosi odluke. Upravni odbor RYCO se sastoji od dva predstavnika iz svake Ugovorne strane (zemlje potpisnice Sporazuma o osnivanju RYCO) i to: jedan predstavnik Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i jedan predstavnik mlađih. Svaka zemlja potpisnica bira omladinskog predstavnika koristeći svoje vlastite mehanizme na transparentan, inkluzivan i demokratski način i u bliskoj suradnji sa civilnim sektorom koji se bavi pitanjima mlađih. Predstavnik mlađih imenuje se na mandat u trajanju od 3 godine, bez mogućnosti produženja (www.raco.ba, maj 2021.).

IV POLITIKA PREMA MLADIMA U BOSNI I HERCEGOVINI

4.1. Uvod u administrativno-teritorijalno uređenje Bosne i Hercegovine

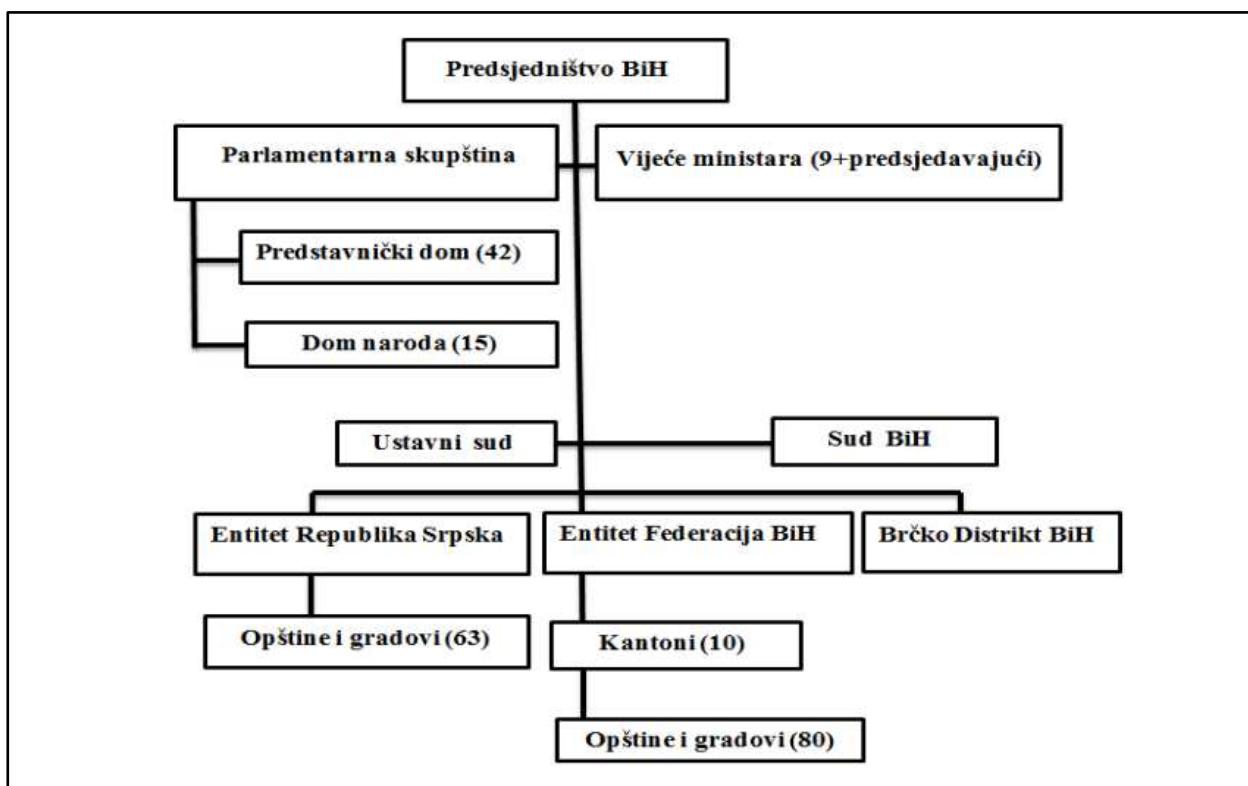
Složenost politike prema mlađima BiH, koju ćemo obraditi u trećem dijelu ovoga rada ogleda se i u složenosti administrativno-teritorijalnog uređenja naše države. U cilju što boljeg razumijevanja procesa donošenja i provođenja politika prema mlađima, nepohodno je, prije svega, ukratko objasniti i sistem uređenja BiH te podjele vlasti.

Bosna i Hercegovina, shodno Općem okvirnom sporazumu za mir u Bosni i Hercegovini sastoji od entiteta Federacije Bosne i Hercegovine (koja čini 51% teritorije) i Republike Srpske (koja čini 49% teritorije). Oblast Brčkog, koje je bilo predmet spora i međunarodne arbitraže, proglašeno je distrikтом, tako da se država Bosna i Hercegovina sastoji od dva entiteta i Distrikta Brčko. Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska su entiteti koji imaju vlastite ustave, koji treba da budu u saglasnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Federacija Bosne i Hercegovine je entitet koji se sastoji od deset kantona (koji se dalje administrativno dijeli na općine), a to su Unsko-sanski, Posavski, Tuzlanski, Zeničko-dobojski, Bosansko-podrinjski, Srednjobosanski, Hercegovačko-neretvanski, Zapadno-hercegovački, Sarajevski i Livanjski kanton (Kanton 10). Zakonodavnu vlast čini Parlament Federacije BiH, koji se sastoji od Predstavničkog/Zastupničkog doma i Doma naroda. Izvršnu vlast vrše predsjednik i dva potpredsjednika Federacije BiH, kao i Vlada Federacije BiH. Glavni grad je Sarajevo.

Republika Srpska je entitet koji se administrativno dijeli na regije (Banja Luka, Doboj, Bijeljina, Pale i Trebinje), a regije se dalje dijeli na opštine. U Republici Srpskoj zakonodavnu vlast vrši Narodna Skupština Republike Srpske i Vijeće naroda. Izvršnu vlast vrše predsjednik i dva potpredsjednika Republike Srpske, kao i Vlada Republike Srpske. Glavni grad je Sarajevo.

Teritorij Brčkog koji je bio pod arbitražom, nije pripao ni Federaciji BiH ni Republici Srpskoj, već je odlukom Međunarodne arbitražne komisije za Brčko stavljen krajem 2000. godine pod upravu države Bosne i Hercegovine kao zaseban distrikt. Distrikt Brčko ima svoju vlastitu multietničku vladu sa izabranom skupštinom, izvršnim odborom, sudstvom i policijskim snagama (prilagođeno prema podacima Ministarstva vanjskih poslova BiH, juni 2021.)

Tablica 5. Prikaz administrativno-teritorijalnog uređenja Bosne i Hercegovine
(Sadiković, 2019.)

4.2. Kratak osvrt na položaj mladih u Bosni i Hercegovini

Prema rezultatima Popisa stanovništa iz 2013. godine, u BiH živi 773.850 mladih uzrasta od 15 do 30 godina, odnosno 21,91% populacije čine mladi. U Studiji o mladima iz 2019. godine navodi se da je profil mlade osobe iz Bosne i Hercegovine u 2018. godini, osoba koja ima 22 godine života i živi u zajednici /selu, sa manje od 2.000 stanovnika. Ako ne pohađa srednju školu, odnosno fakultet, onda je najčešće nezaposlen/a i ne traži aktivno posao (Turčilo et al. 2019). Iako mladi čine značaj udio stanovništa, mladi u BiH i dalje nisu prepoznati kao resurs, nego kao marginalizovana grupa. Težak položaj mladih u našoj državi potvrđuju i dosadašnja istraživanja te studije o problemima i potrebama mladih. U Analizi stanja i potreba mladih „Na putu ka politici prema mladima FBiH”, koje je 2013. godine radilo Federalno ministarstvo kulture i sporta i Institut za razvoj mladih KULT predstavljeni su alarmatni podaci o položaju mladih, od toga da se procent nezaposlenosti među mladima iznosi 67%, da 33% mladih prerano napušta obrazovanje, da 88% ne prima nikakvu stipendiju, te da je procent mladih koji bi napustili zemlju zauvijek ili na duži vremenski period dosegao 77%. U cilju evaluacije položaja mladih, Misija USAID-a u Bosni i Hercegovini je u 2017. godini angažovala IMPAQ International u okviru Projekta podrške monitoringu i evaluaciji u BiH (MEASURE BiH) da sproveđe Anketu mladih u Bosni i Hercegovini (NYS BiH). Nalazi provedenog istraživanja, objavljeni 2018. godine i koji je uključivao 3.002 mladih ljudi od 15 do 30 godina, ukazuju da samo četvrtina ima redovna primanja te da je samo petina zadovoljna svojim životnim standardom. Pored toga, mladi Bosne i Hercegovine osjećaju da ne mogu utjecati na okolinu u kojoj žive. Ovo istraživanje je također pokazalo da iskustva mladih ljudi ukazuju na to da lokalne zajednice ne ispunjavaju njihove potrebe. Studija o mladima BiH 2018/2019. godine¹⁰ pokazuje da je 60% mladih nezaposleno, da jedan od pet ispitanika uzaludno traži posao duže od pet godina, a više od polovine njih to rade duže od dvije godine. Preko 50% djece sa završenim osnovnim obrazovanjem iz siromašnih porodica ne nastavljaju svoju školovanje, dok 10% njih nemaju zdravstveno osiguranje. U junu 2021. godine Institut za razvoj mladi KULT predstavio je prve preliminarni rezultati najnovijeg istraživanja o položaju mladih u Bosni i Hercegovini¹¹. Istraživanje je pokazalo da više od 50% mladih navodi kako žele napustiti BiH.

¹⁰ FES Studije o mladim jugoistočne Evrope 2018/2019 je međunarodni istraživački projekat za mlade koji se istovremeno provodio u deset zemalja jugoistočne Evrope: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Kosovo, Makedonija, Crna Gora, Rumunija, Srbija i Slovenija. Glavni cilj studije je bila identifikacija, opis i analiza stavova i obrazaca ponašanja mladih u savremenom društvu. Podaci su prikupljeni početkom 2018. godine i više od 10.000 mladih u dobi od 14 do 29 godina iz gore navedenih deset zemalja jugoistočne Evrope učestvovalo je u istraživanju.

¹¹ Istraživanje o položaju mladih u BiH proveo je Institut za razvoj mladih KULT uz podršku švedskog naroda putem Švedske agencije za međunarodni razvoj i saradnju (Sida) i Ambasade Švedske u BiH, te uz podršku GIZa

Zabrinjava činjenica da je 40% mlađih ljudi koje je obuhvatilo ovo istraživanje izjavilo kako je u posljednjih 7 godina član njihove uže porodice napustio BiH, te da se odlasci najčešće dešavaju u vangradskim sredinama. Također, rezultati pokazuju da više od 50% ispitanih ima interes da napusti našu zemlju, dok je njih 12,1% već poduzelo konkretnе korake u tom smjeru. „Mlađi ljudi smatraju kako bi prioriteti bh. vlasti u narednih 5 godina trebali biti zapošljavanje i obrazovanje, a zatim zdravstvena zaštita, sigurnost i upravljanje migracijama u kontekstu odlaska stanovništva iz naše zemlje. Preliminarni rezultati pokazuju da više od 65% mlađih živi sa roditeljima/starateljima, te da je i dalje visok interes za napuštanjem Bosne i Hercegovine“, izjavio je Aziz Đipa, voditelj odjela za monitoring, evaluaciju i istraživanja u Institutu za razvoj mlađih KULT tokom predstavljanja prelimiranih rezultata istraživanja. Nažalost, i pored dugogodišnjih poražavajućih statistika te sve većeg odlaska mlađih, institucije vlasti u BiH još uvijek nisu donijele odgovarajuće politike prema mlađima. U prilog tome, govori i podatak da nivou BiH ne postoji zakonska regulativa za oblast mlađih, kao ni jedinstvena politika prema mlađima. Shodno tome, politike i zakoni doneseni su na nivou entiteta, Distrikta, a zatim i kantona i jedinica lokalne samouprave. Sve navedeno, utiče na položaj i prilike mlađih u Bosni i Hercegovini, ali i procese EU integracija i programa koji bi omogućili mlađima bolje prilike za razvoj i napredovanje.

4.3. Analiza politika prema mlađima na svim nivoima vlasti

4.3.1. Bosna i Hercegovina

Na nivou BiH ne postoji zakonska regulativa koja reguliše oblasti mlađih, a samim tim, ne postoji ni jedinstvena nacionalna politika prema mlađima. Nadležnosti za oblasti mlađih podijeljene su (ustavno) nižim nivoima vlasti. Pitanja iz oblasti omladinske politike na nacionalnom nivou su u nadležnosti Komisije za koordinaciju pitanja mlađih u Bosni i Hercegovini. Vijeće ministara BiH, na 84. sjednici, održanoj 16. aprila 2009. godine, usvojilo je Odluku o izmjeni i dopuni odluke o osnivanju Komisije za koordinaciju pitanja mlađih u BiH. U odnosu na dotadašnjih 18 članova Komisija se sada sastoji od 9 članova; 4 su predstavnici institucija vlasti u BiH (Ministarstvo civilnih poslova: 2 predstavnika, Ministarstvo kulture i sporta Federacije BiH: 1 predstavnik i Ministarstvo porodice, omladine i sporta Republike Srpske: 1 predstavnik), dok je 5 predstavnika iz omladinskog nevladinog sektora iz

po nalogu Saveznog ministarstva za međunarodnu saradnju i razvoj SR Njemačke i Švicarske agencije za razvoj i saradnju (SDC), kroz projekt „Stručno obrazovanje u Bosni i Hercegovini.“

BiH. Također, prema novoj Odluci Komisija djeluje u okviru Ministarstva civilnih poslova BiH, umjesto rješenja prema kojem je Komisija osnovana kao stalno tijelo Vijeća ministara BiH (www.mladi.gov.ba, juni 2021.). Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 86. sjednici, održanoj 20. decembra 2016. godine, donijelo je novu Odluku o osnivanju Komisije za koordinaciju pitanja mladih u BiH, koja se sastoji od sedam članova, od kojih su četiri predstavnici institucija vlasti u Bosni i Hercegovini, a tri člana predstavnici omladinskih nevladinih organizacija iz Bosne i Hercegovine na mandat od četiri godine sa mogućnošću reizbora.

Kako je istaknuto u Analizi politika prema mladima na svim nivoima vlasti u BiH za 2012/2013. godinu (Institut za razvoj mladih KULT, 2015:07). „Komisija za koordinaciju pitanja mladih osnovana je s prvenstvenim ciljem pripreme dokumenta Omladinske politike BiH. Kako joj i naziv kaže, Komisija je trebala imati koordinirajuću ulogu i okupiti širi broj aktera za pripremu ovog dokumenta. Prvo veliko istraživanje o položaju mladih u BiH rađeno je 2008. godine pod nazivom „Mladi trebaju omladinsku politiku”, upravo u organizaciji državne Komisije za koordinaciju pitanja mladih u BiH, uz tehničku, materijalnu, savjetodavnu i finansijsku podršku Njemačkog društva za međunarodnu saradnju GIZ (tadašnji GTZ). Istraživanje je pripremljeno kao platforma za pripremu dokumenta, zbog čega je Komisija primarno i osnovana.“ Trineast godina poslije, strateški dokument za mlade na nivou BiH još uvijek nije donesen, kao što nije imenovana ni nova Komisija za koordinaciju pitanja mladih u BiH.

Na zvaničnoj web stranici¹² Komisije za koordinaciju pitanja mladih u BiH mogu se pronaći veoma oskudne informacije o mladima, a na stranici su istaknuti zastarjeli podaci o kategoriji mladih, članovima Komisije te javnim pozivima i informacijama za mlade. Kako je navedeno, Komisija ima sljedeće dužnosti: Definirati kriterije i objaviti Javni poziv za odabir članova Komisije iz nevladinog sektora; uputiti prijedlog strukture: predsjednica i dva potpredsjednika; održavati sjednice Komisije, najmanje jednom mjesečno; uputiti prijedlog Vijeću ministara BiH Poslovnika o radu Komisije; uputiti Vijeću ministara BiH godišnji Program rada i uputiti izvještaje o radu Komisije. Kao nadležnosti Komisije navode se utvrđivanje osnovnih principa i koordinaciju aktivnosti svih subjekata od značaja za promociju i zaštitu uloge i pozicije mladih Bosne i Hercegovine u cilju poboljšanja njihovih uvjeta života, te za međunarodno predstavljanje pitanja koja se tiču mladih Bosne i Hercegovine. U popisu zadataka Komisije navedeno je da će doprinijeti utvrđivanju osnovnih principa koordinacije aktivnosti u vezi sa mladima; usklađivanju planova entitetskih tijela vlasti u vezi sa mladima; definisanju strategije

¹² Zvanična web stranica Komisije za koordinaciju pitanja mladih u BiH: mladi.gov.ba

na međunarodnom planu po pitanju mladih; analizi problema mladih u Bosni i Hercegovini; koordinaciji omladinskih projekata te prikupljanju i distribuciji informacija iz oblasti omladinske problematike.

Nadalje, navodi se da Komisija predlaže i realizuju rješenje za institucionalni okvir; izradu prijedloga omladinske politike; inicijative prema vladama i parlamentima u Bosni i Hercegovini, uključujući prijedloge novih i izmjene i dopune postojećih zakonskih rješenja; organizaciju sastanaka sa mladima te inicijative prema međunarodnim i drugim institucijama u pitanjima od značaja za mlade u Bosni i Hercegovini. Nažalost, na zvaničnoj web stranici Komisije ne postoje podaci o konkretnim aktivnostima i realizovanim projektima te inicijativama ove Komisije.

Tri krovna tijela mladih, Vijeće mladih Federacije BiH, Omladinski savjet RS i Vijeće/Savjet mladih Brčko distrikta BiH tokom 2020. godine uputili prvu zajedničku inicijativu Ministarstvu civilnih poslova BiH, a koja se odnosi na ponovno pokretanje rada Komisije za koordinaciju pitanja mladih u Bosni i Hercegovini, ali i mogućnosti snažnije institucionalne podrške mladima. Krovna tijela su Ministarstvu predložila niz zaključaka u pogledu saradnje u narednom periodu, od revitalizacije rada Komisije, preko iznalažanja mogućnosti finansijske podrške projektima omladinskih organizacija i organizacija koje rade sa mladima, a koje svoje aktivnosti implementiraju na području Bosne i Hercegovine, do definisanja načina kako koristiti međunarodne sporazume koje je Bosna i Hercegovina potpisala, ali i upoznavanja omladinskog sektora o mogućnostima i obavezama preuzetim istima (www.vijecemladih.ba, juni 2021.). U septembru 2020. godine predstavnici krovnih tijela mladih održali su i radni sastanak sa ministricom civilnih poslova BiH Ankicom Gudeljević, koja je naglasila da će „uložiti sve napore da Komisija za koordinaciju pitanja mladih BiH bude formirana do kraja ove godine, nakon pune tri godine pauze“¹³. Do momenta pisanja ovoga rada, još uvijek nisu pokrenute nikakave aktivnosti na realizaciji formiranja Komisije. Shodno navedenim podacima, jasno je da mladi u BiH još dugo neće dobiti politiku prema mladima na nacionalnom nivou te da to uveliko utiče na mogućnosti i prilike za mlade te učešće istih u međunarodnim programima.

¹³Više na: [Gudeljević: Formirati Komisiju za koordinaciju pitanja mladih \(bhrt.ba\)](http://Gudeljević: Formirati Komisiju za koordinaciju pitanja mladih (bhrt.ba))

4.3.2. Federacija Bosne i Hercegovine

4.3.2.1. Zakonski okvir politike prema mladima FBiH

Usvajanjem Zakona o mladima FBiH, koji je službeno stupio na snagu 23. juna 2010. godine, stvorene su pretpostavke za sistemsko i institucionalno rješavanje problema mlađih te stvorenji uslovi za njihovo aktivnije uključivanje u procese odlučivanja na svim nivoima vlasti Federacije. Početkom 2009. godine, Institut za razvoj mlađih KULT dostavio je Komisiji za pitanja mlađih Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine FBiH revidiranu verziju nacrta Zakona uz sav popratni materijal potreban za njegovo upućivanje u parlamentarnu procedure usvajanja. Komisija je, 23. februara 2009. godine jednoglasno usvojila zaključak o upućivanju dostavljenog nacrta u daljnju proceduru. Na svojoj 23. sjednici, održanoj 30. juna 2009. godine Predstavnički dom PFBiH je usvojio Nacrt Zakona o mlađima FBiH (Bešić, Pobrić 2011: 45). Nešto kasnije, 15. septembra 2009. godine, Nacrt je usvojen od strane Doma naroda PSFBiH, čime su ispunjeni svi uvjeti za izradu prijedloga zakona. Službeni predlagač Zakona bila je Komisija za pitanja mlađih PD PFBiH, koja je u saradnji sa KULTOM provela javne rasprave u svih 10 kantona Federacije, na kojima je zabilježeno više od 300 učesnika te prikupljeno oko 160 prijedloga za izmjene i dopune Nacrta. Nakon konsultacija predstavnika Komisije i KULTA, usvojeno je više od 70 prijedloga, na osnovu kojih su izvršene 33 intervencije u tekstu Nacrta. Prijedlog Zakona je zatim upućen u daljnju proceduru usvajanja te je isti usvojen u aprilu 2010. godine. Zakon o mlađima FBiH, 16. juna 2010. godine objavljen je u Službenim novinama FBiH, br. 36/10. Zakonom o mlađima FBiH uređuju se pitanja od interesa za život, položaj i djelovanje mlađih ljudi u Federaciji BiH. Ciljevi¹⁴ zakona su:

1. stvaranje i provođenje politika prema mlađima na svim nivoima vlasti u Federaciji Bosne i kroz višesektorski pristup i uzimajući u obzir potrebe, zahtjeve i interes mlađih;
2. uspostavljanje kriterijuma u skladu s evropskim principima u radu javnih uprava kod provođenja politika prema mlađima;
3. utvrđivanje i definiranje mjera i preporuka u vezi sa radom s mlađima i omladinskim aktivnostima;
4. jačanje učešća i uključenja mlađih i njihovog informiranja na svim nivoima odlučivanja u Federaciji kroz uređene mehanizme sudjelovanja;
5. jačanje volonterizma među mlađima te njihovog dobrovoljnog angažmana u aktivnostima u vezi sa pitanjima mlađih;

¹⁴ Član 3. Zakona o mlađima FBiH

6. provođenje principa nediskriminacije, solidarnosti i etičnosti u svim aktivnostima koje se tiču pitanja mlađih;
7. jačanje ljudskih, tehničkih i administrativnih kapaciteta omladinskih udruženja.

Prema autorima Vodiča kroz Zakon o mladima FBiH... “Ovim je zakonom na sveobuhvatan način riješen niz pitanja: Mladi u Federaciji BiH konačno su dobili zakonski okvir koji je definirao njihovu starosnu dob i brojne mehanizme rada s mladima, koji je obavezao sve nivoe vlasti na brigu o mladima i za to ima dao precizne načine, koji je uredio oblast organiziranja mlađih kroz omladinska udruženja i njihova predstavnička tijela, vijeća mlađih, koji je obavezao sve nivoe vlasti u Federaciji na planiranje, izrade i provođenje strategije prema mladima, koji je predvidio aktualiziranje neformalanog obrazovanja mlađih i iniciranje i podršku omladinskom preduzetništvu. Zakon daje višestruk i višestran doprinos uključivanju mlađih u društveni život.”

U skladu sa Zakonom o mladima FBiH, član 4, stav 1, tačka 6, politika prema mladima predstavlja ukupne institucionalne mehanizme brige vlasti prema mlađima. Mehanizmi politike prema mlađima u FBiH¹⁵, odnosno minimumi mjera na planu rada s mlađima i omladinskih aktivnosti su:

1. osiguranje prikladnog prostora za mlađe, rad s mlađima i omladinske aktivnosti, kao i osiguranje plaćanja troškova njegovog održavanja;
2. osiguranje budžetske stavke koja se tiče pitanja mlađih, kao dijela ukupnog budžeta općine, grada ili kantona;
3. određivanje mjerodavne općinske, odnosno gradske službe za pitanja mlađih;
4. osiguranje godišnjih grantova za projekte za mlađe dodjeljujući ih putem javnog poziva s kriterijima, u skladu s evropskim principima u radu javnih uprava;
5. profesionalni razvoj i usavršavanje službenika za mlađe te jačanje kapaciteta svih onih koji se bave radom s mlađima i omladinskim aktivnostima;
6. osnivanje komisije za mlađe kao stalnog radnog tijela pri općinskom vijeću, odnosno pri skupštini kantona, koja će se u okviru svoje mjerodavnosti baviti pitanjima mlađih, a u čijem će radu učestvovati predstavnici općinskog, odnosno kantonalnog vijeća mlađih;
7. uspostavljanje stručnog radnog tijela za izradu, ažuriranje i praćenje provođenja lokalnih i kantonalnih strategija prema mlađima, u čijem će radu učestvovati predstavnici vijeća mlađih ili omladinskih udruženja;
8. istraživanje ili podrška istraživanju radi donošenja strategije prema mlađima;
9. pružanje podrške radu općinskog, odnosno kantonalnog vijeća mlađih.

¹⁵ U skladu sa Zakonom o mlađima Federacije BiH, član 14.

4.3.2.2. Nadležni organi FBiH za pitanja mladih

Federalno ministarstvo kulture i sporta

Resorno ministarstvo za pitanja mladih na federalnom nivou ima Federalno ministarstvo kulture i sporta (FMKS)¹⁶, koje je uspostavljeno Odlukom Vlade FBiH. Prema ZOMFBIH, nadležno ministarstvo bi u svom nazivu trebalo imati i naziv “mladi“, ali prema Ustavu FBiH isključiva nadležnost nad pitanjima mladih nije povjerena federalnom nivou.¹⁷ Unutar Federalnog ministarstva kulture i sporta formiran je Sektor za mlade, koji je počeo s radom početkom 2014. godine. Prema podacima sa zvanične web stranice FMKS-a, Sektor za mlade obavlja poslove koji se odnose na: ukupne institucionalne mehanizme brige vlasti prema mladima, saradnju i koordinaciju zadatka sa omladinskim sektorom i omladinskim udruženjima na istraživanju o potrebama i problemima mladih, kao i na definisanju i predlaganju federalne strategije prema mladima, uspostavljanje i održavanje sveobuhvatne baze podataka o mladima u saradnji sa drugim institucijama u Federaciji BiH, aktivnosti u vezi informisanja mladih i jačanja uključivanja mladih u procese odlučivanja, definisanje, utvrđivanje i provođenje programa djelovanja za mlade u oblastima iz nadležnosti Ministarstva, planiranje posebnih sredstava pri usvajanju Budžeta za izvršavanje zadatka koji proizilaze iz Zakona o mladima Federacije Bosne i Hercegovine, praćenje realizacije postojećih programa u oblasti mladih na federalnom nivou, koordiniranje međunarodne saradnje koja se odnosi na mlade, određivanje procedure obuke i certifikacije službenika za mlade, izradu analiza, izvještaja, informacija, elaborata, studija, programa, planova, procjena i drugih stručnih, informativnih, planskih, dokumentacionih i analitičkih materijala u oblasti mladih, stručnu obradu sistemskih rješenja od značaja za mlade, vrši i druge poslove u cilju zaštite interesa mladih (www.fmks.gov.ba). Shodno Odluci o usvajanju Programa utroška sredstava s kriterijima raspodjele sredstava tekućih transfera utvrđenih Proračunom Federacije Bosne i Hercegovine za 2020. godinu Federalno ministarstvo kulture i sporta (Službene novine FBiH, broj: 41/20), na raspolaganju je imalo ukupno 4.670.000 KM za sredstva iz pet tematskih oblasti. Za projekte i programe mladih te podršku Vijeću mladih FBiH izdvojeno je 400.000 KM. Dakle, za mlade je uloženo 8,56% u odnosu na ukupna sredstva. Usporedbe radi, najviše finansijskih sredstava usmjereno

¹⁶ Resorno ministarstvo za mlade jeste ministarstvo koje je odgovorno za pitanja mladih te saradnju i koordinaciju zadatka u vezi sa mladima.

¹⁷ Na kantonalm nivou postoje ministarstva koja su zadužena za pitanja mladih i ona u svom nazivu uglavnom imaju termin “mladi“ u pripadajućem obliku.

je na transfer za kulturu od značaja za FBiH u iznosu od 1.480.000 KM, što je 31,69% ukupnog budžeta.

Ostala federalna ministarstva

U članu 22. Zakona o mladima FBiH navode se obaveze Federacije u oblasti mlađih, koje se odnose na definiranje, usvajanje i provođenje programa djelovanja za mlađe u oblastima za koje ima ustavnu i zakonsku nadležnost. Kao što je navedeno u prvom dijelu rada, politika prema mlađima je veoma složena jer sadrži specifična područja djelovanja kao što su zdravstvena i socijalna zaštita mlađih, obrazovna politika, slobodno vrijeme mlađih i slično. Shodno tome, možemo reći da većina federalnih ministarstava u svojim programima i strategijama treba da ima i programe djelovanja za mlađe. Prema članu 25. navedenog zakona oblast omladinskog sektora odnosi se na: formalno, neformalno i cjeloživotno obrazovanje; zapošljavanje, mjere protiv nezaposlenosti te omladinsko preduzetništvo; socijalna skrb, zdravstvena i preventivna zaštita mlađih te reproduktivno zdravlje mlađih; stambeno zbrinjavanje mlađih; rad s mlađima, jačanje i razvoj sposobnosti mlađih i slobodno vrijeme mlađih; aktivno učestvovanje mlađih u javnome životu, izgradnja civilnoga društva i volonterstvo; mobilnost i saradnja među mlađima; informiranje i savjetovanje mlađih; stručni rad i usavršavanje u vezi s radom s mlađima; usavršavanje za rad u omladinskim udruženjima i prostorima za mlađe; omladinski turizam, oporavak mlađih i boravak u prirodi; aktivnosti mlađih po pitanju kulture, sporta, estetike, etike, ekologije, duhovnosti, humanističkih vrijednosti, lične i društvene odgovornosti te rad s mlađima s posebnim potrebama.

Jedno od važnijih ministarstava od značaja za politike prema mlađima jeste Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke (FMON), koje u svojoj nadležnosti ima sektore za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje; visoko obrazovanje te nauku i teologiju. Ministarstvo obavlja upravne, stručne i druge poslove utvrđene zakonom koji se odnose na koordiniranje planiranja i aktivnosti u oblasti: predškolskog, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja, pedagoških standarda i prostornih normativa, opreme i nastavnih sredstava predškolskog, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja i odgoja, nostrifikacije i ekvivalencije inozemnih školskih svjedodžbi i diploma, stručnog obrazovanja i usavršavanja nastavnog osoblja, udžbenika za osnovno i srednje obrazovanje, implementacije Bolonjskog procesa, naučno-istraživačkog rada na unapređenju odgojno-obrazovnog rada, đačkog i studentskog standarda, razvoja naučno-istraživačke djelatnosti, koordiniranja naučno-istraživačkih i istraživačko-razvojnih aktivnosti, razvoja naučno-istraživačkih organizacija, podsticanja fundamentalnih primijenjenih istraživanja, razvoja investicijskih tehnologija i kadrova u

naučno-istraživačkoj djelatnosti, praćenja inovacija, razvoja i unapređenja tehnologija, koordiniranja u ostvarivanju prava mlađih u oblasti obrazovanja i nauke i druge poslove utvrđene zakonom (www.fmon.gov.ba, juli 2021.). U pogledu ZOMFBiH ovo ministarstvo može dati značajan doprinos u formalnom, neformalnom i cjeloživotnom obrazovanju mlađih. Ostala federalna ministarstva koja kroz svoje programe djeluju u oblasti politike prema mlađima su: Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta (FMRPO), Federalno ministarstvo rada i socijalne politike (FMRSP) te Federalno ministarstvo zdravstva (FMOH).

4.3.2.3. Mehanizmi politike prema mlađima

Strategija prema mlađima FBiH

Strategija prema mlađima jeste dokument institucija vlasti sa programskim pristupom djelovanjima prema mlađima što uključuje definirane probleme i potrebe mlađih, strateške pravce djelovanja te ciljeve strategije i mjere za realizaciju ciljeva strategije (Zakon o mlađima FBiH, 36/10). Kreiranje i provođenje Starategije prema mlađima zakonska je obaveza svih nivoa vlasti u Federaciji BiH, u skladu sa članom 11. stavom 2. Na nivou Federacije proces izrade Strategije započeo je 2013. godine od strane Vlade Federacije BiH. Osam godina poslije, Federacija BiH još uvijek nema Strategiji prema mlađima. Procesom izrade koordiniralo je ministarstvo kulture i sporta koje je iste godine uradilo Analizu stanja i potreba mlađih Federacije BiH na osnovu kojeg je započet proces izrade strategije. Iako je formirana Radna grupa za izradu startegije, proces je ostao "mrtvo slovo na papiru". Tokom juna 2019. godine zastupnici u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH (PD PFBiH) podržali su u junu ove godine inicijativu Senaida Begića iz Socijaldemokratske partije BiH (SDP BiH) da se u Federaciji BiH konačno doneće Strategija za mlade. Međutim, od tada do danas nije bilo nikakvih pomaka kada je upitanju izrada i usvajanje ovog važnog dokumenta.

Prema Analizi Zakona o mlađima FBiH za 2019. godinu¹⁸, Strategija prema mlađima usvojena je u tri kantona u FBiH (Kanton Sarajevo, Zeničko-dobojski kanton i Unsko-sanski kanton),

¹⁸ Analiza implementacije Zakona o mlađima FBiH je provođena u periodu od juna do polovine decembra 2019. godine od strane Vijeća mlađih FBiH. Obuhvaćeni analizom bili su: 1. Općine/gradovi u FBiH - ukupno 80 općina/gradova 2. Kantonalna resorna ministarstva za mlade u FBiH - ukupno deset ministarstava 3. Kantonalna Ministarstva pravde u FBiH - ukupno deset ministarstava 4. Lokalna i kantonalna vijeća mlađih u FBiH - ukupno 37 vijeća. Kreiran je upitnik koji je sadržavao pitanja iz oblasti: 1. Službenik/ca za mlade 2. Strategija za mlađe 3. Vijeće mlađih 4. Prostor za mlađe 5. Budžetska izdvajanja za mlađe 6. Komisija za mlađe. Nakon završetka prikupljanja podataka, uzorak korišten u obradi podataka obuhvatio je odgovore: 1. Općine/gradovi u

dok u četiri još uvijek ne postoji strategija na kantonalnom nivou (Hercegovačko-neretvanski kanton, Bosansko-podrinjski kanton, Kanton 10 i Posavski kanton).

Budžet za mlade

U ZOMFBiH, budžet za mlade definisan je kao posebna budžetska stavka, koja se tiče pitanja mlađih, kao dijela ukupnog budžeta općine, grada ili kantona. U odnosu na ukupna sredstva, Federalno ministarstvo kulture i sporta, kao resorno ministarstvo za pitanja mlađih na nivou Federacije za mlade je tokom 2020. godine uložilo 8,56% finansijskih sredstava. Prema Analizi Zakona o mladima FBiH za 2019. godinu, od dostavljenih sedam odgovora od strane resornih ministarstava za mlade u FBiH, njih pet ima uspostavljen grant za omladinske organizacije, dok četiri objavljaju javni poziv za dodjelu sredstava. Četiri resorna ministarstva su svoje pozive uskladili sa kriterijima iz Zakona o mladima FBiH te prate realizaciju utroška sredstava iz budžeta. Značajna sredstva iz kantona se izdvajaju za stipendiranje učenika i studenata. Šest kantona su naveli da izdvajaju sredstva, dok Unsko-sanski kanton ne dodjeljuje. Samo dva kantona su u budžetu za 2019. godinu izdvojila sredstva za poticaj zapošljavanja mlađih i to Kanton Sarajevo i Zeničko-dobojski kanton. U Tablici 6. prikazana su izdvajanja za realizaciju politike prema mladima nadležnog ministrstva za mlade u 2020. godini:

Br.	Naziv programa	Svrha programa	Organizacija - primalač	Iznos
1	2	3	4	5
1.	Istraživanje, formiranje i promoviranje politika prema mlađima u Federaciji BiH	Harmoniziranje politika Federacije BiH prema mlađima; jačanje organizacionih kapaciteta nosioca omladinske politike u Federaciji BiH i njihovo promoviranje među mlađima	Institucije, organizacije, udruge i drugi nosioci odabrani putem javnog poziva	310.000,00
2.	Potpore radu Vijeća mlađih u Federaciji BiH	Jačanje organizacionih kapaciteta Vijeća mlađih Federacije BiH i stvaranje uvjeta za rad	Vijeće mlađih Federacije BiH	30.000,00
3.	Interventna sredstva za programe udruga omladinskih organizacija	Potpore programima i projektima u vezi s mlađima	Institucije, organizacije, udruge i drugi nosioci	60.000,00
UKUPNO				400.000,00

FBiH - 64 općine/grada dostavilo odgovore 2. Kantonalna resorna ministarstva za mlade u FBiH - sedam ministarstava dostavilo odgovore 3. Kantonalna ministarstva pravde u FBiH - osam ministarstava dostavilo odgovore 4. Lokalna i kantonalna vijeća mlađih u FBiH - 27 vijeća mlađih odgovorilo na upitnik.

Službenik/ca za pitanja mladih

Prema članu 4. Zakona o mladima FBiH, službenik za mlade označava državnog službenika koji je stručno osposobljen za rad s mladima i posjeduje certifikat o znanju kad je riječ o politici prema mladima i radu s mladima. Na federalnom nivou nije imenovan službenik za mlade, kao ni na državnom nivou. Federalnog službenika za mlade imenuje Federalno ministarstvo kulture i sporta. Federalno ministarstvo kulture i sporta je, u skladu s članom 12. Zakona o mladima FBiH, donijelo Pravilnik o procedurama obuke i certificiranju službenika za mlade. Pravilnik uređuje oblast profesionalne edukacije i usavršavanja državnih službenika, koji prema Zakonu o mladima FBiH moraju biti stručno osposobljeni za rad s mladima i posjedovati certifikat o znanju o politici prema mladima i radu s mladima. Pravilnik definira procedure obuke i certificiranje službenika za mlade određivanjem procesa provođenja javnog poziva za pohađanje obuke službenika za mlade, procesa provođenja programa obuke s planom, sadržajem i vremenskim odrednicama, stručno osposobljavanje službenika za mlade, obaveze i prava polaznika te proces certificiranja službenika za mlade. Službenici za mlade dužni su stalno raditi na stručnom osposobljavanju i usavršavanju. Pravilnik definira da su osobe koje ne posjeduju certifikat, a rade u državnoj službi i obnašaju funkciju i poslove službenika za mlade u FBiH dužne najduže u roku od dvije godine proći obuku službenika za mlade i steći odgovarajući certifikat (Institut za razvoj mladih KULT, 2015:71).

Tokom 2013. godine Agencija za državnu službu FBiH usvojila je i katalog pitanja za pismeni i usmeni ispit za kandidate koji će ubuduće polagati stručni ispit za poziciju službenika za mlade. Osim pitanja, dostupan je i spisak stručne literature na osnovu kojeg će službenici za mlade moći pripremati stručni ispit. Obaveza imenovanja službenika za mlade ispoštovana je u tri kantona u Federaciji BiH (Bosansko-podrinjski kanton, Hercegovačko-neretvanski kanton i Kanton Sarajevo), dok u četiri kantona to nije slučaj (Kanton 10, Posavski kanton, Zeničko-dobojski kanton i Unsko-sanski kanton). U samo dva kantona, službenik za mlade je certificiran za ovu poziciju u skladu za Zakonom, naspram jednog u kojem službenik/ca nema potreban certifikat.

Komisije za pitanja mladih

U članu 19. ZOMFBiH navedeno je da će Federacija uspostaviti Komisiju za mlade, a koju će potvrditi Predstavnički dom i Dom naroda Parlamenta Federacije kao svoje zajedničko i stalno radno tijelo. Komisija će se u okviru svojih utvrđenih nadležnosti baviti pitanjima mladih a

najmanje jedan član komisije bit će iz Vijeća mladih Federacije. Iako je zakon jasno definirao postojanje zajedničke komisije za mlade, ona još uvijek nije formirana. Pri Predstavničkom domu postoji Komisija za pitanja mladih, a pri Domu naroda Odbor za obrazovanje, nauku, kulturu, sport i pitanja mladih. Istoimeni Odbor ima širok spektar djelovanja, pa se tako navodi da je jedna od oblasti koje razamtra „o planiranju i programima razvoja u oblasti obrazovanja i vaspitanja, nauke, kulture, sporta i tehničke kulture i pitanja zaštite djece i mladih i njihovog sudjelovanja u svim djelatnostima društva, kao i zaštitu djece i omladine od svih oblika ovisnosti, kao i druga pitanja iz oblasti obrazovanja, nauke, kulture, sporta i života mladih iz nadležnosti Doma naroda.“

Komisija za pitanja mladih razmatra nacrte i prijedloge zakona i drugih akata koja se odnose na statusna pitanja djece, mladih i uloge porodice za život mladih; inicira nova zakonska rješenja koja se odnose na pitanja položaja djece, mladih i ulogu porodice za život mladih; daje smjernice i preporuke za razvoj omladinske politike u Federaciji; posreduje, po potrebi, u kontaktu između različitih državnih institucija, omladinskih organizacija, neformalnih grupa i pojedinaca u skladu sa nadležnostima Komisije; prati provođenje određenih evropskih dokumenata i konvencija o pravima djece i mladih; predlaže mjere za unapređenje informativne politike i transparentnosti prema mladima; učestvuje u međunarodnoj saradnji i povezivanju sa institucijama koje imaju iste ili slične nadležnosti; održava komunikaciju sa svim institucijama, organizacijama i pojedincima koji se bave omladinskom problematikom, u skladu sa nadležnostima Predstavničkog doma i nadležnostima Komisije (<https://predstavnickidompfbih.gov.ba>, juni 2021.).

Savjet za mlade

Prema članu 18. ZOMFBiH, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine formirat će Savjet za mlade Federacije kao međuresorno radno tijelo. Glavni zadatak Savjeta za mlade Federacije jeste koordinacija i usaglašavanje politike prema mladima Federacije. U radnom tijelu aktivno će učestvovati nosioci izvršnih funkcija ministarstava i institucija Federacije koje se u okviru svoje nadležnosti bave nekom od oblasti iz člana 25. Najmanje 50% članova u Savjetu za mlade Federacije bit će predstavnici/e Vijeća mladih Federacije. Aktivnosti radnog tijela iz stava 1. bit će detaljno obrazložene poslovnikom o radu. Iako je ZOMFBiH stupio na snagu 2010. godine, Savjet za mlade FBiH još uvijek nije formiran, čime se onemogućuva učešće mladih da utiču na implementaciju Zakona o mladima FBiH, mogućnost upućivanja prijedloga za izmjene i dopune programa za mlade te priliku za direktnu razmjenu mišljenja i ideja između mladih i vlasti.

Vijeća mladih

Prema ZOMFBiH, vijeće mladih označava krovno udruženje mladih, zasnovano na dobrovoljnem članstvu omladinskih udruženja, a koje predstavlja interes mladih i omladinskih udruženja. U članu 37. navedenog zakona, definisani su načini osnivanja vijeća mladih na loklanom, kantonalmnom i federalnom nivou. Vijeće mladih općine osniva više od 50% omladinskih udruženja, ali najmanje tri udruženja s popisa koji se vodi kod nadležnog odjela za mlade općine. Vijeća mladih općina iz više od 50% općina tog kantona, osnivaju vijeće mladih kantona. Vijeća mladih kantona iz više od 50% kantona, osnivaju Vijeće mladih Federacije. Omladinska udruženja koja čine vijeće mladih registrirat će ga kao udruženje u skladu sa zakonom i propisima. Prema Zakonu, registrovana vijeća mladih imaju obavezu djelovanja na jačanju uključenja mladih u društveni život zajednice i njihovom informiranju. Vijeće mladih ima pravo i obavezu da legitimno predstavlja i zastupa interes udruženja koja su ga osnovala na odgovarajućem nivou vlasti. Vijeće mladih bit će direktno uključeno u proces izrade i provođenja strategija prema mladima na odgovarajućem nivou sa ciljem doprinošenja usvajanju i provođenju politike prema mladima i programa djelovanja za mlade koji najviše odgovaraju potrebama i pitanjima mladih. Vijeće mladih bavit će se provođenjem zajedničkih projekata mladih u Federaciji te članstva i učešća, odnosno predstavljanja pitanja mladih na višem nivou i na međunarodnom planu. Vijeće mladih bavit će se i politikama koje se posredno dotiču mladih i koje utiču na opći razvoj i prosperitet te opću društvenu dobrobit, kao i svim ostalim pitanjima koja se posredno odnose na mlade. Prema Analizi Zakona o mladima FBiH za 2019. godinu na kantonalmnom nivou u Federaciji BiH je formirano šest vijeća mladihi registrovanih kod nadležnih kantonalnih ministarstava. Svih šest kantonalnih vijeća mladih su članice Vijeća mladih Federacije BiH i učestvuju u procesima odlučivanja po pitanjima kojima se bavi krovno udruženje mladih u FBiH. Rezultati analize ukazuju na to da niti jedno kantonalno vijeće mladih nema finansijsku podršku resornog ministarstva kao i to da niti jedno nema prostor obezbijeden od strane kantonalnih vlasti. Sva kantonalna vijeća mladih koriste resurse lokalnih vijeća, iako se u praksi to ne bi trebalo dešavati. Vijeće mladih Federacije BiH¹⁹ formirano je 2015. godine i najvažnije je predstavničko tijelo mladih na nivou Federacije BiH.

¹⁹ Više o aktivnostima i projektima Vijeća mladih FBiH: www.vijecemladih.ba

4.3.3. Republika Srpska

4.3.3.1. Zakonski okvir politike prema mladima RS

Republika Srpska usvojila je Zakon o omladinskom organizovanju (ZoOORS) 2004. godine, koji je bio prvi zakonski okvir politike prema mladima u BiH. Cilj ovog zakona je uključivanje i obuhvatanje što većeg broja mladih kroz rad omladinskih organizacija, podršku i promociju omladinskih aktivnosti, zastupanje interesa i prava omladine, promociju učešća mladih u procesu odlučivanja, poticanje sistemskog unapređenja i razvoja omladinskog organiziranja i omladinske politike uz aktivno učešće omladine. ZoOORS definiše načine osnivanja omladinskih organizacija shodno odredbama Zakona o udruženjima i fondacijama RS-a, te procese njihovog udruživanja u krovne organizacije mladih, omladinske savjete. Zakon predviđa i organiziranje omladinskih manifestacija, međunarodnu saradnju s omladinom iz drugih zemalja, informiranje mladih u Republici Srpskoj, donošenje i provedbu omladinskih politika na nivou RS-a i lokalne samouprave, kao i tijela za razvoj omladinske politike. U Zakonu se jasno navodi da je briga o omladini od opšeg inzteresa za Republiku Srpsku. Shodno navedenom, Zakon nalaže i kreiranje omladinske politike Republike Srpske, strateškog dokumenta, da bi se njime uredili osnovni ciljevi, pravci razvoja i zadaci u omladinskom sektoru. Dio Zakona je i odredba da se omladinske organizacije finansiraju, između ostalog, iz budžeta Republike Srpske i lokalnih samouprava. Na osnovu jasno definirane procedure one mogu aplicirati za budžetska sredstva, tj. prijaviti svoje projekte za finansiranje. Također, ZoOORS nalaže lokalnim samoupravama Republike Srpske da na osnovu utvrđenih kriterija, koje donose komisije za mlade, osiguraju objekte i uvjete u kojima mladi mogu izraziti i pokazati svoje kreativne sposobnosti. Zakon je 2008. godine., a zatim i 2011. godine, pretrpio određene izmjene i dopune. Prve izmjene se odnose na kaznene odredbe koje su pooštene, one mijenjaju nosioca aktivnosti koje su u vezi s omladinom – umjesto Sekretarijata za sport i omladinu nadležnost za mlade je dodijeljena Ministarstvu porodice, omladine i sporta RS-a, čime je izmijenjen i predlagач omladinske politike Narodnoj skupštini RS-a – naglašavanje rodne ravnopravnosti i dr. Izmjene iz decembra 2011. godine bile su značajnije i podrobnejše, a donijele su nove izmijenjene definicije ključnih pojmova, zatim izmjene u procesu donošenja omladinske politike i akcionog plana koji se za nju veže, novine u odabiru predstavnika u komisije za mlade pri skupštinama lokalne samouprave, dopune u vezi s omladinskim manifestacijama te mobilnošću mladih (Institut za razvoj mladih KULT, 2016:43). U dalnjem tekstu slijede detaljnija obrazloženja mehanizama ZoOORS za institucionalnu brigu o mladima u RS-u.

4.3.3.2. Nadležni organi za pitanja mladih

Izmjenama i dopunama Zakona o omladinskom organizovanju RS-a iz 2008. godine nadležnost za omladinu dodijeljena je Ministarstvu porodice, omladine i sporta RS-a (MPOSRS). Ministarstvo u svome djelokrugu ima brojne nadležnosti i podijeljeno je u tri resora: omladinu, sport i porodicu. Omladinsku politiku Republike Srpske donosi Narodna skupština Republike Srpske, a Akcioni plan provođenja Omladinske politike Republike Srpske donosi Vlada Republike Srpske na prijedlog Ministarstva. Prijedlog omladinske politike i akcionog plana provođenja omladinske politike priprema Ministarstvo u saradnji sa Savjetom za mlađe Republike Srpske. Kako je istaknuto na zvaničnoj web stranici Ministarstva²⁰, u oblasti omladine obavljaju se upravljanje i drugi poslovi koji se odnose na: utvrđivanje Nacionalnog akcionog plana i omladinske politike Republike i staranje o njenoj primjeni; stvaranje pretpostavki za rješavanje omladinske problematike-zapošljavanje mladih, poboljšanje njihovog socijalnog statusa uključivanje u društvo; realizaciju omladinskih projekata; podsticanje aktivnog učešća mladih u društvu; osnivanje centara za mlađe; saradnju sa omladinskim organizacijama i međunarodnu saradnju u oblasti omladinskog organizovanja i djelovanja.

4.3.3.3. Mehanizmi politike prema mlađima

Omladinska politika RS

Omladinska politika jest strateški dokument koji RS i jedinice lokalne samouprave donose u cilju poboljšanja položaja i rješavanja utvrđenih problema mladih u Republici Srpskoj. To je dokument s jasno definiranim programskim ciljevima, mehanizmima i rokovima za njihovu realizaciju, odgovornim institucijama i organizacijama, partnerima te neophodnim finansijskim sredstvima i njihovim izvorima, a u skladu s jasno definiranim oblastima od interesa za mlađe. Akcioni plan provođenja omladinske politike donosi se u roku od 30 dana od dana usvajanja budžeta za godinu za koju se akcioni plan donosi. Kako se navodi u ZoOORS Omladinskom politikom uređuju se osnovni ciljevi, pravci razvoja i zadaci u omladinskom sektoru kao što su: odgoj mladih, njegovanje moralnih, estetskih, kulturnih i sportskih vrijednosti, razvijanje fizičkih i duhovnih vrijednosti ličnosti, svijest o humanističkim vrijednostima, ličnoj i

²⁰ Više o resorsnom ministarstvu za omladinu: [Resor za omladinu Resor za omladinu \(vladars.net\)](http://Resor za omladinu Resor za omladinu (vladars.net))

društvenoj odgovornosti, socijalno-zdravstvenoj zaštiti, zapošljavanju, ekologiji i dr. Narodna skupština Republike Srpske je na svojoj trinaestoj sjednici koja je održana 13. i 14. jula 2016. godine usvojila treću po redu Omladinsku politiku Republike Srpske za period 2016.-2020. godine. Ustavni osnov za donošenje Omladinske politike Republike Srpske od 2016. do 2020. godine sadržan je u Amandmanu XXXII na član 68. tačka 12. Ustava Republike Srpske, prema kojoj Republika, između ostalog, uređuje i vodi brigu o djeci i omladini. Resorno ministarstvo je u saradnji sa Omladinskim savjetom Republike Srpske i Omladinskim komunikativnim centrom Banja Luka organizovalo niz aktivnosti koje su prethodile konačnoj verziji dokumenta:

- Krajem 2014. i početkom 2015. godine sprovedena je anketna studija stavova mladih, njihovog opažanja društvenog okruženja, te ideje o mogućim rješenjima za neke od percipiranih problema na uzorku od 2.066 ispitanika iz 27 jedinica lokalne samouprave Republike Srpske;
- U maju 2015. godine organizovana je dvodnevna konferencija „Dijalog sa mladima“ koja je imala za cilj da otvori dijalog između mladih i svih relevantnih aktera koji se bave pitanjima mladih (70 učesnika – predstavnika ministarstava u Vladi Republike Srpske, omladinskih organizacija, savjeta učenika, jedinica lokalne samouprave, međunarodnih organizacija i drugih ključnih aktera), kako bi bili utvrđeni prioriteti za poboljšanje položaja mladih na osnovu kojih će biti izrađen dokument;
- Putem javnog poziva pozvani su svi zainteresovani predstavnici stručne javnosti (omladinskih organizacija, organizacija civilnog društva, poslovnog sektora, međunarodnih organizacija i drugih ključnih aktera) da se zajedno sa imenovanim predstavnicima institucija uključe u proces izrade dokumenta tokom sastanaka radnih grupa koji su održani u junu, julu i avgustu 2015. godine (57 članova radne grupe);
- Šira javnost je imala priliku da se uključi u ovaj proces tokom javnih konsultacija kada je resorno ministarstvo objavilo Prednacrt dokumenta na internet stranici i pozvalo sva zainteresovana lica da učestvuju u razmatranju, te da dostave svoje primjedbe, prijedloge i sugestije;
- Prednacrt dokumenta je tokom javnih konsultacija prezentovan i na regionalnim javnim događajima, koji su u novembru 2015. godine organizovani u Banjoj Luci, Trebinju, Istočnom Sarajevu, Doboju i Bijeljini i kojima je prisustvovalo preko 200 mladih i drugih zainteresovanih lica;
- Ministarstvo porodice, omladine i sporta je u decembru 2015. godine organizovalo radno-konsultativni sastanak „Dijalog sa donatorima“ povodom implementacije Omladinske politike Republike Srpske, kojem su prisustvovali predstavnici međunarodnih organizacija i

donatora, te projekata i programa koji se realizuju na području Republike Srpske, a čije aktivnosti doprinose poboljšanju položaja mlađih, a koji je organizovan sa ciljem unapređenja dokumenta i blagovremenog planiranja zajedničkih aktivnosti u svrhu ostvarenja boljih rezultata;

- Narodna skupština Republike Srpske je u februaru 2016. godine usvojila Nacrt Omladinske politike Republike Srpske;
- Ministarstvo porodice, omladine i sporta je u skladu sa Zaključkom Narodne Skupštine Republike Srpske u martu 2016. godine organizovalo javne rasprave o Nacrtu Omladinske politike Republike Srpske u Trebinju, Istočnom Sarajevu, Bijeljini i Banja Luci i još jednom pozvalo zainteresovane organe i organizacije, naučne i stručne institucije, predstavnike omladinskih organizacija i druge zainteresovane građane da učestvuju u javnim raspravama i da dostave sugestije na dokument;
- U aprilu 2016. godine održana je i sjednica Savjeta za mlade Republike Srpske, savjetodavnog tijela Vlade, na kojoj je razmatran ovaj strateški dokument koji je jednoglasno podržan i donesena jeodluka da se uputi u dalju skupštinsku proceduru (www.mladisrpske.com, juni 2021.)

Budžet za mlade

U okviru budžeta Ministarstva porodice, omladine i sporta RS izdvajaju se sredstva za realizaciju omladinskih projekata te provođenje omladinske politike. Budžet za omladinu u 2020. godini iznosio je 2.365.000 KM, i obuhvata finansiranje:

- ✓ Subvencija kamatne stope za stambeno kreditiranje mlađih i mlađih bračnih parova - 1.800.000 KM;
- ✓ Tekući grantovi javnim ustanovama i ustanovama obrazovanja za realizaciju omladinskih projekata - 20.000 KM;
- ✓ Tekući grantovi za realizaciju programa definisanih Omladinskom politikom RS i projekata za unapređenje i razvoj omladinskog organizovanja - 305.000 KM;
- ✓ Tekući grantovi mlađima i omladinskim organizacijama u ruralnim sredinama - 50.000 KM;
- ✓ Tekući grantovi za projekte podrške međunarodne saradnje i mobilnosti mlađih - 90.000 KM;
- ✓ Tekući grantovi za podršku aktivnostima i projektima za unapređenje i razvoj volontiranja - 50.000 KM i

- ✓ Kapitalni grantovi mladima i omladinskim organizacijama u ruralnim sredinama - 50.000 KM.

Projekti koji se finansiraju moraju biti isključivo za mlađe (mladi su ili korisnici ili imaju direktnu korist od realizacije projekta). Zaposlenici Ministarstva prate rad i razvoj projekta i vrše monitoring ukoliko je to potrebno, u stalnom su kontaktu sa organizacijama koje sprovode projekte finansirane od Ministarstva porodice, omladine i sporta.

Službenik/ca za mlađe

U okviru nadležnog ministarsva, a prema Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radih mjeseta određen je Resor za omladinu u kome djeluje više državnih službenika koji su zaduženi za rad sa mladima i za mlađe: Pomoćnik ministra za omladinu; viši stručni saradnik za omladinsku politiku (dva službenika); viši stručni saradnik za saradnju sa omladinskim organizacijama i koordinaciju rada Trening centra RS (jedan službenik); viši stručni saradnik za međunarodnu saradnju i koordinaciju i praćenje projekata omladinskih organizacija (2 službenika) i viši stručni saradnik za evropske integracije (1 službenik). Državni službenici koji radi sa mladim na području RS nisu dužni posjedovati certifikat za rad sa mladima, pa se, shodno tome zapošljavaju po standardnim proceduama te ne posjeduju certifikat za službenike/ce za mlađe.

Komisija za mlađe

Institucionalno učešće mladih u donošenju odluka regulisano je članom 22. ZoOORS u kojem se navodi da će u cilju poboljšanja uloge i statusa mladih u Republici, nadležni organi Republike, grada i opštine obezbjediti uslove da mlađi učestvuju u donošenju odluka, raspravama i debatama koje se odnose na njihovu problematiku i to kroz formirajr posebne komisije za mlađe. Na nivou RS-a formira se skupštinsko radno tijelo koje se bavi pitanjima mladih, a čiji je rad definiran Poslovnikom o radu Narodne skupštine Republike Srpske. Komisije za mlađe na nivou jedinica lokalne samouprave biraju se i iz reda predstavnika omladinskih savjeta, pri čemu jednu trećinu članova komisije za mlađe čine predstavnici omladinskih savjeta. Komisije za mlađe stalna su radna tijela u jedinicama lokalne samouprave. U okviru Narodne skupštine Republike Srpske djeluje i Odbor za pitanja djece, mladih i sporta. Rad ovog odbora je određen članom 93. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srpske.

Predsjednik, zamjenik predsjednika i pet članova biraju se iz reda narodnih poslanika i dva spoljna člana na prijedlog Omladinskog savjeta Republike Srpske. Odbor za pitanja mladih razmatra zakonske prijedloge, strategije, informacije, izvještaje i godišnje planove rada repu-

bličkih organa i organizacija, koje su nadležne za oblast omladinske politike, sporta i zaštite prava i interesa djece i omladine; razmatra položaj mladih u društvu; razmatra zaštitu prava djece i mladih; prati razvoj sporta i fizičke kulture i radi na promociji prava i interesa djeteta ([NSRS \(narodnaskupstinars.net\)](http://NSRS (narodnaskupstinars.net)), juni 2021.).

Savjet za mlade

Za razliku od Federacije BiH, na nivou RS postoji Savjet za mlade, koji osniva Vlada RS na prijedlog Ministarstva porodice, omladine i sporta radi davanja mišljenja o stručnim pitanjima iz oblasti razvoja omladinske politike i njene primjene, u skladu sa zakonom. Prema Pravilniku o radu, Savjet ima devet članova, u skladu sa zakonom, a čine ga: ministar porodice, omladine i sporta, ministar prosvjete i kulture, ministar zdravlja i socijalne zaštite, ministar rada i boračko-invalidske zaštite, ministar finansija, predstavnik radnog tijela koje se bavi pitanjima mladih Narodne skupštine Republike Srpske i tri predstavnika Omladinskog savjeta Republike Srpske. Savjet u okviru svog djelokruga rada razmatra, a u skladu sa Odlukom i Omladinskom politikom Republike Srpske predlaže i daje mišljenje o: ciljevima, programima i mjerama predloženim Omladinskom politikom i Akcionim planom sproveđenja Omladinske politike Republike Srpske; programima koji se finansiraju iz budžeta Republike Srpske; omladinskim aktivnostima koje su od prioritetskog značaja za Republiku Srpsku; kriterijumima za raspodjelu sredstava iz budžeta Republike Srpske, namijenjenih za realizaciju programa utvrđenih Omladinskom politikom i Akcionim planom sproveđenja Omladinske politike Republike Srpske; inicijativama za poboljšanje položaja mladih u Republici Srpskoj; koordinaciji omladinskog sektora na nivou Bosne i Hercegovine i aktivnostima Ministarstva u okviru omladinske politike.

Vijeće mladih/omladinski savjet

Omladinski savjet Republike Srpske je krovna omladinska organizacija čiji je položaj i uloga definisani Zakonom o omladinskom organizovanju, a koji je Narodna skupština Republike Srpske usvojila 2004. godine. Kao krovna omladinska organizacija u svom članstvu okuplja lokalne i republičke omladinske organizacije sa ciljem predstavljanja i zastupanja interesa mladih pred institucijama Republike Srpske, u međunarodnoj saradnji i dr. Omladinski savjet Republike Srpske je osnovan 2002. godine, a svoj formalno-pravni položaj, tj. status samostalnog pravnog lica stekao je danom upisa u Registar udruženja kod Osnovnog suda u Banjoj Luci (rješenje br. F-1-180-02 od 23.09.2002. godine) na osnovu Zakona o udruženjima

i fondacijama Republike Srpske, dok je status krovne omladinske organizacije stekao upisom u Registar omladinskih organizacija i drugih oblika omladinskog organizovanja u Republici Srpskoj kod tada nadležnog Republičkog sekretarijata za sport i omladinu (rješenje br. 6-66- 1-574/05 od 18.07.2005. godine). Odlukom Vlade Republike Srpske koja je stupila na snagu 1. januara 2011. godine, OSRS dobija status udruženja od javnog interesa, a na osnovu prostornog (teritorijalnog), kulturnoškog i dugovremenog djelovanja sa ciljem zadovoljavanja potreba stanovništva u specijalno-humanitarnoj oblasti ([O nama – Omladinski Savjet RS](#), juni 2021).

Prema Statutu, ciljevi OSRS-a su: Zalaganje za harmonično i efikasno uređenje i funkcionisanje organa OSRS-a; razvoj, realizacija i promocija Omladinske politike u Republici Srpskoj; zaštita i promocija prava mladih; unapređivanje položaja mladih u društvu a naročito aktivnog učešća mladih u procesu donošenja odluka; zalaganje za izradu i realizaciju progama u sljedećim oblastima: zapošljavanje mladih, stambene politike za mlađe, obrazovanje, kultura i fizička kultura, zdravlje i socijalna politika za mlađe, informisanje mladih, ravnopravnost polova, mobilnost, omladinski rad i organizovanje, borba protiv nasilja i kriminaliteta, korištenje slobodnog vremena mladih i participacija u društvu i zaštita životne sredine; zalaganje za programe formalnog obrazovanja i neformalnog obrazovanja, bezbjednosti mladih i volonterske kulture; zastupanje mladih sa umanjenim mogućnostima i osoba sa invaliditetom, kao i ostalih marginalizovanih grupa; unapređivanje sistemske brige o mladima, praćenje rada državnih institucija i javnih politika od značaja za mlađe, te javno zagovaranje i zastupanje interesa mladih u cilju poboljšanja kvaliteta života mladih u Republici Srpskoj; razvijanje ličnih aktivnosti, afirmisanje rada kao i afirmisanje mladih ljudi u društvu; ostvarivanje saradnje sa mladima i institucijama u drugim zemljama, razmjena iskustava i primjera dobre prakse, umrežavanje i saradnja na projektima, kao i punopravno i pridruženo učlanjivanje u međunarodne omladinske asocijacije i organizacije; zaštita i očuvanje integriteta Republike Srpske; organizacija i podrška humanitarnim aktivnostima; zalaganje za očuvanje porodice i zdravih stilova života; razvijanje sopstvene i podrška drugim izdavačkim djelatnostima na ostvarivanju programskih ciljeva; zastupanje i predstavljanje mladih u postojećim entitetskim i državnim organima upravljanja, te pred ostalim međunarodnim asocijacijama i autoritetima. U ostvarivanju navedenih ciljeva OSRS zastupa interes mladih u Republici Srpskoj bez obzira na njihov socijalno-ekonomski položaj, pol, etničku pripradnost, politička i vjerska uvjerenja, seksualnu orijentaciju i bilo koji drugi oblik različitosti.

4.3.4. Brčko distrikt BiH

4.3.4.1. Zakonski okvir politike prema mladima BD BiH

Na 12. redovnoj sjednici Skupštine Brčko distrikta BiH, održanoj 24. maja 2017. godine usvojen je Zakon o mladima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, kojim se propisuju prava i obaveze mladih, omladinsko organizivanje, briga za mlade, institucionalno učešće mladih u donošenju odluka i druga pitanja od intresa za život, položaj i djelovanje mladih u BD BiH. U članu 17. Zakona o mladima BD BiH navodi se da je briga o mladima od općeg interesa za Distrikt te da se ista ostvaruje uređivanjem i stvaranjem uslova za omladinsko organizovanje te donošenjem i realizacijom strategije za mlade. Proces donošenja i usvajanja Zakona o mladima BD BiH trajao je više od 12 godina, budući da je postojalo nekoliko inicijativa za njegovo donošenje. Tokom 2009. godine Institut za razvoj mladih KULT je u okviru projekta „Puna usta mladih“, pokrenuo inicijativu za usvajanje zakona o mladima DB-a, usko sarađujući s nadležnim Odjelom Vlade DB-a za stručne i administrativne poslove, odnosno njegovim tadašnjim Pododjelom za podršku mjesnim zajednicama, udruženjima građana i nevladinim organizacijama. Već tada je postojala radna verzija nacrta zakona o omladinskom organiziranju DB, koji je bio aktuelan tokom prve inicijative za njegovo donošenje (pokrenute 2005. godine). Proces je protekao transparentno i uz učešće ključnih aktera iz vladinog, nevladinog i međunarodnog sektora DB. Kao rezultat inicijative iz 2009. godine, kreiran je novi nacrt zakona o mladima DB, temeljen dijelom na ranijem nacrtu zakona o omladinskom organiziranju u DB, te dobrim rješenjima iz tadašnjeg nacrta Zakona o mladima FBiH i Zakona o omladinskom organizovanju RS. Nažalost ovaj nacrt povučen je iz procedure 2009. godine, a kao razlog navedna je nemogućnost uvrštavanja u skupštinsku proceduru, s obzirom na Okvirnu listu i veliki broj zakona koji se moraju donijeti kao prioritetni u 2009. godini, te da očekuju da će se procedura usvajanja nacrta zakona o mladima DB nastaviti u 2010. godine. Nakon toga zabilježeno je još nekoliko inicijativa za donošenje zakonskog rješenja za mlade DB. U februaru 2011. godine organizirana je prezentacija novog nacrta zakona o mladima DB, koji je izradila nova radna grupa oformljena od Vlade Distrikta Brčko BiH, a na koji je i Institut za razvoj mladih KULT, po upitu predstavnika omladinskog sektora iz DB-a, dao svoj komentar. Početkom 2014. godine započeta je javna kampanja „Vrijeme je da i mladi Distrikta Brčko dobiju svoj zakon“, koju su pokrenule omladinske organizacije DB-a uz podršku Centra za promociju civilnog društva (CPCD) i Ambasade Kraljevine Švedske u BiH. U februaru 2015. godine šest omladinskih organizacija iz DB održalo je sastanak sa članovima Komisije za mlade Skupštine DB gdje je Vlada DB-a je u svom Akcionom planu za 2014. godinu, za četvrti

kvartal, predviđela usvajanje zakona o mladima DB-a. Zakon o mladima nije se našao u proceduri ni 2014. godine te je usvojen tek tri godine kasnije (Institut za razvoj mladih KULT, 2015:50).

4.3.4.2. Nadležni organi za pitanja mladih

U okviru Vlade Brčko distrikta BiH²¹ formirano je Odjeljenje za stručne i administrativne poslove u okviru kojeg djeluju četiri pododjeljenja: za podršku mjesnim zajednicama i nevladnim organizacijama; za ljudske resurse; javne nabavke te informatiku. Pododjeljenje za podršku mjesnim zajednicama i nevladnim organizacijama u svom djelokrugu rada nadležno je za pitanja mladih i to: jačanje nevladnih organizacija u cilju razvoja civilnog društva; podržavanje projekata nevladinih organizacija koji vode cilju opšteg razvoja i uključenja u EU integracije; vodi baze podataka o nevladnim sektorom Distrikta i upravlja Omladinskim centrom BD BiH. Iako su mlađi u nadležnosti navedenog odjeljenja, veoma su oskudni podaci o poslovima iz ove oblasti. Još jedno od bitnih odjeljenja u radu sa mladima jeste Odjeljenje za obrazovanje, koje broji pet pododjeljenja: za predškolsko i osnovno obrazovanje; za srednje obrazovanje; za visoko obrazovanje i nauku; za zajedničke poslove obrazovanja i za ljudske resurse i zapošljavanje. Prema Zakonu o mladima BD BiH, nadležno odjeljenje za mlađe u saradnji sa nadležnim organima i institucijama uspostavlja stručno radno tijelo za ažuriranje i praćenje provođenja strategije za mlađe u čijem radu učestvuju predstavnici Vijeća mladih; osigurava istraživanje ili podršku istraživanjima s ciljem donošenja strategije za mlađe te pruža podršku radu Vijeća mladih.

4.3.4.3. Mehanizmi politike prema mladima

Strategija prema mladima

Prema Zakonu o mladima BD jedan od mehanizama brige o mlađima je donošenje i realizacija strategije prema mlađima. Član 18. Zakona navodi da je strategija prema mlađima dokument s programskim pristupom djelovanja prema mlađima što uključuje definisane probleme i potrebe mlađih, strateške pravce djelovanja, ciljeve i mjere za realizaciju ciljeva. Shodno tome, sredinom 2019. godine Vlada BD BiH donijela je odluku o kreiranje Strategije prema mlađima BD za period 2021-2025. godina, nakon čega je Odlukom gradonačelnika Brčko distrikta BiH

²¹Više od Organizaciji Vlade BD BiH: www.vladabdcentral.net

imenovana radna grupa za izradu Strategije za mlade Brčko distrikta BiH te urađeno istraživanje o problemima i potrebama mlađih na području BD. Radnu grupu čine tri predstavnika Vijeća/Savjeta mlađih Brčko distrikta BiH te službenici institucija koje se bave tematikom od značaja za mlađe, poput obrazovanja, zapošljavanja mlađih, sporta i kulture, nevladinog sektora, zdravstva, sigurnosti mlađih te predstavnici partnerske organizacije, Instituta za razvoj mlađih KULT. Tokom 2020. godine objavljena je Analiza rezultata istraživanja potreba i problema mlađih BD iz osam oblasti: obrazovanje i nauka mlađih; rad zapošljavanje i preduzetništvo mlađih; socijalna briga mlađih; zdravstvena zaštita; kultura i sport mlađih; aktivizam mlađih (učešće, volontiranje i mobilnost) te sigurnost mlađih. U martu 2020. godine Komisija za mlađe Skupštine Brčko distrikta BiH u saradnji s Odjelom za stručne i administrativne poslove Vlade i Vijećem/savjetom mlađih BD BiH, a uz potporu Misije OSCE-a u BiH, realizovali su Otvoreni dijalog s mlađima, na kojem su predstavljeni rezultati i opće preporuke iz analize istraživanja o mlađima. Na navedenom sastanku, Srđan Blažić šef Odjela za stručne i administrativne poslove rekao je da je „Vlada Brčko distrikta je na 4. tematskoj sjednici razmatrala Akcioni plan predložen od Vijeća/Savjeta mlađih za period 2020. – 2022. godina kojim je predloženo deset mjera i on je upućen svim Odjelima koji su dali odgovore iz svoje nadležnosti nakon čega će ga Vlada ponovo razmatrati i usvojiti. Nakon usvajanja to će biti akt za postupanje Odjela i institucija u pitanjima vezanim za položaj mlađih te se usvajanje Strategije za mlađe očekuje ovog ljeta“ (<https://vsmbd.org/>, juni 2021.). Do momenta izrade ovoga rada održana su tri sastanaka radne grupe za izradu strategije prema mlađima te ista još uvijek nije usvojena.

Budžet za mlađe

U odredbama ZOM BDBiH ne spominje se budžet za mlađe niti način finansiranja provedbe politika prema mlađima u Distriktu. U Budžetu Distrikta za 2020. godinu nadležno odjeljenja za pitanja mlađih imalo je na raspolaganju finansijska sredstva u iznosu od 4.728.060.68 KM, od čega je za Pododjeljenje za podršku mjesnim zajednicama i nevladnim organizacijama izdvojeno 2.816.780.78 KM. Za budžetsku stavku tekući grantovi neprofitnim organizacijama izdvojeno je 2.376.000.00 KM.

Službenik/ca za mlađe

U poglavlju VI ZOM BDBIH, članu 27. i 28. definisano je postojanje službenika za mlađe, kao državnog službenika u organima javne uprave koji se bavi pitanjima mlađih. Prema Zakonu,

dužnosti službenika za mlade su da usklađuje podršku mladima s višim nivoima vlasti u BD BiH i vrši koordinaciju s drugim institucijama javne uprave i javnim organima vlasri koji u svojoj nadležnosti imaju neku od oblasti definisane u strategiji za mlade. Pored toga, službenik za mlade prati pružanje podrške mladima koja dolazi iz nevladinog sektora, njen kvalitet, njenu samostalnost u određivanju ciljeva i izvršavanju njenih zadataka, kao i u formiranju organizacione strukture; vodi spisak svih udruženja, institucija, ustanova, međunarodnih i drugih organizacija koje rade sa mladima ili pružaju podršku omladinskim aktivnostima; koordinira aktivnosti u vezi s radom sa mladima i omladinskim aktivnostima: savjetuje mlađe i njihove predstavnike, naročito o pravnim postupcima ostvarivanja prava i izvršavanja obaveza zasnovanih na zakonima; prati jačanje kapaciteta svih onih koji se bave radom s mladima i omladinskim aktivnostima. U okviru sistematizacije radnih mjeseta nadležnog odjeljenja koji se bavi pitanjima mlađih, uposlene su tri osobe i to: stručni referent za rad sa NVO, stručni referent za problematiku mlađih i viši stručni saradnik za omladinski centar.

Komisija za mlade

Postojanje stalne Komisije za mlade pri Skupštini BD BiH propisano je članom 26. ZOM BF BiH. Njen sastav i nadležnosti utvrđuju se Poslovnikom o radu Skupštine Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Prema dostupnim podacima na zvaničnoj web stranici Skupštine BD BiH, Komisiju za mlade čini pet članova od kojih je jedan predsjedavajući. Nadležnosti Komisije su da razmatra pitanja u vezi s planiranjem i sprovođenjem omladinske politike i zaštite prava i interesa mlađih; razmatra položaj mlađih u društvu; radi na promociji prava i interesa mlađih te obavlja i druge poslove određene Poslovnikom i odlukama Skupštine.

Vijeće/Savjet mlađih

Poglavlje VII Zakona o mladima BD BiH posvećeno je Vijeću mlađih BD BiH, koje označava udruženje mlađih zasnovano na dobrovoljnom članstvu omladinskih organizacija, koje predstavlja interes mlađih i omladinskih organizacija. Kao što je to slučaj sa vijećima/savjetima mlađih u FBiH i RS, vijeće mlađih Vijeće mlađih osniva više od 50% (pedeset posto) omladinskih organizacija, koje su upisane u registar omladinskih udruženja. Član 31. Zakona definiše dužnosti Vijeća mlađih, koje učestvuje u planiranju, razvoju i primjeni strategije za mlađe i programa djelovanja za mlađe; zastupanju interesa i prava omladine i njihovom institucionalnom učešću u životu i radu Distrikta; animiranju mlađih za omladinski rad; informisanosti mlađih; koordinaciji i realizaciji omladinskih projekata; koordinaciji s

nadležnim organima i organizacijama u Distriktu te međunarodnoj omladinskoj saradnji. Vijeće/Savjet mladih Brčko distrikta BiH je formalno osnovano krajem novembra 2018. godine i u svom sastavu trenutno broji 13 omladinskih udruženja upisanih u Registar omladinskih organizacija Odjeljenja za stručne i administrativne poslove. Kako je istaknuto na zvaničnoj web stranici Vijeća mladih BD BiH, po uzoru na Predsjedništvo BiH, Predsjedništvo VSMBD predstavlja tročlano tijelo koje zajednički predstavlja i zastupa interes VSMBD. Ono djeluje po principu rotacije na svakih 8 mjeseci, gdje, unutar 2 godine, svaki od 3 člana predsjedništva preuzima svoj mandat. Predsjedništvo bira Skupština iz reda članova Upravnog odbora. Predsjednik VSMBD je ujedno i Predsjednik Upravnog odbora VSMBD. Način funkcionisanja, prava i obaveze Predsjedništva proizilaze iz Statuta VSMBD. Skupština VSMBD predstavlja najviši organ upravljanja i čine je njeni članovi, tačnije fizička lica koja su delegirana ispred omladinskih organizacija registrovanih u skladu sa Zakonom o mladima Brčko distrikta BiH koje se nalaze u Registru omladinskih organizacija Brčko distrikta BiH. Svaka ova organizacija može delegirati samo po jednog svog predstavnika/ca u Skupštinu Vijeća/Savjeta mladih. Upravni odbor je organ koji broji 5 članova plus tri člana Predsjedništva koji rukovode Upravnim odborom u skladu sa Statutom. Članovi Upravnog ne moraju biti članovi Skupštine i svaki član Upravnog odbora ima jedan glas.

V ANALIZA POLITIKE PREMA MLADIMA NA NIVOU JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE – STUDIJA SLUČAJA OPĆINA ILIJAŠ

Aktivno učešće mladih u društvu od ključne je važnosti u procesu razvoja modernog i demokratskog društva. Lokalna zajednica, koja je najbliža mladima ima veoma značajnu ulogu u tom procesu kroz pružanje podrške mladima i aktivnostima koji oni provode. Međutim, ukoliko želimo imati aktivne mlađe ljude u lokalnoj zajednici, nepohodno im je omogućiti određene uslove i resurse za djelovanje te rad. Da bi aktivno učešće mladih u lokalnoj zajednici bilo kvalitetno i trajno, potrebno je, prije svega, provođenje i poštovanje zakonskog okvira, koji se direktno tiču pitanja od interesa za život mladih ljudi. Prema informacijama koje se nalaze na službenoj web stranici Općine Ilijaš²², navodi se da se “kreiranje i razvoj omladinske politike Općine Ilijaš temelji se na Zakonu o mladima Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, broj 36/10), te preporukama relevantnih evropskih dokumenata (Evropska povelja Vijeća Evrope o učešću mladih u životu lokalne zajednice, Bijela knjiga) i Rezolucije o mladima u BiH (“Službeni glasnik BiH“, broj 12/03).” Dakle, Općina Ilijaš jedna je od mnogobrojih općina na području Bosne i Hercegovine, koja je, nakon usvajanja Zakona o

²² Službena web stranica Općine Ilijaš – odjeljak “MLADI“, dostupno na www.ilijas.ba

mladima FBiH svoje strateške dokumente djelovanja prema mladima na području Općine, utemeljila na osnovu Zakona o mladima FBiH. S druge strane, svjesni smo srove realnosti bosanskohercegovačkog društva, u kome se, poštivanje i provođenje zakonskih normi provodi samo “prividno”, dok su stvarni problemi i potrebe, u ovom slučaju mlađih postale samo “slovo na papiru”. Shodno tome, u ovome dijelu rada baviti ćemo se Zakonom o mladima FBiH u kontekstu obaveza lokalne zajednice, odnosno analizirat ćemo da li se i u kojoj mjeri primjenjuje Zakon o mladima FBiH na području općine Ilijaš.

5.1. Općina Ilijaš i mlađi

Općina Ilijaš se nalazi u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine, sjeverozapadno od Sarajeva, u dolini rijeke Bosne, i uz magistralni put Sarajevo–Tuzla, a pripada Kantonu Sarajevo u Federaciji Bosne i Hercegovine. Općina ima izuzetno povoljan geosstrateški položaj, a nalazi se u neposrednoj blizini bosanskohercegovačke prijestonice, na raskrsnici regionalnih puteva, koji je povezuju sa susjednim općinama, kao i sa svim dijelovima BiH. Općina Ilijaš je po teritorijalnom principu organizirana u 14 mjesnih zajednica koje sačinjava 85 naseljenih mjesta u kojima, prema konačnim rezultatima Popisa stanovništva iz 2013. godine, na površini od cca 308 km², živi ukupno 19.603 stanovnika, od čega je 9.381 muškaraca i 10.222 žena (Strategija održivog razvoja Općine Ilijaš, 2013:10).

U ukupnom broju stanovnika općine Ilijaš, veoma značaj broj čine mlađi, kojih prema podacima iz Analize rezultata istraživanja potreba i problema mlađih Kantona Sarajevo ima 4.458, od čega je 2.280 muškaraca i 2.178 žena. Dakle, mlađi čine 23% od ukupnog stanovništva općine Ilijaš. Veoma je značajno napomenuti da Općina Ilijaš ne raspolaže podacima o ukupnom broju mlađih. Dosadašnje procjene o broju mlađih, koji žive na području općine Ilijaš oslanjale su se na Popis stanovništva iz 1991. godine te na osnovu podataka iz mjesnih zajednica. Obrazovanje predstavlja jedan od osnovih resursa za razvoj svakog pojedinca ali lokalne zajednice te društva u cjelini. U tom kontekstu, zadatak lokalne zajednice jeste, da putem nadležnih službi prati rad obrazovnih ustanova, analizira provođenje Godišnjih programa rada škola, analizira uspjeh u odgoju djece i mlađih, a sve u cilju procjene stanja te predlaganja mjera za unapređenje odgojno-obrazovnog rada. Na području općine Ilijaš egzistira pet osnovnih škola, od toga četiri Javne ustanove Osnovne škole: “Hašim Spahić” u Ilijašu, “Podlugovi” u Podlugovima, “Srednje” u Srednjem, “Stari Ilijaš” u Starom Ilijašu i privatna osnovna škola “Dulistan” u Lješevu. Također, na području općine Ilijaš uspješno radi odjeljenje Muzičke i baletske škole Novo Sarajevo. Srednje obrazovanje organizovano je u dvije ustanove i to: Javnoj ustanovi Srednjoškolski centar “Nedžad Ibrišimović” u Ilijašu i privatnoj srednjoj

školi Perzijsko-bosanski koledž sa internatom u Lješevu. U realizaciji svojih zadataka, koje se tiču podrške obrazovnih ustanovama Općina Ilijaš nastoji poboljšati prostorne, materijalne uvjete rada nastavnog osoblja te boravak učenika u školama, pruža pomoć u organizaciji općinskih takmičenja u znanju, obezbeđuje materijalnu podršku za proslavu maturske večeri te provodi program poticaja najuspješnijih učenika (učenici generacije, osvajači jednog od prva tri mesta na kantonalnim i federalnim nivoima takmičenja), pomoć u realizaciji projekata i aplikacija sekcija koje rade u školama te sufinansiranje programa obuke neplivača. Općina Ilijaš kontinuirano radi na obezbeđenju prevoza za učenike u saradnji sa resornim kantonalnim Ministarstvom obrazovanja i nauke, u skladu sa Članom 69. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju²³, koji propisuje da svi učenici osnovnih škola koji stanuju na udaljenosti većoj od 2 km od škole koju pohađaju, imaju besplatan prevoz do te škole. Također, za sve učenike koji imaju poteškoće u kretanju obezbeđen je besplatan prevoz do škole. Općina Ilijaš stipendira učenike/učenice i studente/studentice koji imaju izuzetan uspjeh u učenju, a od 2010. godine stipendiraju se i učenici/učenice i studenti/studentice u stanju socijalne potrebe. Odabir učenika i studenata korisnika općinske stipendije vrši se prema kriterijima utvrđenim Pravilnikom o stipendiranju i nagrađivanju izuzetno nadarenih učenika i studenata²⁴ i Pravilnikom o stipendiranju učenika i studenata u stanju socijalne potrebe²⁵. Općina Ilijaš je posljednjih godina u svrhu smanjenja stope nezaposlenosti visokoobrazovanih kadrova omogućavala da mlađi sa završenim fakultetima volontiraju u Općini Ilijaš i tako steknu neophodno radno iskustvo od 12 mjeseci, kako bi mogli polagati ispit općeg znanja i aplicirati za mjesto u državnoj službi na poziciji stručnog saradnika.

Općina Ilijaš socijalnu politiku prema mladim provodi putem Službe za boračko-invalidsku zaštitu, socijalnu zaštitu i raseljena lica i Službe socijalne zaštite Općine Ilijaš. Poštujući zakone obje Službe nastoje zadovoljiti potrebe stanovništva u lokalnoj zajednici. Općinska Služba socijalne zaštite pruža sljedeće vrste socijalnih pomoći: subvencioniranje troškova grijanja, pomoć u školskom priboru i knjigama, hraniteljstvo te "sigurna kuća". U okviru Službe za boračko-invalidsku zaštitu, socijalnu zaštitu i raseljena lica Općine Ilijaš obuhvaćene su slijedeće oblasti : dječja zaštita i zdravstvena zaštita lica, novčana naknada majkama porodiljama, status civilnih žrtava rata, status izbjeglica i raseljenih lica te pitanja povratka na područje Općine Ilijaš (Strategija održivog razvoja Općine Ilijaš, 2013:45).

²³Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju KS, "Službene novine Kantona Sarajevo" broj: 10/04 i 21/06

²⁴Pravilnik o stipendiranju i nagrađivanju izuzetno nadarenih učenika i studenata Općine Ilijaš "Službene novine Kantona Sarajevo" broj: 18/10;

²⁵ Pravilnikom o stipendiranju učenika i studenata u stanju socijalne potrebe "Službene novine Kantona Sarajevo" broj: 36/09, 3/10 i 23/10;

Resursi u oblasti kulture na području općine Ilijaš osigurani su u skladu sa mogućostima i nadležnostima Općine kao jedinice samoupravnog djelovanja. Glavni nosioc dešavanja iz oblasti kulture je Javna ustanova "KULTURNO- SPORTSKI CENTAR I RADIO ILIJAŠ" u čijem sastavu djeluje gradska biblioteka, kino sala, sportska dvorana te Radio Ilijaš. Pored prostornih kapaciteta JU "KSC I RADIO ILIJAŠ", svi zainteresovani mladi i udruženja, u svrhu realizacije aktivnosti iz oblasti kulture mogu korisiti i prostorije Doma u Srednjem kao i druge domove u okviru mjesnih zajednica. Podrška općine Ilijaš u oblasti sporta ostvaruje se u skladu sa "Odlukom o načinu ostvarivanja javnog interesa općine Ilijaš u oblasti sporta".²⁶ Na području općine Ilijaš djeluju mnogobrojni sportskih kolektiva sa uglavnom mladim sportašima.

5.2. Mehanizmi politike prema mladima Općine Ilijaš

Strategija prema mladima

U cilju podrške mladima, prema Članu 11. Zakona o mladima FBiH, svi nivoi vlasti u Federaciji imaju obavezu definirati, usvojiti i provoditi strategiju prema mladima. Shodno navedenom članu Zakona, i općine kao jedan od nivoa vlasti u Federaciji BiH obavezne su definirati, usvojiti i provoditi strategiju prema mladima na lokalnom nivou. Prema Čl.4, tačka 7., Strategija prema mladima jeste dokument institucija vlasti sa programskim prisutnjom djelovanja prema mladima što uključuje definirane probleme i potrebe mlađih, strateške pravce djelovanja te ciljeve strategije i mjere za realizaciju ciljeva strategije. Dakle, definirati strategiju prema mladima znači analizirati postojeće stanje iz ove oblasti u lokalnoj zajednici, putem relevantnog upitnika ispitati i analizirati probleme i potrebe mlađih, na osnovu dobijenih analiza izraditi izvještaj o mlađima, formirati radno tijelo za potrebe izrade dokumenta, izraditi dokument, organizovati javnu raspravu te zatim usvojiti dokument od strane predstavničkog tijela općine, to jest, Općinskog vijeća. Međutim, sama izrada dokumenta te njegovo usvajanje beznačajno je ukoliko se strategija ne provodi na terenu. Provođenje strategije prema mlađima znači realizaciju aktivnosti i mera navedenih u strategiji, praćenje i evaluacija aktivnosti i strategije, mijenjanje strategije prema potrebi, informisanje mlađih o aktivnostima te izvještavanje javnosti o provedenim aktivnostima i postignutim rezultatima. U ovom segmentu, posebno je značajna saradnja sa drugim institucijama, udruženjima te medijima.

²⁶ Odluka o načinu ostvarivanja javnog interesa općine Ilijaš u oblasti sporta "Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 17/02

U julu 2017. godine Općinski načelnik imenovao je Radnu grupu za realizaciju projekta „Izrada Strategije za mlade općine Ilijaš za period 2018.-2022. godina“, koju su činili koordinator, administrator te radna tijela iz sedam oblasti: obrazovanje (formalno, neformalno i cjeloživotno učenje); zapošljavanje i omladinsko poduzetništvo; socijalna, zdravstvena i preventivna zaštita mlađih; informisanje i savjetovanje mlađih; aktivno učešće mlađih u javnom životu i izgradnji civilnog društva; kultura, sport, estetika, etika i ekologija i rad sa mladima sa poteškoćama u razvoju. Zadatak radnih tijela bio je analiza stanja u oblastima djelovanja na osnovu Analize provedenog istraživanja potreba i problema mlađih, klasifikacija istih po bitnosti i hitnosti rješavanja utvrđivanje strateških ciljeva i projekata te mjera za realizaciju. Članovi Radne grupe imenovani su na prijedlog Kolegija Općinskog vijeća Ilijaš, Komisije za mlade i obrazovanje Općinskog vijeća Ilijaš, Službe za društvene djelatnosti i poslove mjesnih zajednica koja je nadležna za pitanja mlađih te Udruženja Omladinska organizacija „Iskoristi dan-Carpe Diem“, koje je bila nosioc projekta izrade Strategije. U decembru 2017. godine Općinsko vijeće Ilijaš jednoglasno je usvojilo Strategiju prema mladima Općine Ilijaš sa akcionim planom za vremenski period 2018-2022. godina.

Službenik/ca za mlade

Prema Članu 12 Zakona o mladima FBiH, općinski i gradski nivo vlasti dužni su samostalno odrediti službenika/cu za pitanja mlađih koji obavljaju zadatke u smislu Zakona. U Članu 4, tačka 4., Zakona, službenik/ca za mlade definiran je kao državni službenik, koji je stručno osposobljen za rad s mlađima i posjeduje certifikat o znanju o politici prema mlađima i radu sa mlađima. Dakle, službenik/ca za mlade je osoba koja radi u institucijama vlasti, a koja se bavi pitanjima mlađih. Općine moraju u svojoj sistematizaciji imati službenika/cu za mlade, za obavljanje zadataka koje su u obavezi općinskih vlasti u skladu sa Zakonom o mlađima FBiH. Nadalje, Zakon jasno ne precizira obavlja li službenik/ca za mlade isključivo poslove koje se tiču rada s mlađima ili ih obavlja jednim dijelom svog radnog vremena, pored drugih poslova, koji su definirani sistematizacijom radnim mjestima. Shodno navedenom, službeniku/ci za mlade rad s mlađima treba da bude na prvom mjestu, pa tek onda, ukoliko postoji, obavljanje nekog drugog posla. U skladu sa Zakonom o mlađima FBiH, od juna 2018. godine u Općini Ilijaš zaposlena je i certifikovana Službenica za mlade, koja pruža stalnu podršku mlađih u vidu savjetovanja, informisanja te edukovanja mlađih. Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta Općine Ilijaš definisano je radno mjesto Stručnog saradnika za obrazovanje, pitanja mlađih i NVO sektor. Prema navedenom Pravilniku obaveze službenika za mlade su da prati propise iz oblasti obrazovanja, pitanja mlađih i NVO sektora i stara se o njihovoj dosljednoj primjeni; vrši poslove analitičkog praćenja stanja u oblasti obrazovanja,

pitanja mladih i NVO sektora; pomaže u pripremi i izradi nacrta srednjoročnih planova u obrazovanju, omladinskom i NVO sektor i godišnjih planova razvoja u navedenim oblastima; vrši izradu izvještaja, analiza i informacija iz oblasti obrazovanja, omladinskog i NVO sektora; obavlja poslove statistike iz oblasti obrazovanja, omladinskog i NVO sektora; prati ostvarivanje planova i programa razvoja u oblasti obrazovanja, omladinskog i NVO sektora,priprema prijedloge odluka i drugih akata iz oblasti obrazovanja, omladinskog i NVO sektora, koje donosi općinsko vijeće i općinski načelnik; prati realizaciju investicionih projekata iz oblasti za koje je nadležan u skladu sa zakonom; predlaže mjere za unaprijeđenje odgojno-obrazovanog rada u osnovnim školama i radi na njihovoj realizaciji; ostvaruje saradnju sa nadležnim organima Kantona Sarajevo i Prosvjetno-pedagoškim zavodom; samostalno prati i analizira realizaciju godišnjih programa rada osnovnih škola, razmatra izvještaje osnovnih škola i izvještaje Prosvjetno-pedagoškog zavoda o radu i uvjetima rada u školama na području općine; organizuje takmičenja i smotre učenika u oblasti nastavnih i vannastavnih aktivnosti na općinskom nivou, a posebno iz oblasti obrazovanja za demokratiju, ljudska prava i prava djeteta; razmatra stručne izvještaje Prosvjetno-pedagoškog zavoda o testiranju znanja učenika, rezultatima takmičenja, smotri učenika; ostvaruje saradnju sa direktorima škola sa područja općine, ostvaruje saradnju sa roditeljima učenika i razmatra njihove pismene prigovore, koordinira saradnju među osnovnim školama na području općine,predlaže planove budžetskog sufinansiranja škola u cilju njihove bolje prostorne i materijalno-tehničke opremljenosti,priprema spiskove školskih obveznika i dostavlja školama na svom području,vodi evidenciju o upisu djece u prve razrede osnovnih škola,koordinira aktivnosti na obezbijeđenju prijevoza za učenike osnovnih i srednjih škola koji imaju prebivalište na području općine Ilijaš; obezbijeđuje i sprovodi potrebne aktivnosti za stipendiranje učenika i studenata; daje stručno mišljenje na nacrte i prijedloge propisa iz oblasti obrazovanja, omladinskog i NVO sektora; vrši kontrolu utroška budžetskih sredstava dodjeljenih omladinskim udruženjima po Javnom pozivu za prikupljanje zahtjeva udruženja građana i nevladinih organizacija radi dodjele sredstava za finansiranje/sufinansiranje iz Budžeta općine Ilijaš; učestvuje u pripremanju nagrada, pohvala i drugih priznanja povodom manifestacija koje se provode u organizaciji općine; prati pružanje podrške mladima koja dolazi iz nevladinog sektora, njen kvalitet, njenu samostalnost u određivanju ciljeva i izvršavanju njenih zadataka, kao i u formirajuće organizacione strukture; vodi spisak svih omladinskih udruženja, institucija, ustanova, međunarodnih i drugih organizacija koje rade sa mladima ili pružaju podršku omladinskim aktivnostima,koordinira aktivnosti u vezi sa radom sa mladima i omladinskim aktivnostima; uočava negativne uticaje na mlade bilo koje institucije, udruženja ili organizacije, uključujući i međunarodne organizacije, a koje su u suprotnosti sa Ustavom i zakonom;

predlaže poduzimanje zakonskih mjera koje provode nadležni organi; Savjetuje mlade i njihove predstavnike naročito o pravnim postupcima ostvarivanja prava i izvršavanja obaveza zasnovanih na Zakonu o mladima Federacije BiH; uspostavlja i učestvuje u radu radnog tijela za izradu, ažuriranje i praćenje provođenja lokalnih i kantonalnih strategija prema mladima u čijem će radu učestvovati predstavnici vijeća mlađih ili omladinskih udruženja; provodi istraživanje ili daje podršku istraživanju u cilju donošenja strategije prema mladima, pruža podršku radu općinskog vijeća mlađih; koordinira saradnju između vijeća mlađih ili omladinskih organizacija i nevladinih organizacija sa općinskim organima.

Budžetske stavke za mlade

Osiguranje budžetske stavke, koja se tiče pitanja mlađih, kao dijela ukupnog budžeta općine jedan je od minimum mjera koje je općina dužna osigurati na planu rada s mladima. Budžetska stavka za mlade, u ovom pogledu, ne podrazumijeva samo grantove za projekte mlađih, nego i druge troškove kao što su: troškovi održavanja prostora za mlade, troškovi planiranja, izrade, provođenja i praćenja provođenja strategije prema mladima i programa djelovanja za mlade, troškovi obučavanja službenika/ca za rad s mladima, troškovi drugih obuka, edukacija i seminara svih onih koji se bave radom s mladima i omladinskim aktivnostima i slično. Općina Ilijaš nema osiguranu posebnu bužetsku stavku koja se tiče mlađih, kao dijela ukupnog budžeta općine, prema Čl.14, tačka 2., Zakona o mladima FBiH. U pogledu osiguravanja budžetske stavke koja se tiče pitanja mlađih, Općina Ilijaš kroz svoj Budžet izdvaja sredstva u iznosu od 10.000,00 KM na godišnjem nivou u cilju finansiranja projekata mlađih. Dodjeljivanje godišnjeg granta za projekte mlađih vrši se u skladu sa Čl.14, tačka 4., Zakona o mladima FBiH, odnosno, putem javnog poziva sa kriterijima, koji su u skladu sa evropskim principima u radu javnih uprava. Prema kriterijima iz Javnog poziva, projekti koji se predlažu moraju biti u skladu sa Akcionim planom Strategije prema mladima Općine Ilijaš.

Općinska služba za pitanja mlađih

Određivanje nadležne općinske službe za pitanja mlađih, prema Čl.14. tačka 3. Zakona o mlađima FBiH još je jedna od minimum mjera, koju je općina dužna osigurati na planu rada s mlađima. Služba za društvene djelatnosti i poslove mjesnih zajednica općine Ilijaš određena je kao nadležna služba za pitanja mlađih, u okviru koje se obavljaju zadaci predviđeni Zakonom o mlađima FBiH.

Komisija za mlade pri općinskom vijeću

Osnivanje komisije za mlade pri općinskom vijeću, kao stalnog radnog tijela, koja će u okviru svoje nadležnosti baviti pitanjima mlađih, a u čijem će radu učestvovati predstavnici općinskog vijeća mlađih, još jedna je od dužnosti općinskih organa vlasti prema Čl.14., Zakona o mlađima FBiH. Komisija za mlade i obrazovanje Općinskog vijeća Ilijas je stalno radno tijelo Općinskog vijeća i nadležna je da u okviru svojih nadležnosti: prati stanje i pojave u životu i radu mlađih i predlaže Općinskom vijeću programe i mјere za djelovanje općinskih organa i službi u ovoj oblasti; radi na suzbijanju maloljetničke delikvencije, narkomanije i drugih toksikomanija, te inicira pokretanje projekata i realizaciju aktivnosti na preventivnom djelovanju među mlađim; predlaže programe kreativnog angažovanja mlađih u oblasti kulture, edukacije, ekologije, sportskih aktivnosti i dr; ostvaraje saradnju sa nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima mlađih; daje prijedloge za raspodjelu budžetskih sredstava udruženjima iz ove oblasti u saradnji sa nadležnom službom; ostvaruje saradnju sa organizacijama i institucijama koje se bave pitanjima mlađih na profesionalnoj osnovi; organizuje seminare radi edukacije mlađih; prati i razmatra stanje u oblasti obrazovanja te predlaže mјere Općinskom vijeću za unapređenje istog; ostvaruje saradnju sa institucijama i organizacijama u oblasti obrazovanja u cilju kreiranja mogućih zajedničkih projekata iz oblasti edukacije; vrši i druge poslove koji su općim aktom Općinskog vijeća stavljeni u njen djelokrug.²⁷ Komisija broji pet²⁸ članova, od kojih su svih pet predstavnici političkih stranaka. Iako je Zakonom o mlađima FBiH previđeno da punopravni članovi Komisije mogu biti i predstavnici općinskog vijeća mlađih (ukoliko općina nema formirano vijeće mlađih, moguće je odabrati predstavnika iz reda postojećih omladinskih udruženja, koji će biti član u komisiji), u Komisiji za mlade i obrazovanje Općinskog vijeća Ilijas nema imenovanog predstavnika iz omladinskog udruženja.²⁹

Spisak omladinskih udruženja

Prema Čl.15. Zakona o mlađima FBiH, nadležna općinska služba samostalno će voditi spisak omladinskih udruženja i neformalnih grupa mlađih iz razloga transparentnosti, saradnje, podrške i partnerstva. Značajno se naglasiti da spisak omladinskih udruženja vode samo općinski organi vlasti te da se ne radi o registru niti o registraciji omladinskih udruženja, koje su u nadležnosti ministarstva pravde kantona, Federacije BiH ili države BiH. Također, prema

²⁷ Poslovnik Općinskog vijeća Ilijas Dostupno na:

<http://www.ilijas.ba/OstaliDokumentiOV/2016/PoslovnikOpcinskogVijecallijas.pdf>

²⁸ Komisije Općinskog vijeća Ilijas Dostupno na:

http://www.ilijas.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=3547&Itemid=133

²⁹ Općina Ilijas još uvijek nema formirano Vijeće mlađih.

Zakonu, omladinska udruženja koja žele predlagati projekte za mlade na bilo kojem niovu vlastu ili biti član vijeća mlađih, upisat će se u spisak omladinskih udruženja. Pored udruženja, i neformalne grupe mlađih koji žele predlagati projekte za mlade prijavit će ih nadležnoj općinskoj službi. Udruženje, koje podnese zahtjev za sticanje statusa omladinskoj udruženja, te ispuni sve zakonske kriterije, od nadležne općinske službe dobit će važeći dokument kojim će potvrditi svoj status. Značaj upisa omladinskog udruženja u spisak omladinskih udruženja je višestruk. Naime, udruženja koja izvrše ovu zakonsku obavezu, moći će aplicirati za grantove za mlade na bilo kojem niovu vlasti u FBiH, moći će postati članovom vijeća mlađih, učestovati u planiraju, izradi i provođenju strategije prema mlađima te imati ostale prednosti koje predviđa Zakona o omladinskim udruženjima. Trenutno su u Spisak omladinskih udruženja na području općine Ilijaš upisana četiri omladinska udruženja i to:

AKTIVNA UDRUŽENJA

- UDRUŽENJE OMLADINSKA ORGANIZACIJA "ISKORISTI DAN-CARPE DIEM" (skraćeni naziv: "Carpe Diem") sa sjedištem u ulici Mrakovo bb Ilijaš. Organizacija je registrovana u maju 2014. godine.
- UDRUŽENJE "ASOCIJACIJA ZA MLADE, EKOLOGIJU, KULTURU I OBRAZOVANJE" (skraćeni naziv: "AMEKO") sa sjedištem u ulici Gornja Luka bb Ilijaš. Organizacija je registrovana u februaru 2017. godine.

Služba za društvene djelatnosti Općine Ilijaš, kao služba nadležna za pitanja mlađih vodi spisak omladinskih udruženja i neformalnih grupa mlađih na području općine Ilijaš, prema Čl.15. Zakona. Vođenje spiska uređeno je Pravilnikom o vođenju spiska omladinskih udruženja na području općine Ilijaš. Ovim pravilnikom propisuju se postupak i način upisa u spisak omladinskih udruženja koja imaju sjedište ili registriran ured na području općine Ilijaš, način podnošenja zahtjeva za upis u spisak omladinskih udruženja, potrebni obrasci, te druga pitanja od značaja za vođenje spiska omladinskih udruženja u skladu sa Zakonom o mlađima FBiH. Zahtjev za upis u općinski spisak omladinskih udruženja³⁰, dostupan je na zvaničnoj web stranici Općine Ilijaš. Iako je u Čl.16. stav 1. Pravilnika o vođenju spiska omladinskih udruženja na području općine Ilijaš, navedeno da je spisak omladinskih udruženja javan, na zvaničnoj web stranici općine Ilijaš isti nije dostupan u elektronskoj verziji.

³⁰ Zahtjev za upis u općinski spisak omladinskih udruženja Dostupno na:
<http://www.ilijas.ba/PDF/2013/ZahtjevZaUpisUOpćinskiSpisakOmladinskihUdruzenja.pdf>

Pružanje podrške mladima iz nevladinog sektora

Prema Čl.13., stav 1., Zakona o mladima FBiH općinski organi vlasti dužni su pratiti pružanje podrške mladima koja dolazi iz nevladinog sektora, njen kvalitet, njenu samostalnost u određivanju ciljeva i izvršavanju njenih zadataka, kao i u formiranju organizacione strukture. Služba za društvene djelatnosti i poslove mjesnih zajednica Općine Ilijaš u okviru svojih nadležnosti pruža podršku omladinskim udruženjima koja su upisana u Spisak omladinskih udruženja na području Općine. Budući da je jedan od uslova za apliciranje za godišnji grant za projekte mladih Općine Ilijaš, opravdan utrošak sredstava za ranije odobrene projekte, kao i uvjerenje o upisu u općinski spisak omladinskih udruženja, Općina na ovaj način provjerava kvalitetu rada udruženja. Pored navedenog, udruženja koja ostvare pravo za finansiranje projekata za mlade, dužni su podnosi finansijski i narativni izvještaj nadležnoj službi, u roku od 30 dana od dana završetka projekta, a ukoliko se radi o projektu koji traje više od šest mjeseci, izvještaj se dostavlja u toku i po završetku projekta. Također, predstavnici nadležne službe za pitanja mladih prisustvuju godišnjim skupštinama udruženja, kako bi se uvjerili da udruženja svoje aktivnosti provode u skladu sa zakonom.

Savjetovanje mladih i njihovih predstavnika

Savjetovanje mladih i njihovih predstavnika, naročito o pravnim postupcima ostvarivanja prava i izvršavanja obaveza zasovanih na Zakonu o mladima FBiH i drugim zakonima predstavlja još jednu zakonsku dužnost općinskih organa vlasti. Stručni saradnik za obrazovanje, pitanja mladih i NVO sektor u Službi za društvene djelatnosti i poslove mjesnih zajednica Općine Ilijaš u okviru svojih nadležnosti odgovoran je za savjetovanje mladih. Svi zainteresovana udruženja mladih i njihovi predstavnici mogu se obratiti nadležnom stručnom saradniku svakim radnim danom od 08:00 do 16:00 sati ili putem e-maila te zatražiti pomoć ili savjetu u pogledu ostvarivanja svojih prava, prema Zakonu o mladima FBiH, ali i prema drugim zakonima koja se tiču mladih.

Pružanje podrške radu općinskog vijeća mladih

Pružanje podrške radu općinskog vijeća jedan je od minimum mjera koje općina dužna samostalno osigurati na planu rada s mladima prema Čl. 14., tačka 9. Zakona o mladima FBiH. Nažalost, na području općine Ilijaš još uvijek nije uspostavljeno vijeće mladih, kao krovno udruženja mladih općine jer nisu ispunjene zakonske obaveze za osnivanje, a to je postojanje najmanje tri udruženja, koja su upisana u općinski spisak omladinskih udruženja.

Ostali oblici podrške mladima

Budući da mladi općine Ilijaš iz godine u godinu bilježe sve bolje rezultate kako u formalnom i neformalnom obrazovanju, tako i u ostalim oblastima društvene nadgradnje i često su sudionici međunarodnih takmičenja u znanju, studijskih posjeta, međunarodnih konferencija i seminara, Služba za društvene djelatnosti i poslove mjesnih zajednica tokom 2018. godine izradila je Pravilnik o uvjetima, načinu i postupku dodjele sredstava iz transfera za mobilnost mlađih općine Ilijaš, koji je nakon provedene javne rasprave usvojen na redovnoj 25. sjednici Općinskog vijeća. Ovim Pravilnikom Općina će podržati učešće mlađih sa područja općine Ilijaš na naučnim konferencijama, edukacijama, seminarima, istraživačkim posjetama u svrhu pisanja naučnih radova i realizacije projekata, stručnom usavršavanju, takmičenjima i slično na regionalnom i međunarodnom nivou. Sredstva iz transfera za mobilnost mlađih treba da povećaju mogućnost sudjelovanja mlađih na navedenim aktivnostima. Podršku mlađima Općina Ilijaš pruža i marginaliziranim grupama te pojedincima kroz redovno finansiranje udruženja djece i mlađih sa poteškoćama u razvoju, projekata iz oblasti maloljetničke delikvencije, ravnopravnosti spolova te ostalih programa u oblasti zaštite ugroženih kategorija stanovništva. Mlađima koji ostvaraju zapažene rezultate u oblasti formalnog i neformalnog obrazovanja shodno Pravilniku o stipendiranju i nagrađivanju izuzetno nadarenih učenika i studenata Općina finansijski podržava za ostvarene uspješne rezultate na općinskim, kantonalnim, federalnim takmičenjima te pruža podršku u izradi magistarskog rada ili doktorske disertacije. Pored navedenog, nagrađuju se i učenici koji su tokom školovanja ostvarili odličan uspjeh iz svih predmeta te studenti - dobitnici Zlatnih i Srebrenih znački.

Za uspješno provođenje politike prema mlađima na lokalnom nivou Vijeće mlađih FBiH, Omladinski savjet Republike Srpske i Vijeće/Savjet mlađih Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, odlučili su dati priznanja jedinicama lokalnih samouprava za ukupan doprinos na unapređenju položaja mlađih u Bosni i Hercegovini. Općina Ilijaš jedna je od pet lokalnih zajednica koja je dobila priznanje za postignuća u 2019. godini kao Lider u podršci razvoja potencijala mlađih.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Analizirajući teorijski okvir javnih politika uočili smo da se politika u Bosni i Hercegovini najčešće definiše i razumijeva kao borba za moć i vlast od strane političkih stranaka i pojedinaca, što predstavlja negativno razumijevanje javnih politika, koje su najvažnije za građane, a samim tim i kategoriju mladih. Kada se uzme u obzir činjenica da mjere politike prema mladima obuhvaćaju veliki dio stanovištva BiH (mladi čine oko 20% bosanskohercegovačkog društva), onda je od izuzetne važnosti sam proces stvaranja politika prema mladima, uloga njenih aktera kao i postojanje instrumenata za realizaciju istih. Shodno tome, može se zaključiti da je politika za mlade veoma složena jer sadrži specifična područja djelovanja kao što su zdravstvena i socijalna zaštita mladih, obrazovna politika, slobodno vrijeme mladih te se može svrstati u redistributivne politike, sa obilježjima konstitutivne i regulativne politike. Nažalost, Bosna i Hercegovina nema jednistvenu politiku prema mladima, koja je usklađena sa evropskim standardima što onemogućava učešće mladih u mnogobrojnim programima EU. Poznato je da područje politika za mlade u EU nije regulirano evropskom pravnom stečevinom, već je to područje nacionalne politike. Ipak, institucije EU prepoznaju važnost problema i potreba mladih te zajedno sa svojim članicama konstantno rade na unapređenju politika za mlade. U tu svrhu, nadležne EU institucije koriste metodu otvorene komunikacije i mehanizam podnošenja godišnjih izvještaja od strane nadležnih ministarstava država. Drugi, veoma bitan pojam jeste struktuisani dijalog i predstavlja mehanizam za razgovor između mladih i ključnih osoba u procesima nastanaka, donošenja i provođenja politike prema mladima na lokalnom, državnom, regionalnom i evropskom nivou. Ključni cilj struktuisanog dijaloga jeste da se prevaziđu demografske prepreke između mladih i njenih institucija. U cilju kvalitetne realizacije politike prema mladima, formirane su posebne institucije i uprave u okviru EU institucija čiji je zadatak kreiranje i provođenje startegija, programi za mlade. Analizom najvažnijih aktera u polju politika prema mladima na nivou EU može se zaključiti da EU pridaje veliki značaj kategoriji mladih ali i njihovom učešću u procesu donošenja i provođenja politika prema mladima. Mladima se sve više daje prilika i mogućnosti da utiću na procese kreiranja politika koji se tiču upravo njih te provode različite analize i istraživanja da li te politike daje uspješne rezultate. Strateški pravci djelovanja za mlade definisani su u dvije najvažnije strategije prema mladim i to: *Strategiji Vijeća Evrope za sektor mladih do 2030* te *Strategiji Evropske unije za mlade za period 2019. – 2027.* Oba dokumenta za cilj imaju rješavanje postojećih i budućih izazova sa kojima se susreću mlađi širom Evropske unije. Ono što je potrebno naglasiti jeste da su u novoj Strategiji prema mladima definisani i Ciljevi za mlade, a koji su rezultat prošlog ciklusa struktuisanog dijaloga.

Radi se o 11 ciljeva, koji su nastali na osnovu stavova i mišljenja više od 50 hiljada mladi širom EU te predstavljaju viziju Unije prema mjerama mlađih. Sve navedeno, pokazatelj je važnosti jedinstvene strategije prema mlađima u čijoj će pripremi i realizaciji učestovati svi ključni akteri rada sa mlađima i za mlađe. U cilju podrške i jačanja saradnje među zemljama članicama EU i potencijalnih te zemalja kandidata EU razvila je niz programa, koji se koriste u cilju provođenja politika prema mlađima. Svi programi, omogućavaju podršku mlađima u različitim oblastima djelovanja kao i mogućnost mobilnosti mlađih širom EU, ali i zemalja koje nisu članice. Učešće zemalja zapadnog Balkana u programima EU regulisano je okvirnim sporazumima o opštim načelima učešća pojedine zemlje u programima EU. Stupanjem na snagu Okvirnog sporazuma o općim načelima sudjelovanja Bosne i Hercegovine u programima Zajednice, od januara 2007. godine, Bosni i Hercegovini je otvorena mogućnost pristupanja pojedinačnim programima. Analizom politika prema mlađima na svim nivovima u BiH uvidjeli smo da su mlađi, iako čine preko 20% ukupnog stanovništva Bosne i Hercegovine, i dalje u nepovoljnem položaju. Složenost politike prema mlađima BiH odraz je i složenog i neuređenog političkog sistema države te shodno tome, na nivou BiH ne postoji zakonska regulativa koja reguliše oblasti mlađih, a samim tim, ne postoji ni jedinstvena nacionalna politika prema mlađima. Nadležnosti za oblasti mlađih podijeljene su (ustavno) nižim nivoima vlasti. Pitanja iz oblasti omladinske politike na nacionalnom nivou su u nadležnosti Komisije za koordinaciju pitanja mlađih u Bosni i Hercegovini, čiji sastav još uvijek nije formiran te koja ne radi više od tri godine. Shodno navedenim podacima, jasno je da mlađi u BiH još dugo neće dobiti politiku prema mlađima na nacionalnom nivou te da to uveliko utiče na mogućnosti i prilike za mlađe te učešće istih u međunarodnim programima. Na nivou entiteta, odnosno FBiH i RS postoje zakonski okviri politike prema mlađima i to Zakon o mlađima FBiH i Zakon o omladinskom organizovanju RS. Također, 2017. godine usvojen je i dugoočekivani Zakon o mlađima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Navedni zakoni u mnogome su slični te propisuju prava i obaveze mlađih, organizivanje mlađih, brigu za mlađe, institucionalno učešće mlađih u donošenju odluka i druga pitanja od interesa za život, položaj i djelovanje mlađih. Strategiju prema mlađima, kao jedan od ključnih mehanizama politike prema mlađima trenutnu nema ni jedan entitet kao ni distrikt. Na nivou Federacije proces izrade Strategije započeo je 2013. godine od strane Vlade Federacije BiH. Osam godina poslije, Federacija BiH još uvijek nema Strategiju prema mlađima. Omladinska politika RS istekla je 2020. godine, dok je BD BiH u procesu kreiranja Strategije prema mlađima BD za period 2021.-2025. godina. U entitetima i distriktu postoje nadležna ministrstva za pitanja mlađih, u kojima uglavnom ne rade certificirani službenici/ce za mlađe. Pozitivna slika politika prema mlađima najuočljivija je na nivou jedinica lokalne samouprave, koje su najbliže mlađima. Općina Ilijaš jedna je od lokalnih samouprava koja je

od momenta usvajanja Zakona o mladima pristupila provođenju i poštivanju istog, a sve u cilju omogućavanja aktivnog, kvalitetnog i trajnog učešća mlađih u lokalnoj zajednici. Analizom mehanizama prema mlađima u Općini Ilijaš uvidjeli smo da mlađi raspolažu svih mehanizmima politike prema mlađima, a koji su sastavni dio Zakona o mlađima FBiH. Pored toga, Općina Ilijaš jedna je od rijetkih općina u Bosni i Hercegovini koja je ima Fond za mobilnost mlađih. Kroz Fond, Općina Ilijaš finansijski podržava odlaske mlađih na aktivnosti unutar Bosne i Hercegovine, regionala i svijeta. Nažalost, još uvijek postoji veliki broj lokalnih samouprava u kojima su mlađi marginalizirana grupa i koji nemaju osnovne uslove za aktivizam i ostvarivanje svojih prava.

Mlađi su značajan potencijal bosanskohercegovačkog društva te da je obaveza države da stvore poticajno okruženje za život mlađih i razvoja njihovog potencijala. Stvaranje ovakvog okruženja postiže se upravo kroz kvalitetne i efikasne politike prema mlađima te instrumente za realizaciju istih, odnosno strategije, mjere i ono najvažnije, adekvatna budžetska sredstva za programe mlađih. Kroz ovaj rad, uvidjeli smo da je politika za mlađe u BiH neusklađena i nekonhertna što dokazuje nepostojanje politike prema mlađima na državnom nivou, a što dalje onemogućava povoljno okruženje za razvoj i integraciju mlađih u EU procese i programe Da bi politika prema mlađima bila uspješna potrebna je politička volja i odlučnost vodećih elita, koji ne vide važnost ulaganja u mlađe. Nažalost, analiza postojećih politika prema mlađima pokazuje da vodeće, kako resorne, tako i ostale strukture vlasti, ne pokazuju veliki interes za probleme i potrebe mlađih. Također, vladajuće strukture moraju ozbiljnije uključiti krovna tijela mlađih, odnosno vijeća/savjete mlađih u procese donošenja, ali i procese realizacije politika prema mlađima. Veliki problem predstavlja i nepostojanje empirijskih podataka o kategoriji mlađih, stanju, potrebama i problemima mlađih na državnom nivou. Zaključno, BiH nema politiku prema mlađima na nacionalnom nivou, ali je evidentno postojanje politika prema mlađima na nižim nivoima (entiteti, distrikt, kantoni i općine). Postojeće politike posvećene su mlađima i uglavnom tretiraju oblasti zapošljavanja, obrazovanja, slobodnog vremena mlađih, socijalne i zdravstvene zaštite te kulture i sporta. U skladu sa analizama i predstavljenom stanju, moguće je navesti sljedeće preporuke za poboljšanje politika prema mlađima u BiH: Izvršiti analizu položaja mlađih na državnom nivou sa posebnim osvrtom na sve veći odlazak mlađih iz BiH; Na osnovu analize izraditi i usvojiti strateški dokument za mlađe BiH; U što skorijem roku formirati Komisiju za koordinaciju pitanja mlađih te omogućiti da Komisija djeluje u punom kapacitetu; Povećati budžetske stavke za realizaciju politika prema mlađima; Uključiti mlađe iz omladinskog sektora u rad komisija za pitanja mlađih na svim nivoima i Imenovati jednog ili više službenika za mlađe na entitetskim nivoima.

BIBLIOGRAFIJA

Knjige

1. Andrašević, Ivana et al (2017), Rečnik omladinske politike, KOMS, Beograd
2. Barry, Monica (2004) Youth policy and social inclusion: Critical debates with young people, Routledge, London
3. Bešić Jasmin, Pobrić Rusmir (2011), Vodič kroz Zakon o mladima FBiH, , Institut za razvoj mladih KULT, Sarajevo
4. Bužinkić, Emina/Puljić, Dražen/Tomašević, Tomislav (2007), Koraci do uspješne politike za mlade u lokalnoj zajednici, Mreža mladih i Centar za mirovne studije, Zagreb
5. Colebatch, Hal (2004), Policy, Politička kultura, Zagreb
6. Compston, Hugh (2004), Handbook of Public Policy in Europe: Britain, France, and Germany, Palgrave Macmillan, London
7. Denstad, F. Y. (2009), Youth Policy Manual How to develop a national youth strategy, Council of Europe Publishing , Strasbourg
8. Đipa Dino, Fazlić Salminka (2021), 'Voices of youth: Survey on youth in BiH, Quantitative research findings, MDGIF, Sarajevo
9. Đorđević, Snežana (2019), Analiza javnih politika, FPN Beograd, Čigoja štampa, Beograd
10. Furlong Andy, Guidikova Irena (2001), Transitions of Youth Citizenship in Europe, Council of Europe Publishing, Strasbourg
11. Grdešić, Ivan (2006), Osnove analize javnih politika, Fakultet političkih znanosti, Zagreb
12. Halimić Šeherzada, Koštrebić Kemal, Neimarlija Nejra (2013), Na putu ka politici prema mladima u FBiH – analiza stanja i potreba mladih u Federaciji BiH 2013., Institut za razvoj mladih KULT uz podršku Federalnog ministarstva kulture i sporta, Sarajevo
13. Hackett, Claire (2002), Young People and Political Participation, Sage Publications, London
14. Heywood, Andrew (2002), Politics, Palgrave Macmillan Ltd
15. Hill, Michael (2010), Proces stvaranja javnih politika, Fakultet političkih znanosti, Zagreb Howlett, Michael (2009) Governance modes, policy regimes and operational plans: A multilevel nested model of policy instrument choice and policy design, Springer Science+Business Media, LLC

16. Ilišin, Vlasta (2001), Mladi i politika (The Youth and Politics), IDIZ; Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mlađeži, Zagreb
17. Ilišin, Vlasta (2003), Politička participacija mladih i politika prema mladima: Hrvatska u europskom kontekstu, Politička misao, Zagreb
18. Ilišin Vlasta, Radin Furio (2007), Mladi: problem ili resurs, Institut za društvena istraživanja, Zagreb
19. Lowi, T. J. (2009), Arenas of power, Paradigm Publisher, London
20. Miošić Nives, Berković Jelena, Horvat Martina (2014), Analiza i zagovaranje javnih politika, Centar za cjeloživotno obrazovanje Fakulteta političkih nauka u Zagrebu, Zagreb
21. Mojsilović, Miloš (2018), Komparativna analiza omladinske politike u Srbiji sa politikama u EU, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd
22. Schizzerotto Antonio, Gasperoni, Giancarlo (2001), Study on the State of Young People and Youth Policy in Europe, IARD, Milano
23. Petak Ana, Petković Krešimir (2014) , Pojmovnik javnih politika, Biblioteka Političke analize, Zagreb
24. Sadiković, Elmir (2019), Subnacionalni konstitucionalizam i demokratija, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo
25. Suad, Arnautović (2014), Analiza politika – Hrestomatija, Sarajevo
26. Tkalac Verčić Ana, Sinčić Čorić Dubravka, Pološki Vokić Nina (2010), Priručnik za metodologiju istraživačkog rada: kako osmislti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje, M.E.P. d.o.o., Zagreb
27. Turčilo, L., Osmić, A., Šadić, S., Kapidžić, D., Dudić, A., Žiga, J. (2019). Studija o mladima u Bosni i Hercegovini. Sarajevo: Friedrich Ebert Stiftung
28. Vujević, Miroslav, (2002), Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanosti (Šesto dopunjeno izdanje), Školska knjiga, Zagreb
29. Vukosav Joško, Zarevski Predrag (2011) , *Metodologija znanstvenih istraživanja*, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija, Zagreb
30. Zelenika, Ratko (2000), *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, Ekonomski fakultet, Rijeka
31. Žiga, J.; Turčilo, L.; Osmić, A.; Bašić, S.; Džananović Miraščija, N.; Kapidžić, D.; Brkić Šmigoc, J. (2015). Studija o mladima u Bosni i Hercegovini. Sarajevo: Friedrich Ebert Stiftung

32. Žugaj, M., Dumičić, K., Dušak, V. (2006) Temelji znanstvenoistraživačkog rada: metodologija i metodika. 2. dopunjeno i izmijenjeno izdanje, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike, Varaždin

Normativno-pravni akti

1. Odluka o usvajanju Programa utroška sredstava s kriterijima raspodjele sredstava tekućih transfera utvrđenih Proračunom Federacije Bosne i Hercegovine za 2020. godinu Federalno ministarstvo kulture i sporta (Službene novine FBIH, broj: 41/20)
2. Odluka o načinu ostvarivanja javnog interesa općine Ilijaš u oblasti sporta "Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 17/02
3. Pravilnik o stipendiranju i nagrađivanju izuzetno nadarenih učenika i studenata Općine Ilijaš "Službene novine Kantona Sarajevo" broj: 18/10
4. Pravilnik o stipendiranju učenika i studenata u stanju socijalne potrebe "Službene novine Kantona Sarajevo" broj: 36/09, 3/10 i 23/10
5. Zakon o mladima Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH 36/10),
6. Zakon o mladima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, 18/17)
7. Zakon o omladinskom organizovanju Republike Srpske (Službeni glasnik RS, 98/04, 119/08, 1/12)
8. Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju KS, "Službene novine Kantona Sarajevo" broj: 10/04 i 21/06

Internetski izvori

1. Analiza politika prema mladima na svim nivoima vlasti u BiH za 2012/2013. godinu (2015) Institut za razvoj mladih KULT, datum pristupa: 06.05.2021., [Analiza Politika Prema Mladima Na Svim Nivoima Vlasti U BiH - Za 2012 - 2013 G PDF | PDF \(scribd.com\)](#)
2. Analiza implementacije Zakona o mladima Federacije BiH za 2019. godinu (2020), Vijeće mladih Federacije BiH, datum pristupa: 30.05.2021., [Analiza-Zakona-o-mladima-FBiH_2019. \(vijecemladih.ba\)](#)
3. Članak o procesu formiranja Komisije za pitanja mladih, 2021. datum pristupa 01.07.2021, [Gudeljević: Formirati Komisiju za koordinaciju pitanja mladih \(bhrt.ba\)](#)

4. Evropski parlament, 2021., datum pristupa: 05.05.2021., www.europarl.europa.eu
5. Evropska unija, 2021., datum pristupa: 05.05.2021., www.europa.eu
6. EU Info centar, 2021., datum pristupa: 13.06.2021., [Početna - EU Info Centar](#)
7. Federalno ministarstvo kulture i sporta, 2021., datum pristupa juni 2021., [Federalno ministarstvo kulture i sporta \(fmks.gov.ba\)](#)
8. Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, 2021., datum pristupa: 25.06.2021., [FMON - Federalno Ministarstvo Obrazovanja i Nauke](#)
9. Komisija za pitanja mladih BiH, 2021., datum pristupa: 06.06.2021., www.mladi.gov.ba
10. Komisije Općinskog vijeća Ilijaš, datum pristupa 30.07.2021.,
http://www.ilijas.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=3547&Itemid=133
11. Krovna organizacija mladih Srbije, 2021., datum pristupa: 30.05.2021., www.koms.rs
12. Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, 2021.; datum pristupa: 03.06.2021.,
www.mcp.gov.ba
13. Ministarstvo vanjskih poslova BiH 2021., datum pristupa: 20.06.2021.,
<http://www.mvp.gov.ba/>
14. Mladi – Službena web stranica Općine Ilijaš, datum pristupa: 22.07.2021.
15. http://www.ilijas.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=62
16. Narodna skupština Republike Srpske, 2021., datum pristupa 27.06.2021., [NSRS \(narodnaskupstinars.net\)](#)
17. Omladinski Savjet Republike Srpske, 2021., datum pristupa: 16.06.2021., [O nama – Omladinski Savjet RS](#)
18. Poslovnik Općinskog vijeća Ilijaš, datum pristupa 30.07.2021.,
<http://www.ilijas.ba/OstaliDokumentiOV/2016/PoslovnikOpcinskogVijecallijas.pdf>
19. Predstavnički dom Parlament FBiH, 2021. datum pristupa: 26.06.2021.,
<https://predstavnickidom-pfbih.gov.ba>
20. Regional Youth Cooperation Office, 2021., datum pristupa: 29.05.2021., www.ryco.ba
21. Revidirana Evropska povelja o učešću mladih na lokalnom i regionalnom nivou, datum pristupa: 30.06.2021., [Evropska povelja o ucescu mladih uivotu na opcinskom i r... \(sogfbih.ba\)](#)
22. Strategija održivog razvoja Općine Ilijaš, datum pristupa 30.07.2021.,
http://www.ilijas.ba/PDF/2013/StrategijaOdrzivogRazvojaOpcineIlijas2013_2017.pdf
23. Strategije Europske unije za mlađe za razdoblje 2019. – 2027., datum pristupa: 30.06.2021., https://eur-lex.europa.eu/legal_content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2019:189:FULL

24. STRATEGIJA ZA SEKTOR MLADIH 2030 Povezivanje mladih s vrijednostima Vijeća Evrope, datum pristupa 29.06.2021., [1680a0d1d3 \(coe.int\)](https://www.coe.int/1680a0d1d3)
25. Šeherzada Halimić (2016), Analiza rezultata istraživanja potreba i problema mladih Kantona Sarajevo, Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade KS, Sarajevo, datum pristupa: 29.05.2021., [analiza_potreba_i_problema_mladih_2016._godina_0.pdf](http://ks.gov.ba/analiza_potreba_i_problema_mladih_2016._godina_0.pdf)
26. UNDP Bosnia and Herzegovina: "Voices of Youth", 2012., datum pristupa: 15.07.2021.http://www.ba.undp.org/content/dam/bosnia_and_herzegovina/docs/Research&Publications/Democratic%20Governance/Voices%20of%20Youth/VoY%20ENG_web.pdf?download
27. Vijeće Evrope, 2021., datum pristupa: 03.06.2021., [Council of Europe CM/Rec\(2015\)3](#).
28. Vijeće mladih Federacije BiH, 2021., datum pristupa, 20.06.2021., www.vijecemladih.ba
29. Vlada Republike Srpske – Resor za omladinu, 2021., datum pristupa: 05.07.2021., [Resor za omladinu Resor za omladinu \(vladars.net\)](#)
30. Omladinski info portal za mlade – Mladi Srpske, 2021., datum pristupa: 15.06.2021., www.mladisrpske.com
31. Vlada Brčko Distrikta BiH, 2021. datum pristupa 22.06.2021., www.vladabdcentral.net

FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA

Obrazac AR

UNIVERZITET U SARAJEVU – FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

IZJAVA o autentičnosti radova

Stranica 84 od 85

Naziv odsjeka i/ili katedre: Odsjek za politologiju

Predmet: _____

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: Enisa Mešetović

Naslov rada: POLITIKA PREMA MLADIMA: BOSNA I HERCEGOVINA U EVROPSKOM KONTEKSTU

Vrsta rada: Završni magistarski rad

Broj stranica: 84

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Sarajevo, 09.09.2021. godine

Potpis

Enisa Mešetović